

๕๗ ๗
๖๖๕๒๐
๖ ๖

การศึกษาลัทธิทางการเมือง การเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ

ปริญญานิพนธ์

ของ

วิจิตร ทองปาน

๑๐ ก.ย. ๒๕๒๗

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตจ.มว. ๒๓ พระโขนง กรุงเทพฯ ๑๑ โทร ๓๙๒๑๕๗๕ ๓๙๑๕๐๕๘

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาหาบัณฑิต

กรกฎาคม ๒๕๒๗

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๙๘๗
๑๖๖

154565

การศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ

บทคัดย่อ

ของ

วิจิตร ทองปาน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กรกฎาคม 2527

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชะอวดวิทยาคาร อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการ นักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนโดยการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา ใช้เวลาในการทดลอง 21 คาบ คาบละ 50 นาที โดยทั้ง 2 กลุ่มใช้เนื้อหาเดียวกัน ในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control-group Pretest-posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .8040 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความแตกต่างระหว่าง .61 - .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A STUDY OF MATTAYOM SUKSA II STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENT
AND CREATIVE THINKING IN LEARNING SOCIAL STUDIES
THROUGH THE PROJECT METHOD

AN ABSTRACT

BY

WIJIT THONGPAN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

July 1984

The purpose of this study was to compare the academic achievement and the creative thinking of Mattayom Suksa Two students learning. Social studies through the project method and the use of teacher's manual as the means of instruction.

The subjects were 80 Mattayom Suksa Two students in Cha-uaat Wittayakhan School, Amphur Cha-uaat, Nakhonsi-thommarat, during the second semester of 1985 academic year. Forty students were randomly selected into the experimental and control groups. In the experimental group the project method was used. Whereas the teacher's manual of Social studies was used in the control group. _

the .01 level. The creative thinking of the experimental and the control groups was significantly different at the .01 level. The creative thinking development of the experimental group was significant different at the .01 level.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรูเนตร อัสขสวัสดิ์ อาจารย์วิรัช วรรณรัตน์ ดร.เสาวนีย์
เสนาสุ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้ข้อคิดเห็น ตลอดจนคำแนะนำที่เป็นประโยชน์
ในการวางแผนการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร สินสิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์หทัย ตันหยง ดร.อารี รังสินันท์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการ
สร้างแผนการสอน และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นเครื่องมือในการ
วิจัยครั้งนี้ และ ดร.เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ ที่ได้กรุณาตรวจแก้บทความภาษาอังกฤษ

ขอขอบคุณผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียน โรงเรียนชะอวดวิทยาคาร
และโรงเรียนเกาะชันขันธ์ประชาภิบาล อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองและเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณอาจารย์ที่ ศิริมัย อาจารย์จรัส คชกาสร อาจารย์รัชนี้
อิมน้อย และ คุณมาลี บะวงษ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ในการพิมพ์
และอัดสำเนา

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้เป็นเครื่องบูชาพระคุณ
พ่อ แม่ ครู อาจารย์ และผู้อุปการะคุณทุกท่านของผู้วิจัย

วิจิตร ทองปาน

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบโครงการ	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	26
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	32
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	44
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	46
	ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	46
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	47
	แผนการสอนแบบโครงการ	47
	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา	50
	แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์	51
	การดำเนินการทดลอง	58

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง	60
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	64
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง	
กับกลุ่มควบคุม	65
การเปรียบเทียบความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น	
และความคิดริเริ่มระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม	66
การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลอง	
กับกลุ่มควบคุม	69
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองและ	
กลุ่มควบคุม	70
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	72
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	72
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	73
การวิเคราะห์ข้อมูล	74
สรุปผลการทดลอง	75
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	79

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	82
ภาคผนวก	91
ภาคผนวก ก	92
ภาคผนวก ข	111
ภาคผนวก ค	144

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	คำอ่านจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา ...	54
2	คำอ่านจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 1 "ประโยชน์ของสิ่งของ"	55
3	คำอ่านจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 2 "ผลที่จะเกิดขึ้น"	56
4	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา	57
5	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 1 "ประโยชน์ของสิ่งของ"	57
6	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 2 "ผลที่จะเกิดขึ้น"	58
7	แบบแผนการวิจัย	59
8	ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองกับ กลุ่มควบคุม	65
9	ผลการเปรียบเทียบความคล่องในการคิดของกลุ่มทดลองกับ กลุ่มควบคุม	66
10	ผลการเปรียบเทียบความคิดยืดหยุ่นของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม	67
11	ผลการเปรียบเทียบความคิดริเริ่มของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม	68
12	ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ..	69
13	ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนกับหลังการเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	70

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โมเดลแสดงกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของ Weigand	39
2 แสดงขั้นตอนการสร้างแผนการสอนแบบโครงการ	49

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จะมีลักษณะบูรณาการ (Integrate) คือ มีเนื้อหาผสมผสานกันโดยคัดเลือกมาจากสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ถ้าจะกล่าวว่า สังคมศึกษา คือวิชาเพื่อชีวิตก็คงไม่ผิดไปจากความจริง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคมและมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ช่วยให้มนุษย์เข้าใจซึ่งกันและกัน เข้าใจสังคม ตลอดจนความเป็นไปที่จะเกิดขึ้นในสังคม (ปฏิญญา ทนพิทยคุปต์ 2521 : 63) สังคมศึกษาจึงเป็นหมวดวิชาที่สำคัญทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและหวังว่าผู้เรียนจะเป็นสมาชิกและกำลังที่ดีของสังคมนั้น ๆ

ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษามีส่วนทำให้เป้าหมายของสังคมศึกษามรรลุลสำเร็จอย่างมาก เพราะปัจจุบันการสอนไม่ใช่ว่าถ่ายทอดเนื้อหาวิชาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ผู้สอนต้องจัดสถานการณ์ที่ทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ การคิดเป็นคือคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักฐาน และหาข้ออ้างอิงมาสนับสนุน มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบถี่ถ้วน และที่สำคัญคือ ต้องมีความคิดในทางสร้างสรรค์ (เจริญ คุณมี 2520 : 1) เพราะการที่คนเรามีความคิดสร้างสรรค์ จะช่วยในการพัฒนาสังคมได้มาก

เดิมมีผู้เข้าใจว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นพรสวรรค์อย่างหนึ่งซึ่งน้อยคนนักจะมีความคิดสร้างสรรค์ แต่จากการศึกษาของนักจิตวิทยาหลายท่านพบว่า ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถ

ทั่วไปที่มีอยู่ทุกคน และสามารถจะพัฒนาได้เหมือนกับความสามารถด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ (นฤมล ยุทธาคม 2522 : 120) คนเรามีความสามารถอยู่หลายด้าน เช่น ความสามารถด้านการเรียน ความสามารถทางสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อความหมาย ความสามารถในการวางแผน ความสามารถในการตัดสินใจ (Taylor. 1968 : 27) ตัวแปรที่สำคัญทางการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์คือ ทัศนคติและวิธีสอนของครู บรรดาผู้ที่คลุกคลีอยู่ในวงการศึกษากว่าครึ่งหนึ่งเห็นเป็นอันกันว่า คุณภาพที่จะเกิดขึ้นในตัวมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ต้องสร้างขึ้นด้วยฝีมือครู (บรรจง ชูสกุลชาติ 2526 : 8) การสอนของครูจึงควรเป็นการสอนที่พัฒนาความสามารถของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่เฉพาะด้านความรู้เพียงอย่างเดียว แต่จากการวิจัยของ วันชัย สุภนคร (วันชัย สุภนคร 2515 : 239) มัทนา สุรมิตรไมตรี (มัทนา สุรมิตรไมตรี 2516 : 246) สุภร ศรีแสน (สุภร ศรีแสน 2517 : 92) และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์ (คงศักดิ์ สังฆมานนท์ 2523 : 94) พบว่า ครูผู้สอนใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อม คือใช้วิธีสอนแบบบรรยาย อธิบาย โดยยึดตัวครูเป็นจุดศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนขาดคุณสมบัติที่สำคัญคือ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่รู้จักแก้ปัญหา เพียงแต่จดจำเนื้อหาอย่างเฉย ๆ เท่านั้น จึงเป็นวิธีที่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ตามที่ ทอร์แรนซ์ (Torrance. 1964 : 46) กล่าวไว้ว่า "การเรียนรู้และการคิดสร้างสรรค์เป็นธรรมชาติของมนุษย์" ในเรื่องนี้ ระวี ภาวิไล (ระวี ภาวิไล 2516 : 444) ได้ให้แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า "...ความสามารถในการคิดเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ซึ่งหมายถึงว่าจะมีอยู่ในตัวผู้เรียนด้วย แต่เท่าที่มีประสบการณ์มา รู้สึกว่าผู้ใหญ่หรือครูมักจะไปสกัดกั้นหรือจำกัดความสามารถในการคิดนั้นเสีย เด็กทุกคนมีนิสัยชอบคิดค้น ชอบทดลองสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ แต่ผู้ใหญ่ห้ามปรามไม่ยอมให้ทำตามลำพัง ผู้ใหญ่มักชอบสอนให้และบอกให้มากกว่า..." ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการบิวกั้นความคิดสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้นในตัวเด็ก

วิธีสอนของครูมีความสำคัญมากที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ครูจึงควรใช้วิธีสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Center) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถด้วยการคิดและได้กระทำจริง เพื่อก่อให้เกิดทักษะ เริ่มตั้งแต่ร่วมกันวางแผน การหาข้อมูล การร่วมมือกันทำงาน ตลอดจนการประเมินผล ก็จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นในตัวของนักเรียน วิธีสอนที่มีกิจกรรมเป็นไปตามแนวทางนี้ คือ การสอนแบบโครงการ

การสอนแบบโครงการ เป็นการสอนที่เพื่อหลักการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบใหม่ที่ว่า "การถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำ" (ละออ การุณยวนิช และคนอื่น ๆ ม.ป.ป. : 69) วิธีการนี้ นักเรียนจะเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้จากปัญหาที่นักเรียนสนใจ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน กำหนดกิจกรรมที่จะใช้ในการเรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ครูจะเป็นเพียงที่ปรึกษา ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด สืบค้น เสาะแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา การค้นพบด้วยตนเอง การฝึกปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น วิธีสอนแบบนี้จะตรงกับสุภาษิตจีนที่กล่าวไว้ว่า "ถ้าท่านให้ปลาแก่เขา เขาจะกินปลาหมดภายในวันเดียว แต่ถ้าท่านให้วิธีตกปลาแก่เขา เขาจะมีปลากินไปตลอดชีวิต" (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2523 : 173)

ลักษณะสำคัญของการสอนแบบโครงการ

1. กิจกรรมนั้นต้องเป็นหนึ่งหน่วย มีความสมบูรณ์ในตัวเอง
2. นักเรียนเสนองานขึ้นมาตามความสนใจของเขา
3. กิจกรรมนั้นต้องมีจุดประสงค์ที่แน่นอน
4. นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ

5. กิจกรรมเป็นไปตามความประสงค์ของผู้เรียน ไม่ใช่เป็นการตัดสินใจของครู และเป็นไปตามธรรมชาติ มีสภาพตามชีวิตจริง

จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าการสอนแบบโครงการ หน่วยที่เรียนจะต้องมีความสมบูรณ์ในตัวเอง และเป็นปัญหาที่มาจากความสนใจของนักเรียน นักเรียนจะเป็นผู้วางแผนในการเรียนว่า ควรใช้กิจกรรมใด เพื่อให้การเรียนบรรลุจุดประสงค์ ซึ่งการเรียนในสิ่งที่ผู้เรียนมีความสนใจเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ เพราะเป็นต้นทุนให้ผู้เรียนเกิดความพอใจอยากรู้อยากทราบในวิชาที่เรียน เมื่อเกิดความพึงพอใจในสิ่งที่เรียนก็จะเป็นผลให้เกิดความขวนขวาย พยายามค้นหาความรู้ เตรียมพร้อมที่จะแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนบรรลุถึงเป้าหมาย (ประสานทิพย์ชารา 2520 : 104) ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองของธอร์นไคค์ (Thorndike) ที่ได้ทดลองพบว่า "สถานการณ์ที่เป็นปัญหาเกิดแรงจูงใจให้ทำกิจกรรม" ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า ถ้าทำการสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ โดยนักเรียนได้เป็นผู้วางแผนโครงการทำกิจกรรมในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่เน้นด้านพฤติกรรมของผู้เรียน จะมีผลต่อการเรียนอันก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างจากการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษาหรือไม่ อย่างไร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาคับวิธีสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาคับวิธีสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนวิชา สังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา

4. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างก่อนเรียนกับ หลังเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีสอนแบบโครงการและการสอน ตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการศึกษาค้นคว้านี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษา โดยเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้สอนหน้าชั้น มาเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง ให้คำแนะนำในการทำกิจกรรม และการปฏิบัติจริงของนักเรียน

2. ผลการศึกษาค้นคว้า เป็นวิธีหนึ่งที่จะนำไปสอนเพื่อปลูกฝังให้นักเรียน เกิดความคิดสร้างสรรค์

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนชะอวดวิทยาคาร อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียน ชาย - หญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 โรงเรียน ชะอวดวิทยาคาร อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 80 คน เป็น กลุ่มทดลอง 40 คน กลุ่มควบคุม 40 คน

3. เนื้อหาที่นำมาใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีขอบเขตเฉพาะ "เรื่องสิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย"

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองสอน ค่าเป็นการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 ใช้เวลาในการสอนกลุ่มละ 21 คาบ คาบละ 50 นาที

5. ตัวแปรที่จะศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ

5.1.1 วิธีสอนแบบโครงการ

5.1.2 การสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา ของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

5.2 ตัวแปรตาม

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

5.2.2 ความคิดสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วิธีสอนแบบโครงการ หมายถึง การสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่นักเรียนสนใจ และนักเรียนจะเป็นผู้วางโครงการหรือวางแผนในการทำกิจกรรมเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษา ขั้นตอนในการดำเนินการสอนจะดำเนินไปตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นนำเสนอ (Presenting) เป็นขั้นที่ครูจัดเสนอให้ผู้เรียนเกิดปัญหาหรือความต้องการที่จะวางโครงการเพื่อแก้ปัญหาใดปัญหานึง

1.2 ขั้นกำหนดความมุ่งหมาย (Purposing) นักเรียนเลือกปัญหาและตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนว่าจะทำการศึกษาในเรื่องใด เพื่ออะไร นักเรียนจะเป็นผู้กำหนดเอง โดยทำงานเป็นกลุ่ม ภายในกลุ่มต้องเลือกประธาน รองประธาน กรรมการ และเลขานุการ

1.3 ขั้นวางแผน (Planning) นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกัน
วางแผนว่าจะใช้วิธีการอย่างไรจึงจะบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ในการวางแผนของนักเรียนจะต้องประกอบด้วย

- 1.3.1 ชื่อโครงการ
- 1.3.2 หลักการ
- 1.3.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ
- 1.3.4 เจ้าของโครงการ
- 1.3.5 ที่ปรึกษา
- 1.3.6 สถานที่ปฏิบัติของโครงการ
- 1.3.7 วัน เวลา ในการปฏิบัติการ
- 1.3.8 งบประมาณในการดำเนินการ
- 1.3.9 วิธีการศึกษาค้นคว้า
- 1.3.10 เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้
- 1.3.11 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.4 ขั้นตอนการ (Executing) เป็นขั้นปฏิบัติการ คือ
การกระทำตามโครงการที่วางไว้ของแต่ละกลุ่ม

1.5 ขั้นประเมินผล (Evaluating) เป็นการประเมินผล
โครงการที่ดำเนินการเสร็จสิ้นลงไป โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินว่า โครงการนั้น
บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ ผู้เรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

ในการวิจัยครั้งนี้กิจกรรมที่ใช้ในการสอนจะเป็นแบบการบูรณาการวิธีสอน

2. การสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง การจัดการเรียน
การสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช 2521 เป็นหลัก ซึ่งจะใช้วิธีสอนต่าง ๆ เช่น บรรยาย อธิบาย

อภิปราย ชักถาม ทำแบบฝึกหัดหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา มีขั้นตอนในการดำเนินการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียน คือ การที่ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนมีความพร้อมและมีความสนใจที่จะเรียน เช่น การสนทนา ให้ครูรูปภาพ อ่านกรณีตัวอย่าง

ขั้นที่ 2 การดำเนินการสอน คือ การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ กิจกรรมที่ใช้ เช่น บรรยาย อภิปราย แสดงบทบาทสมมุติ จัดนิทรรศการ การทัศนศึกษา เป็นต้น และกิจกรรมที่จัดนั้น ครูและนักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 การสรุป เป็นขั้นที่ครู นักเรียน หรือครูกับนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาที่เรียน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและความคิดรวบยอดที่วางไว้

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนจากการเรียน "หน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย" โดยครูจะเน้นจากการทำแบบทดสอบหลังจากสิ้นสุดการเรียนแล้ว ในการทดสอบใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิด การกระทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ หรือคิดเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้แปลกใหม่ไปจากเดิม เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น หรือใช้ในการแก้ปัญหา ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เมื่อประสบกับสิ่งเร้าจะทำให้เกิดความคิดขึ้นมากมาย เป็นความคิดหลายทิศทาง มีความคล่องในการคิด ความคิดที่ยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ในการวิจัยครั้งนี้จะดูจากคะแนนการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ก่อนการเรียนและหลังการเรียน ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา

5. ความคล่องในการคิด (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่พร่องพร่องออกมาจากบุคคลอื่น ๆ

6. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ชนิดของความคิด
ที่ปรากฏออกมาแตกต่างกันออกไปโดยไม่ซ้ำกันเลย

7. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แตกต่างไป
จากบุคคลอื่น ๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเป็นหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบโครงการ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนสังคมศึกษา
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบโครงการ
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นผลจากการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบโครงการ

1. ประวัติความเป็นมา

วิธีสอนแบบโครงการ หมายถึง การใช้งานชิ้นใหญ่เป็นเครื่องมือการจัดกิจกรรมแห่งการเรียนรู้ แต่เดิมศัพท์นี้ใช้กับการสอนทางทัศนศึกษา โดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของการตั้งใจ หรือการวางแผนของเด็ก แต่อย่างไรก็ตามในการทำงานชิ้นใหญ่นี้ก็ต้องมีการวางแผนการก่อนอยู่นั่นเอง ต่อมาวิธีการสอนแบบนี้ก็ได้นำมาใช้กับวิชาเศรษฐศาสตร์และวิชาเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ใช้ภาคปฏิบัติมาก

หลังจากปี ค.ศ. 1900 เป็นต้นมา อิทธิพลของจิตวิทยาแผนใหม่ได้ทำให้เกิดความคิดขึ้นว่า โครงการควรประกอบด้วยกิจกรรมแห่งการเรียนรู้อันสืบเนื่อง

มาจากการ~~ค้นคว้า~~ปัญหา ซึ่งเด็กมีโอกาสดที่จะเลือกวางแผนการและดำเนินการของ
 เขาเอง ตามหลักความคิดเช่นนี้โดยถือว่าเมื่อใดที่มีการเรียนเกี่ยวกับการพบปัญหา
 ของชีวิตจริง ๆ และให้ผู้เรียนได้มีการวางแผนการและดำเนินการปฏิบัติออกไป
 อย่างจริงจังแล้ว การเรียนและการปฏิบัติเช่นนี้ย่อมจะเรียกได้ว่า เป็นการเรียน
 แบบโครงการ (Project)

ต่อมาความหมายของโครงการได้เปลี่ยนแปลงไปอีก ทั้งนี้เนื่องจาก
 ปรัชญาของ จอห์น ดิวอี้ และด้วยความพยายามของบรรดาครูที่จะวางแผนการสอน
 แบบหน่วย ให้มีส่วนร่วมที่สำคัญอันมีรากฐานมาจากแนวชีวิตจริง ๆ ซึ่ง คับพลิว เอช
 คิลแพทริก (W.H. Kilpatrick) ได้หยิบยกความคิดแบบใหม่นี้ขึ้นมาพิจารณา
 และใช้ในปี ค.ศ. 1918 ท่านได้แสดงลักษณะของโครงการไว้ว่าเป็น "กิจกรรมซึ่ง
 ประกอบด้วยความตั้งใจและจริงจัง และนำเข้าสู่หาสิ่งแวดล้อมทางสังคม" การที่
 ความหมายของโครงการว่าเป็นกิจกรรมที่ประกอบขึ้นด้วยความตั้งใจและเต็มใจนี้
 เป็นความพยายามที่จะเสริมหรือเน้นข้อเท็จจริงที่ว่า ความตั้งใจและความสนใจนั้น
 เป็นปัจจัยที่มีกำลังอำนาจในการเรียน การตีความหมายเช่นนี้ เป็นการยอมรับให้
 ศัพท์นี้มาใช้ ในกิจกรรมแห่งการเรียน ซึ่งมีลักษณะแห่งกิจกรรมที่ประกอบขึ้นด้วย
 ความเต็มใจและตั้งใจ จนเกิดการถกเถียงโต้แย้งคัดค้านกันในศัพท์นี้กันขึ้น

แต่นั้นมาจนบัดนี้ก็เป็นที่เข้าใจและยอมรับกันแน่นอนแล้วว่า โครงการ เป็น
 หน่วยแห่งกิจกรรมในการเรียน ซึ่งเกิดจากความเต็มใจและตั้งใจของนักเรียนเอง
 กิจกรรมนี้จะต้องเกี่ยวข้องกับงานภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจและสนุกสนานอยู่ใน
 ตัวมันเองแล้ว โดยผู้เรียนเป็นผู้ตั้งจุดหมายขึ้นไว้ว่า จะปฏิบัติไปแค่ไหน เพื่อหวังผล
 อะไร แล้วจึงวางแผนการ และดำเนินงานต่อไปตามวิธีที่คล้ายคลึงกับวิถีแห่งชีวิต
 จริง ๆ บางท่านก็เพิ่มเติมว่า ผลสำเร็จขั้นสุดท้ายนั้นควรจะมีการจัดคุณค่าว่าสำเร็จ
 ไปมากน้อยเพียงใด และเท่าเทียมกับที่ได้มุ่งหมายไว้ในตอนต้นหรือไม่ และการวัด

ก็ควรวัดโดยปรนัย (Objectivity) ไม่ใช่โดยอัตนัย (Subjectivity)
(อุบล หุระนันท์ 2496 : 7 - 8)

2. ความหมายของการสอนแบบโครงการ

ริสค์ (Risk. 1958 470) กล่าวว่า การสอนแบบโครงการ ตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญาการเรียนรู้ของบุคคลอย่างมาก เพราะได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงเจตนาว่าตนเองต้องการเรียนรู้อะไร และเปิดโอกาสให้เลือกวิธีการสร้างระบบในการหาความรู้ของตนเองขึ้นมา ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นอยากที่จะศึกษาหาความรู้ ทำให้สามารถพัฒนาความสามารถและคุณลักษณะที่ดีแก่นักเรียนได้ โดยผ่านการมีประสบการณ์จริงกับสิ่งแวดล้อม ดังปรัชญาของ คิวอี้ ซึ่งริสค์ (Risk. 1958 270) ได้กล่าวอ้างไว้ว่า "ความรู้ที่แท้จริงนั้นควรจะได้จากการแก้ปัญหาหรือประสบการณ์ในการแก้ปัญหา หรือความยุ่งยากต่าง ๆ"

สนิธ พิพัลย์ (สนิธ พิพัลย์ 2518 : 13 - 14) ได้กล่าวถึงการสอนแบบโครงการ (Project Method) ว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับวิธีการแก้ปัญหา ข้อแตกต่างก็เพียงวิธีแก้ปัญหามethod เป็นวิธีที่ไม่มีการปฏิบัติจริง ได้แค่คำตอบเป็นทฤษฎีเท่านั้น เช่น "เหตุใดพม่าจึงเผากรุงศรีอยุธยา" ผู้เรียนอาจจะค้นคว้าได้คำตอบต่าง ๆ กัน เช่น "การเข้าตีกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พม่ามิได้หวังจะรักษาไว้เป็นประเทศราช เพียงแต่จะปล้นเอาทรัพย์สินเท่านั้น" เมื่อได้คำตอบเช่นนี้ก็ใช่ว่าจะเป็นอันยุติไม่มีการกระทำอย่างใดต่อไป แต่วิธีสอนแบบโครงการนั้นนอกจากจะคิดให้คำตอบแล้ว ยังจะต้องปฏิบัติจริง ๆ ด้วย เช่น "กำหนดเงินให้ 100 บาท จงทำอาหารมื้อกลางวันเลี้ยงแขกจำนวน 10 คน" ผู้เรียนจะต้องคำนวณดูว่าเงิน 100 บาท จะซื้ออะไรบ้าง จึงจะพอเลี้ยงคน 10 คน เมื่อคิดได้แล้วจะต้องนำเงินจำนวนนั้นไปจ่ายของนำมาทำ

อาหารจริง ๆ ฉะนั้นจึงมีผู้ให้นิยามวิธีสอนแบบโครงการว่า "คือหน่วยกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นภาคปฏิบัติและเป็นปัญหา" ซึ่งผู้เรียนจะต้องดำเนินการให้บรรลุไปโดยวิธีทางที่เป็นธรรมชาติ มีการใช้วัตถุดิบของจริง ๆ เพื่อให้งานนั้นเสร็จขึ้นมา นั่นคือแบบโครงการ (Project) เป็นการแก้ปัญหาในแง่ของรูปธรรม ส่วนวิธีแก้ปัญหา (Problem solving) เป็นการแก้ปัญหารูปของนามธรรมหรือสมมติฐาน ผลลัพธ์ที่เกิดจาก Project นำไปปฏิบัติจริงได้เสมอ ส่วนผลลัพธ์จากการแก้ปัญหามบางที่อาจจะนำไปปฏิบัติจริงไม่ได้

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (ชาญชัย ศรีไสยเพชร 2525 : 131 - 132) กล่าวว่า การสอนแบบโครงการ เป็นการสอนที่คล้ายตามความเป็นจริงในชีวิต มุ่งให้นักเรียนได้มีโอกาสวางโครงการและดำเนินงานได้สำเร็จตามความมุ่งหมายนั้น นักเรียนมีส่วนที่จะรับผิดชอบในการทำงานด้วยตนเอง วิธีนี้เริ่มด้วยปัญหาต่าง ๆ จะดำเนินการแก้ปัญหานั้นด้วยการใช้ความคิดและลงมือทำจริง

สรุปได้ว่าการสอนแบบโครงการ เป็นการสอนที่ดำเนินการสอนโดยกระตุ้นเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วให้นักเรียนเลือกเรื่องราวนั้นขึ้นมาเป็นหัวข้อที่จะใช้วางแผนและดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามนั้น ซึ่งหัวข้อนี้อาจเป็นคำถามหรือประเด็นสงสัยอย่างใดอย่างหนึ่งที่นักเรียนมีความสนใจอยากจะหาความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เมื่อได้หัวข้อแล้วก็มีวางแผน ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และสุดท้ายก็ทำการประเมินผลงาน ซึ่งการกระทำทั้งหมดนี้นักเรียนจะต้องเสนอออกมาในรูปโครงการมีชื่อตามประเด็นที่ตนเลือก เราจึงเรียกการสอนแบบนี้ว่า "การสอนแบบโครงการ" (Project method) เช่น โครงการปลูกผักสวนครัว โครงการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

3 ลักษณะของโครงการ

ริสค์ (Risk. 1958 471) ได้กล่าวถึงลักษณะของโครงการ ที่จัดขึ้นว่า ควรเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ปีลักษณะดังนี้

1. มีความสมบูรณ์ในตัวเอง
2. กิจกรรมนั้นจะต้องมีจุดประสงค์ที่แน่นอน
3. กิจกรรมนั้นต้องเป็นไปตามความต้องการของนักเรียน เป็นไปตาม

ธรรมชาติและมีสภาพตามชีวิตจริง

4. ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้วางแผนและทำกิจกรรมด้วยตนเอง
5. จุดประสงค์ในการเรียนแน่นอนและวัดได้

ยุพิน พิพิธกุล (ยุพิน พิพิธกุล 2519 : 160) ก็ได้กล่าวถึงลักษณะ สำคัญของการสอนแบบโครงการว่า

1. กิจกรรมนั้นต้องเป็นหนึ่งหน่วย
2. นักเรียนเสนองานขึ้นมาตามความสนใจของเขา
3. กิจกรรมนั้นต้องมีจุดประสงค์ที่แน่นอน
4. นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ
5. กิจกรรมเป็นไปตามความประสงค์ของผู้เรียน ไม่ใช่เป็นการตัดสินใจ

ของครู

4. ประเภทของโครงการ

วินิจ เกตุขำ และ ชามูชัย ศรีไสยเพชร (วินิจ เกตุขำ และ ชามูชัย ศรีไสยเพชร 2522 : 149 - 150) ได้จัดแบ่งประเภทของโครงการออกเป็น 3 ประเภท ทานองเดียวกันกับริสค์ (Risk. 1958 471) ซึ่งจัดแบ่งแยก เป็นประเภทดังนี้

1. โครงการเกี่ยวกับการสร้างวัสดุ (Physical or Material project) ได้แก่ การสร้างโต๊ะ การขุดสระน้ำ การทำสวนดอกไม้ การตัดเสื้อ การเพาะเห็ดฟาง เป็นต้น

2. โครงการการเรียนรู้ (Learning project) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนหรือการริเริ่มของนักเรียนแต่ละคน เช่น ต้องการพูดภาษาอังกฤษ ได้คล่องแคล่ว ต้องการอ่านโน้ตดนตรีออก ต้องการเรียนรู้การเขียนเรื่องสั้น การวิจัยเรื่องอากาศเป็นพิษ ค้นคว้าเรื่องการเสียดินแดนของไทย เป็นต้น

3. โครงการที่จะแก้ปัญหา (Intellectual or problem project) เป็นปัญหาที่อาจแก้ได้จากการพิจารณาหาเหตุผล มีลักษณะเหมือนกับประเภทที่ 2 แตกต่างกันเฉพาะจุดมุ่งหมาย เช่น ทำอย่างไรจึงจะทำให้พืชไม่กลายพันธุ์ ทำอย่างไรจึงจะใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง เป็นต้น

แต่ คิลแพทริก (Kalpatrick, n.d. citing Risk, 1958:471) และนักการศึกษาในปัจจุบันอีกหลายท่าน เช่น ยูพิน พิพิธกุล (ยูพิน พิพิธกุล 2519 : 39) สุวัฒน์ มุทธเมธา (สุวัฒน์ มุทธเมธา 2522 : 193 -194) และอัญชลี แจ่มเจริญ (อัญชลี แจ่มเจริญ 2523 : 79) ได้จัดแบ่งประเภทของโครงการให้เห็นเด่นชัดขึ้น โดยจัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. โครงการสิ่งสำเร็จรูป เช่น ทำโต๊ะ เก้าอี้ สร้างเรือ คอกเลี้ยงสัตว์ วนามกีฬา

2. โครงการเพื่อนันทนาการ เช่น จัดแสดงละคร คอนเสิร์ต การเล่านิทาน การเดินทางไปทัศนศึกษา

3. โครงการแก้ปัญหา เช่น วางโครงการ และดำเนินการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความสะอาด ความปลอดภัยในการเดินทาง การดูแลรักษาดินไม้

4. โครงการเกี่ยวกับการฝึกทักษะ เช่น การฝึกทักษะทางการพูด การเขียน การโฆษณา

และยังมีนักการศึกษาบางท่านได้จัดแบ่งประเภทของโครงการแยกย่อยออกกว่านี้ เพื่อให้เห็นเด่นชัดขึ้น คือ ละออง การรณรงค์ และคนอื่น ๆ (ละออง การรณรงค์ และคนอื่น ๆ ม.ป.ป. : 69) ได้แบ่งโครงการออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. โครงการเกี่ยวกับการสำรวจ (Exploration project)
ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์
2. โครงการที่เกี่ยวกับการสร้างวัสดุ (Material project)
ได้แก่ การสร้างอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียนวิชาศิลปปฏิบัติ เป็นต้น
3. โครงการที่เกี่ยวกับการเล่น (Play project) เช่น การเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ การแสดงละครวรรณคดี และอื่น ๆ
4. โครงการที่เกี่ยวกับทักษะและความรู้ (Skill and learning project) การค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ
5. โครงการที่จะแก้ปัญหา (Intellectual or problem project)

แต่ไม่ว่าจะจัดแบ่งออกเป็นกี่ประเภทก็ตาม ในการจัดวางโครงการนั้น สิ่งที่เราควรคำนึงถึง คือ

1. ให้คุณค่าทางการเรียน
2. เหมาะกับสภาพชีวิตจริง
3. มีแหล่งวิชา และวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ
4. ได้ผลคุ้มค่า
5. สอดคล้องกับหลักสูตร แผนการสอน และตารางสอน
6. ใช้วัสดุอุปกรณ์ราคาถูก
7. วิธีนี้จะเกิดประโยชน์มากกว่าใช้วิธีอื่น
8. หาโครงการได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด

5. จุดประสงค์ในการสอนแบบโครงการ

ฟิตเจอรัลด์ และ ฟิตเจอรัลด์ (Fitzgerald and Fitzgerald. 1955 : 356) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนแบบโครงการว่า

1. เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน ทั้งนี้เพราะการสอนแบบโครงการ ผู้สอนจะให้นักเรียนได้เลือกโครงการด้วยตนเอง แต่ก่อนที่นักเรียนจะเลือกครูจะต้องจัดสถานการณ์ให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นเสียก่อน ผู้เรียนจึงสามารถเลือกโครงการได้ ฉะนั้น การที่นักเรียนอยากจะทำโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น แสดงว่านักเรียนอยากรู้อยากเห็นในเรื่องนั้น ๆ
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการทำงานใดในที่สุด
3. เพื่อพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองที่จะสะสม เก็บรวบรวม และหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ
4. เพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลที่เข้าใจสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมโดยใช้ประสบการณ์ของตน
5. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบที่จะให้เสรีภาพในการคิดและการกระทำ
6. เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการสร้างแผน และดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย
7. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสรรค์งาน และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. ให้รู้จักคิดและประเมินผลงานของตนเอง

6. ขั้นตอนในการสอนแบบโครงการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 56 - 57) และริสค์ (Risk. 1958 473 - 474) ได้เสนอขั้นตอนในการดำเนินการสอน

แบบโครงการดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมาย (Purposing) เป็นขั้นที่ครูจะต้องจัดสถานการณ์เพื่อเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อนักเรียนเลือกหัวข้อโครงการขึ้นมาแล้วก็กำหนดจุดประสงค์ของโครงการว่า โครงการนั้นจะหาอะไร ศึกษาเรื่องใด ในขั้นนี้บทบาทของครู คือ ช่วยเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ครูจึงจำเป็นต้องจัดสถานการณ์ ใช้สื่อ และเรื่องราวต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และวุฒิภาวะของนักเรียน

ขั้นที่ 2 วางแผน (Planning) ขั้นนี้จะเป็นตอนให้นักเรียนได้เสนอแนวทางหรือขั้นตอนต่าง ๆ ที่ตนเองคิดว่าจะดำเนินการแก้ปัญหา หรือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในตอนนี้นักเรียนจะต้องช่วยเสนอแนะขั้นนำขั้นตอนที่เหมาะสม ถ้านักเรียนเกิดปัญหาไม่สามารถจะวางแผนได้ครูจะต้องหาวิธีการที่เหมาะสมที่จะช่วยกระตุ้นนักเรียนให้มองเห็นแผนการหรือแนวทาง

ขั้นที่ 3 ดำเนินการตามแผน (Executing) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะต้องดำเนินการไปตามแผนที่วางไว้ โดยครูจะต้องคอยกำกับดูแลให้นักเรียนดำเนินการตามแผน และอาจจะต้องช่วยแก้ปัญหากับนักเรียนที่ไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้

ขั้นที่ 4 ประเมินผล (Evaluating) เป็นขั้นที่นักเรียนประเมินผลงานของตนเอง ซึ่งประเมินการดำเนินการหรือประเมินผลที่ได้จากโครงการ

ส่วน ไรเบิร์น และ ฟอจ (Ryburn and Forge. 1957 : 180) กล่าวถึงการเรียนการสอนแบบโครงการว่า มีขั้นตอนในการเรียนดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ เริ่มจากความต้องการของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนต้องการที่จะทำอะไรก็กำหนดจุดประสงค์ในสิ่งที่จะทำนั้นขึ้น

2. วางแผน ผู้เรียนวางแผนงานของตน เพื่อจะนำไปปฏิบัติ
3. ดำเนินงาน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
4. ประเมินผล เมื่อปฏิบัติตามแผนเสร็จแล้ว ผู้เรียนทำการประเมินผลงาน

ของตน

5. ปรับปรุง ทำการปรับปรุงแก้ไขหลังจากประเมินผล และได้ปรับปรุง
ข้อบกพร่อง

สำหรับ สุวัฒน์ มุทธเมธา (สุวัฒน์ มุทธเมธา 2522 : 195)

ได้เสนอขั้นตอนในการสอนแบบโครงการว่า ควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ปัญหาหรือความต้องการ ผู้เรียนต้องมีปัญหาหรือความต้องการในอัน
ที่จะทำงานตามโครงการใดโครงการหนึ่งออกมา
2. กำหนดจุดประสงค์การทำงานตามโครงการนั้นให้ชัดเจน
3. ผู้เรียนวางแผนการทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์ของโครงการ
ที่กำหนดไม่ว่าจะเป็นงานบุคคลหรืองานกลุ่มก็ตาม ผู้เรียนต้องวางแผนการทำงาน
ให้เรียบร้อย
4. เสนอแผนงานที่กำหนดเรียบร้อยแล้วต่อครูผู้สอน ครูและผู้เรียน
พิจารณาแผนร่วมกัน ครูให้แนวคิดและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแผน
5. ดำเนินงานตามแผนและขั้นตอนที่กำหนด เมื่อมีปัญหา อุปสรรคขั้นตอน
ใดขั้นตอนหนึ่งก็อภิปรายปัญหาร่วมกัน มีครู เป็นที่ปรึกษาแนะนำ ครูเข้าไปเกี่ยวข้อง
เมื่อมีความจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น ครูต้องให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ความคิด และการ
ตัดสินใจของตนเองให้มากที่สุด
6. ประเมินผลงาน ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตน

ในการวางแผนเพื่อเสนอแนวทางของโครงการว่าจะทำอะไรบ้างนั้น
 จำรัส น้อยแสงศรี (จำรัส น้อยแสงศรี 2520 : 50 - 51) ได้กล่าวถึง
 ส่วนประกอบในการเขียนโครงการว่า โครงการที่สมควรประกอบด้วย

1. ชื่อโครงการ เช่น การเลี้ยงไก่ การสังเกตการเจริญเติบโตของ
 พืชบางชนิด การทำสวนครัว การรวบรวมข้อมูลหรือสถิติบางอย่าง การบำเพ็ญประโยชน์
 การทดลองต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ การทำโครงการนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์
 อะไรบ้าง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชาอะไร

3. เจ้าของโครงการจะหาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม กลุ่มละกี่คน
 มีใครบ้าง

4. ที่ศึกษามีใครบ้าง เช่น ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง วิทยากรอื่น ๆ
 จากส่วนราชการ หรือหน่วยงานเอกชนก็ได้

5. ที่ปฏิบัติการของโครงการ จะใช้สถานที่ไหน บ้านของใคร ระบุชัดเจน

6. ระยะเวลาที่ปฏิบัติการ จะเริ่มโครงการตั้งแต่เมื่อไหร่ และโครงการ
 จะเสร็จสิ้นเมื่อใด (ไม่ควรเกิน 1 ภาคเรียน)

7. วิธีการศึกษาค้นคว้า บอกวิธีการที่จะทำให้โครงการนั้นบรรลุตาม
 วัตถุประสงค์ เช่น เผ้าดูตลอดเวลา ในกรณีที่ต้องการสังเกต การทัศนศึกษา
 การเชิญบุคคลมาบรรยาย หรืออภิปราย มีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร อธิบายให้
 ชัดเจน

8. เครื่องมือ ใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์อะไรบ้าง จะใช้งบประมาณมาก
 น้อยเพียงใด หรือได้รับความช่วยเหลือจากใคร

9. ผลที่จะได้รับ ให้คาดคะเนผลที่จะได้รับด้วยว่า หวังจะได้รับผล
 จากโครงการนั้นอย่างไรบ้าง

ครูเนตร อัสชสวัสดิ์ (ครูเนตร อัสชสวัสดิ์ ม.ป.ป. : 55 - 56)
กล่าวว่า รูปแบบการเขียนโครงการนั้นจะเป็นรูปแบบใดก็ได้ แต่ให้มีใจความสำคัญ
11 ประการคือ

1. ชื่อโครงการ จะทำโครงการอะไร เขียนให้ชัดเจน
2. หลักการและเหตุผล ในการเขียนจะต้องคำนึงว่าเหตุใดจึงต้อง
จัดทำโครงการ และทำไมจึงต้องทำโครงการนั้น ๆ
3. วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย จะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่า การปฏิบัติงาน
ครั้งนี้จะได้ผลคืออะไรบ้าง การกำหนดวัตถุประสงค์นี้จะต้องปฏิบัติได้ และ
ประเมินผลได้ด้วย การเขียนวัตถุประสงค์จะต้องสัมพันธ์กับหลักการและเหตุผล
4. สถานที่หรือบริเวณที่ดำเนินการ จะต้องระบุให้ชัดเจน
5. ระยะเวลาดำเนินการ จะต้องระบุให้ชัดว่า โครงการนั้น ๆ จะใช้
เวลาในการปฏิบัติงานตามโครงการมากน้อยแค่ไหน เริ่มงานวัน เดือน ปีใด
และเสร็จสิ้น วัน เดือน ปีใด
6. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ จะต้องอธิบายให้เด่นชัดว่า การปฏิบัติงาน
ตามโครงการนั้น ๆ จะต้องดำเนินการอย่างไร มีกี่ขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนมี
การดำเนินการอย่างไร การเขียนจะต้องชัดเจน เพื่อการสื่อความหมายที่ถูกต้อง
ระหว่างผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน
7. วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ จะต้องเขียนให้ชัดเจนว่า
ในการดำเนินงานตามโครงการนั้น ๆ จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้
อะไรบ้าง
8. งบประมาณในการดำเนินงาน จะต้องระบุให้แน่ชัดว่าต้องใช้
งบประมาณเท่าใด เช่น ค่ายานพาหนะ ค่าอาหาร ค่าวัสดุ

9. แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ จะต้องระบุว่าได้รับความช่วยเหลือจากที่ใดบ้าง เป็นจำนวนเงินหรือวัสดุอุปกรณ์จำนวนเท่าใด หรือคาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือมากน้อยเพียงใด

10. การติดตามผลและประเมินผล ควรอธิบายให้ทราบว่า จะมีการติดตามผลงานอย่างไร หลังจากได้ปฏิบัติงานเสร็จสิ้นโครงการ โดยบอกเป็นขั้นตอนหรือบอกเป็นโครงการต่อเนื่องอีกก็ได้

11. ผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นการแสดงให้เห็นว่า หากสามารถปฏิบัติงานได้ตามโครงการที่วางไว้ คาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์อย่างไรบ้าง หรือสามารถแก้ปัญหาอะไรได้บ้าง ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย

7. คุณค่าของการสอนแบบโครงการ

สุวัจน์ มุทขเมชา (สุวัจน์ มุทขเมชา 2522 : 194 - 195)
ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบโครงการดังนี้

1. เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ทำจริง ไม่เพียงแต่รู้ทางทฤษฎีเท่านั้น

2. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะในกระบวนการทำงานจริง ๆ ตั้งแต่ร่วมมือกันวางแผน การหาข้อมูลอุปกรณ์ต่าง ๆ การแบ่งงานและร่วมมือกันทำงาน การประสานงาน จนกระทั่งการประเมินผล

3. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนช่วยตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานอย่างมีแผน

4. ฝึกให้ร่วมมือประสานงานกัน ทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดประสงค์ เป็นการฝึกประชาธิปไตย และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วย

5. มีประโยชน์อย่างยิ่งในการฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยการทำงาน มีความขยัน และรับผิดชอบในการทำงาน

6. เป็นการฝึกทักษะต่าง ๆ จากการปฏิบัติจริง เช่น ทักษะการใช้เครื่องมือ การหาข้อมูล การทำงานร่วมกัน การตัดสินใจ และการประเมินผลงานของตนเอง

7. ทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการเรียน เพราะผลของการเรียนใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

ชูชาติ เชิงฉลาก (ชูชาติ เชิงฉลาก 2524 : 60) กล่าวถึงคุณค่าของการสอนแบบโครงการว่า

1. ส่งเสริมความคิดริเริ่ม (Initiative) และความคิดสร้างสรรค์ (Creation)
2. ส่งเสริมทักษะในการปฏิบัติด้วยตนเอง
3. ฝึกฝนการทำงานเป็นหมู่
4. ฝึกให้รู้จักคิดหาเหตุผล
5. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนในห้องเรียน และความจริงในชีวิต ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

8. ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ

ยุพิน พิพิธกุล (ยุพิน พิพิธกุล 2519 : 163) ได้สรุปหลักและสิ่งที่ควรพิจารณาในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการว่า

1. วิธีสอนแบบโครงการไม่ควรใช้พร่ำเพรื่อ
2. ครูควรได้ร่วมวางโครงการในระยะต้นกับนักเรียน แล้วให้นักเรียนไปดำเนินการเอง และให้ข้อเสนอแนะบางโอกาส
3. การจัดนักเรียนเข้ากลุ่มเพื่อทำโครงการ ควรใช้ดุลยพินิจให้ดี เพราะมีนักเรียนทั้งเก่งและอ่อน

4. ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูจะต้องรอบคอบในการที่จะมอบงาน อาจจะให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำโครงการที่แตกต่างกัน

5. ควรเลือกเนื้อหาให้เหมาะสม การวางโครงการนั้นอาจใช้เนื้อหาที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ หรืออาจเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปก็ได้

9. การจัดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่เข้ากับวิธีสอนแบบโครงการ

ริสค์ (Risk. 1958 47) กล่าวถึงลักษณะของโครงการว่า ควรเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง นั่นคือ ครูผู้สอนต้องใช้เทคนิคการบูรณาการ โดยการผสมผสานเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันภายในขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา "หน่วยการเรียนการสอน" มีลักษณะดังนี้ (นิมมวล ทศวัฒน์ 2522 : 173)

1. กลุ่มหัวข้อย่อยมีเนื้อหาสัมพันธ์กัน นามาจักลำดับก่อนหลังเสียใหม่ภายในหัวข้อใหญ่ที่เรียกว่า "หน่วย" (Unit) และใช้เวลาต่อเนื่องกัน อาจเป็น 2 สัปดาห์ หรือ 3-4 สัปดาห์ก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่เนื้อหาของบทเรียนนั้น

2. หน่วยแต่ละหน่วยมีความสมบูรณ์ในตัวเอง คือ ประกอบด้วย ความมุ่งหมาย ปัญหา กิจกรรม การวัดผลและประเมินผล เบ็ดเสร็จอยู่ในหน่วยการเรียนนั้น

3. หน่วยแต่ละหน่วยสามารถสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

4. หน่วยการเรียนการสอนสามารถใช้เทคนิควิธีสอนหลายวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

กิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการสอนแบบโครงการ ได้แก่

1. กรณีตัวอย่าง

2. บทบาทสมมุติ

3. การอภิปราย
4. ละคร
5. การศึกษานอกสถานที่
6. การเชิญวิทยากรมาบรรยาย
7. การสัมภาษณ์บุคลากร
8. การจัดนิทรรศการ

10. กิจกรรมของนักเรียนในการสอนแบบโครงการ

1. การแบ่งกลุ่ม ในการแบ่งกลุ่มจะต้องให้นักเรียนได้เข้ากลุ่มในโครงการที่ตนมีความถนัดและมีความสนใจ ครูจะต้องช่วยเหลือในการจัดแบ่งกลุ่มด้วย เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีจำนวนพอเหมาะ และภายในกลุ่มจะต้องมีทั้งคนเก่งและอ่อนรวมกัน

2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ คณะกรรมการ เลขานุการ (ครูเนตร อัสสวัสถ์ ม.ป.ป : 55)

ประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการวางแผน และนำทางที่ถูกต้อง ให้แก่คณะกรรมการ สรุปนโยบายในการดำเนินงาน เพื่อให้คณะกรรมการทั้งหมดได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

รองประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการช่วยเหลือประธานดำเนินการ (อาจไม่ต้องมีก็ได้ถ้าเป็นกลุ่มเล็ก)

คณะกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินงานโดยได้รับการมอบหมายงานจากประธาน หรือสมัครรับผิดชอบเองก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายการประชุม นั้น ๆ และทุกคนต่างร่วมกันปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ

เลขานุการ มีหน้าที่จัดบันทึกการประชุม และนำผลการประชุม ที่ตกลงกันมาเสนอในที่ประชุม ตลอดจนมีหน้าที่จัดทำเอกสารการประชุมทั้งหมด (การเลือกเลขานุการนั้นส่วนมากประธานเป็นผู้เลือก)

3. มีการประชุมร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อเขียนโครงการไว้เป็นแนวทาง ปฏิบัติงานร่วมกัน

4. สมาชิกทุกคนในกลุ่ม จะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบงานตามโครงการที่ ร่วมกันวางไว้

11. บทบาทของครูในการสอนแบบโครงการ

1. ครูอาจจะวางโครงการร่วมกับนักเรียนในระยะต้น แล้วให้นักเรียน ดำเนินการต่อไป

2. ครูจะต้องติดตามผลงาน และประเมินผลงานนั้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ราล์ฟ (Ralph. 1958 1 - 2) กล่าวว่า สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาวิชาสังคมศาสตร์ที่เลือกขึ้นมาเพื่อใช้ในการสอนเด็ก โดยเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ลักษณะของวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นการรวมหลายสาขาวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วิชาสังคมศึกษาจึงเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary approach) (รัศมี ภิบาลแพน 2524 : 5) คือ มีเนื้อหาผสมผสานกันในลักษณะบูรณาการ (Integrate) โดยการคัดเลือกมาจากสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยศาสตร์ จริยศาสตร์ ปรัชญา รวมทั้ง ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ จากแขนงดังกล่าวที่เลือกเอามาให้นักเรียน

ได้ศึกษาก็เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังว่า จะช่วยสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสม และอยู่ได้อย่างเป็นสุขในสังคมของตน

วิชาสังคมศึกษาจึงมีคุณค่าในการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่มวลมนุษย์ เป็นวิชาเดียวเท่านั้นที่ยังไว้ซึ่งความเป็นคนของทุกคนในสังคม เพราะคนเราถึงแม้ จะมีความสามารถในวิทยาการใด ๆ เป็นเลิศอย่างไร แต่ถ้าปราศจากนิสัยที่ได้รับ การศึกษาอบรมให้จิตใจมีคุณธรรมจากวิชาสังคมศึกษาเสียแล้ว ความรู้ที่มีนั้นก็ จะไม่เป็นคุณ แต่จะกลับมีโทษต่อมนุษย์ได้ หทัย ตันหยง (หทัย ตันหยง 2525 : 25 - 26) ได้ชี้ให้เห็นคุณค่าของวิชาสังคมศึกษา ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ชีวิตในทางสร้างสรรค์ ประสบการณ์ บ่มประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และทักษะ ซึ่งผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม ปรับตัวเข้ากับภาวะของสังคมได้เป็นอย่างดี

2. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งต่อสังคมมนุษย์ สังคมมนุษย์ บ่มเมืองค์กรและระบบความสัมพันธ์ซับซ้อน ความเข้าใจสังคมย่อมเป็นทางให้เกิด ความร่วมมือก่อสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

3. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงบทบาทในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแนบเนียนสอดคล้องกับค่านิยมในสังคม มุคคลย่อมมีบทบาทและภาระหน้าที่ใน สังคม นับตั้งแต่เกิดจนวาระสุดท้ายของชีวิต โดยชีวิตกิจวัตรประจำวัน มนุษย์จะต้อง มีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคมทุกวันนี้ย่อมเกิดจาก พฤติกรรมอันผิดปกติ หรือที่เรียกว่าเกิดสังคมพิการ (Social disorder) ก็เพราะมนุษย์ไม่เคารพในระเบียบของสังคม ประพฤติตนผิดเพี้ยนจากค่านิยมของ สังคม สังคมศึกษาย่อมยังประโยชน์ในเรื่องนี้

4. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปทัสถานของสังคม (Social norm) และสามารถปฏิบัติตามปทัสถานนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดความสงบสุข

ในสังคม ปทัสถานทางสังคมย่อมแสดงออกได้ผ่านทางระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย แนวปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้น ๆ

5. ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดแนวคิด ทศนคติและหลักการที่จะแก้ปัญหาสังคม ด้วยหลักแห่งปัญญา (Method of intelligence) และหลักเหตุผลโดยปราศจากซึ่งนิสัยอคติ โง่ง ทุจริต มัวเมา โทสะ โทคร้ายทารุณ และชาดคุณธรรม

6. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติและทักษะนิสัยที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยวิถีทางแห่งหลักประชาธิปไตย หลักประชาธิปไตยนั้นหมายถึงปทัสถานทางสังคมที่เกิดขึ้นจากน้ำใจของบุคคลหรือสมาชิกของสังคมที่จะเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกันคือ

6.1 เคารพในความเป็นเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกัน เห็นคุณค่าแห่งความเป็นคน คุณค่าของชีวิต ไม่ทารุณ เบียดเบียนซึ่งกันและกัน น้ำใจกว้าง เป็นที่พึ่งแห่งการวชิธรรม

6.2 เชื่อเพื่อเกื้อกูล แบ่งปันมีเมตตาธรรมที่จะเห็นผู้อื่นมีความสุข เสมอตน สามารถร่วมมือร่วมใจกันประกอบกิจการงานต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าประสงค์ และก่อประโยชน์สุขขึ้นในสังคม น้ำใจกว้างเป็นที่พึ่งแห่งสามัคคีธรรม

6.3 ใช้หลักแห่งปัญญา และเหตุผลเป็นเครื่องแก้ปัญหา และตัดสินใจ ในกิจการใด ๆ มีความมั่นคงในคุณธรรม เคารพต่อหลักในคุณธรรม ปทัสถานทางสังคมและค่านิยมในสังคม น้ำใจกว้างนี้เป็นที่พึ่งแห่งปัญญาธรรม

แนวโน้มการจัดหลักสูตรสังคมศึกษา ในปัจจุบันนักการศึกษาจึงพยายามที่จะให้หลักสูตรเปิดกว้าง จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสภาพของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างถูกต้อง เนื้อหาหลักสูตรจึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะวิชาหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เท่านั้น แต่จะบรรจุเรื่องราวหรือปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม เช่น เรื่องราวที่เกี่ยวกับเยาวชน ปัญหายาเสพติด เรื่องราวเกี่ยวกับสิทธิสตรี ความ

เสมอภาคทางเพศ ปัญหาการใช้แรงงาน ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือปัญหาในเมืองชนบท ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน และเหตุการณ์ภายในประเทศไว้ในโปรแกรมสังคมศึกษาค้นคว้า (สิริวรรณ สุวรรณอาภา 2523 : 69)

สำหรับเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ซึ่งนักการศึกษาได้ให้แนวไว้ เช่น เฟนตัน (Fenton. 1969 1) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษามีบทบาทเป็นอันมากในการสร้างพลเมืองดีให้แก่ชาติบ้านเมือง เอ็ดเวิร์ด (Edward. 1966 . 30) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาจะช่วยอบรมเยาวชนให้เป็นคนดี มีทักษะในการคิด รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ สกีล (Skeel. 1970 : 4) ได้กล่าวอีกว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งให้การศึกษากับพฤติกรรมของมนุษย์ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตรประจำวันได้ ก็พอจะสรุปได้ว่า เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาเน้นพฤติกรรมของผู้เรียน เพราะสังคมปัจจุบันต้องการฝึกคนให้คิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมบูรณ์ จิตพงศ์ (สมบูรณ์ จิตพงศ์ 2523 : 7) กล่าวว่า "การเรียนวิชาสังคมศึกษาไม่ได้มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในศาสตร์ทางสังคมทุกสาขา เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการเฉพาะสาขาแต่อย่างใด แต่เป็นการเรียนเพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตนเอง"

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว นักวิชาการทางสังคมศึกษาพยายามที่จะพัฒนาวิธีสอนแบบใหม่ ๆ ที่จะให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และค่านิยมที่ถูกต้อง ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2517 : 56 - 60) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุขนั้น สมาชิกของสังคมควรมีลักษณะ 5 ประการ คือ กล้าและรู้จักแสดงความคิดเห็น รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความรับผิดชอบ

ต่อตนเองและสังคม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเองแต่ต้องมีการอบรม ผู้สอนจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกและตัดสินใจปัญหาด้วยตนเอง รับผิดชอบการเรียนด้วยตนเอง ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ประสานงาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเรียนการสอนสังคมศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จำเป็นต้องฝึกทักษะที่สำคัญให้แก่ักเรียน (สุนทร สุนันท์ชัย 2514 : 14) คือ

1. ทักษะทางสังคม (Social skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น เช่น ทักษะในการเป็นผู้ให้และผู้รับการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Social studies skill) เป็นทักษะในการค้นคว้า หาความรู้ เช่น ทักษะในการรวบรวมข้อมูล การอ่านแผนที่ และการรายงาน เป็นต้น

3. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group work skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน การเป็นผู้นำ

4. ทักษะทางปัญญา (Intellectual skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

สำหรับการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษาก็ต้องใช้วิธีการจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหมวดวิชา ในเมื่อการเรียนวิชาสังคมศึกษามุ่งที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้มีความเข้าใจ มีทักษะทางสังคม และมีค่านิยมที่ถูกต้อง การวัดผลจึงต้องมีการวัดผลเชิงเจตพิสัย (Affective domain) คือ มุ่งวัดผลด้านทัศนคติ ค่านิยม ความรู้สึก (สิริวรรณ สุวรรณอาภา 2523 : 71) วิธีการวัดทำได้หลายวิธี (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 78) เช่น

1. การสังเกต สังเกตพฤติกรรม การเล่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่สูญเสียในการทำงาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบ และความสำเร็จในการทำงาน
2. การตรวจผลงานด้านภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนที่ ภาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสอบผลงาน การทำโครงการ และกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่องหรือกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยใช้วิธีซักถาม เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ เจตคติ ความคิดเห็น การประเมินผลตนเอง ในกิจกรรมนั้น ๆ
4. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วในระยะหนึ่งให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดของนักเรียน

จากสภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป วิจิตร ลินสิริ (วิจิตร ลินสิริ 2517 : 95 - 96) ได้สรุปวิธีการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ไว้ดังนี้

1. วิธีสอน ครูควรตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครอง โดยถือเอาความต้องการของเด็กชายเด็กหญิงในปัจจุบัน และอนาคตเป็นแนวทาง
2. จุดมุ่งหมาย มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สร้างเจตคติ พัฒนาทักษะ และมุ่งให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่เป็นประโยชน์จริง ๆ เน้นปัจจุบันและอนาคต โดยใช้อดีตเป็นประทีปนาทางการถ่ายทอดวัฒนธรรม และเพ่งเล็งการเปลี่ยนให้เหมาะสม
3. วิธีสอนและอุปกรณ์ ครูและนักเรียนวางแผนร่วมกัน ปรับปรุงการใช้ตำราให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน และใช้หนังสืออ้างอิงประกอบหลาย ๆ เล่ม

บวกกับการจัดประสบการณ์อื่น ๆ เช่น ทัศนศึกษา ทัศนศึกษา เป็นต้น ถือว่า กลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญโดยมีครูเป็นภาคีที่เชี่ยวชาญคอยนำทาง การสอนของครู ควรใช้หลาย ๆ วิธี รวมทั้งการอภิปราย รายงาน เรียบแบบสืบสวนสอบสวน และถือว่าห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน เป็นแห่งสำหรับการเรียนรู้

4. การวัดผล ควรมีการวัดผลชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม การทดสอบทักษะและเจตคติ ให้เด็กมีโอกาสตัดสินใจหรือพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคลทุกคน มากบ้างน้อยบ้าง แตกต่างกันไป ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลทำสิ่งต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จ แปลงใหม่และดีกว่าเดิม คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ทำประโยชน์ให้แก่โลกมนุษย์อย่างมหาศาล (เจริญ คุงมี 2520 : 136) ในขณะนี้ประเทศของเรากำลังพัฒนา ถ้าเรามีบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชาติบ้านเมืองได้มากขึ้น

ความคิดสร้างสรรค์คืออะไร

ชาญชัย อินทรประวัติ (ชาญชัย อินทรประวัติ 2518 : 18) ได้ตอบคำถามนี้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถพิเศษซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคล และพฤติกรรมที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์จะมีระดับแตกต่างกันไปตามวัย ได้มีผู้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ได้หลายทัศนะ เช่น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2520 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึงกระบวนการรับรู้ปัญหา หรือคักดวงข้อมูล

สร้างสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐาน และสื่อความหมายให้ทราบผลลัพธ์ พอล ทอร์เรนซ์ (กาญจนา เกียรติประวัติ 2526 : 107 อ้างอิงมาจาก Paul Torrance) ได้กล่าวแนวเดียวกันว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการรับรู้ปัญหา หรือช่องว่างของข้อมูลต่าง ๆ การสร้างความคิดหรือสมมติฐาน การทดสอบ และปรับขยายสมมติฐานเหล่านี้ รวมถึงการสื่อความหมาย ผลที่ได้รับจากกระบวนการให้ผู้อื่นรับรู้ แต่หลาย ๆ คนไม่เห็นด้วยกับทอร์เรนซ์ โดยเห็นว่า เป็นกระบวนการแก้ปัญหามากกว่า ความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาของ กิลฟอร์ด (Guilford. 1959 : 389) เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์พบว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทั่วไปในการทำงานของสมอง เป็นความคิดได้หลายทาง (Divergent thinking) ซึ่งประกอบด้วย

1. ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)
2. ความคล่องในกาชคิด (Fluency)
3. ความคิดริเริ่ม (Originality)

ส่วน فروยด์ (Freud. 1938 193) เชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์เริ่มต้นจากการขัดแย้งซึ่งถูกขบขันออกมาโดยพลังจิตใต้สำนึก ขณะที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นนั้น คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความคิดอิสระเกิดขึ้นอย่างมากมาย แต่คนที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่มีความคิดอิสระเกิดขึ้น

วอลเลซ และ โคแกน (Wallach and Kogan. 1963 : 13-20) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดโยงสัมพันธ์ได้ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ คือคนที่สามารถคิดอะไรได้อย่างสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เช่น เมื่อเห็นคำว่า ปากกาก็นึกถึงกระดาษ ดินสอ ขวดหมึก โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ คิดได้มากเท่าไรก็แสดงถึงความสามารถในการเกิดความคิดสร้างสรรค์มากเท่านั้น

สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความคิดของบุคคล ในการที่จะตั้งเอา ประสพการณ์เดิมมาคิดหาหรือแก้ปัญหา ก่อให้เกิดพฤติกรรมอันนำมาซึ่งผลงานที่ปรากฏ ออกมาให้เห็น

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2523 : 7) ได้กล่าวว่า การที่จะ เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วย

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกแตกต่าง ไปจากบุคคลอื่น
2. ความว่องไว หรือความพรั่งพร้อม (Fluency) ปริมาณการคิดพรั่งพร้อม ออกมามากกว่าบุคคลอื่น ๆ
3. ความคล่องตัว (Flexibility) ชนิดของความคิดที่ปรากฏออกมา จะแตกต่างกันออกไปโดยไม่ซ้ำกันเลย
4. ความละเอียดละเอียดประณีต (Elaboration) ความคิดที่แสดงออกมานั้น ละเอียดละเอียด สามารถที่จะนำมาทำให้สมบูรณ์และประณีตต่อไปได้อย่างเต็มที่
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การรวบรวมสิ่งที่คิดได้ มาทำให้มีความหมายและนำมาพัฒนาต่อไปให้สมบูรณ์ เป็นจริงได้

จากองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ชันด์ และ โทรวบริดจ์ (Sund and Trowbridge. 1974 209 - 210) ได้รวบรวมผลงานวิจัยทางจิตวิทยาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาดังนี้

1. ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้กับคนทุกคน และทุกวัยในบางสิ่ง บางอย่าง
2. ความสามารถและการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคนนั้น จะแตกต่างกัน

3. ความอิสระเสรีในการคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งสำคัญมากและจะมีผลต่อสุขภาพจิตด้วย
 4. เด็ก ๆ จะเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสถานการณ์เรียนรู้ที่อยู่ในภาวะสร้างสรรค์
 5. มีโรงเรียนบางโรงเรียนที่ได้รับความสำเร็จในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
 6. ผู้มีความคิดสร้างสรรค์สูงมักจะไม่ค่อยได้คะแนนทางการเรียนสูง
 7. โรงเรียนเป็นแหล่งที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ จึงควรจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เพื่อให้เด็กมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์
 8. การใช้การเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) มากเกินไปในชั้นเรียน อาจจะไปขัดขวางการตอบสนองซึ่งสร้างสรรค์ได้
 9. การให้เวลานานพอจะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ และพบว่า ชนิดของคำถามที่ใช้ถามนักเรียนสัมพันธ์กับการตอบสนองอย่างสร้างสรรค์ของเด็ก นอกจากนี้ยังขึ้นกับการใช้เวลาในการตอบคำถามและการให้รางวัลด้วย
- จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้กับนักเรียนทั่วไป ไม่จำเป็นว่าคนที่เรียนเก่งจะมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง แต่นักเรียนจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ จวงสภาพการจัดการเรียนการสอน วิธีการสอนของครู และบรรยากาศภายในโรงเรียน
- โรเจอร์ส (Rogers. 1970 : 146) ได้ศึกษาพบว่า ภาวะที่ส่งเสริมให้บุคคลกล้าคิดอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ ภาวะที่บุคคลรู้สึกปลอดภัย รู้สึกว่าตนเองมีค่า ได้รับการยอมรับ รวมทั้งภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออกโดยไม่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ หรือถูกประเมิน

เมื่อความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งที่รวมอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ น้อมฤดี จงพยุหะ (น้อมฤดี จงพยุหะ 2518 : 142 - 145) เสนอแนะว่า ความคิดสร้างสรรค์จะพัฒนาได้ภายใต้การนำของครูที่ชำนาญ มีความรู้ความเข้าใจ และขณะ

เดียวกันความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจะหมดไป ถ้าครูเข้มงวดกับเนื้อหาตามหลักสูตร เพียงอย่างเดียว สิ่งที่จะส่งเสริมการพัฒนาความสามารถด้านการสร้างสรรค์ก็คือ การจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีและเร้าใจให้นักเรียนแสดงออกทางการสร้างสรรค์ให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระในการคิด และการแสดงออกด้วย และจากการศึกษาของ บาร์รี (Barry, 1974 : 75 - 77) เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนจากครูที่มีใจกว้าง กับครูที่บีบความคิดของตนเอง โดยกระทำกับนักเรียนเกรด 2 ในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งของรัฐแคลิฟอร์เนีย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครู 20 คน นักเรียน 240 คน พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนจากครูที่มีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน จะมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนจากครูที่บีบความคิดเห็นของตน บาร์รี ได้สรุปว่า บุคลิกภาพของครูมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมาก

บรรยากาศภายในโรงเรียนก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจากการศึกษาของ เชาวนา บุทธสุริยพันธ์ (เชาวนา บุทธสุริยพันธ์ 2514 : 118) ได้เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ระหว่างโรงเรียนสาธิต และโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรปกติ พบว่านักเรียนโรงเรียนสาธิตมีความคิดสร้างสรรค์ระดับสูงกว่านักเรียนที่ใช้หลักสูตรปกติ ทั้งนี้ก็เพราะว่าโรงเรียนสาธิตจะมีบรรยากาศแบบเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่เคร่งกระเปียบมากนัก แต่โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรปกติจะมีบรรยากาศในการเรียนการสอนแบบเคร่งครัด นักเรียนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

เมื่อความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถเฉพาะบุคคล ฉะนั้นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่น

ศรีปริญญ์ รามโกมุท (ศรีปริญญ์ รามโกมุท 2515 : 393) ได้เรียบเรียงแนวความคิดของ ศาสตราจารย์เฮเกน (Eerett E. Hegen) ที่อธิบาย

ถึงลักษณะของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ว่า มีความต้องการความสำเร็จสูง ต้องการเป็นตัวของตัวเอง และต้องการความเป็นระเบียบ

แมคคินนอน (Mackinnon. 1959 : 154) ก็ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ พบว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ตื่นตัวตลอดเวลา มีสมาธิ มีความสามารถพิจารณาวิเคราะห์ความคิดอย่างถี่ถ้วนในการแก้ปัญหา และสามารถสอบสวนค้นคว้าหารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างกว้าง นอกจากนี้ยังมีลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นผู้เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ ชอบแสดงออกมากกว่าเก็บกต

ฮิลการ์ด และ แอทกินสัน (Hilgard and Atkinson. 1967 388) ก็ได้กล่าวว่า "ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้ที่มีความคิดอิสระไม่ชอบตามอย่างใคร ชอบคิดหรือทำในสิ่งใดที่ซับซ้อน แปลกใหม่ และมีอารมณ์ขัน ส่วน ครอพเลย์ (Cropley. 1966 124) กล่าวว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 4 ประการคือ มีประสบการณ์ที่กว้างขวาง มีความพร้อมที่จะเสี่ยง มีความพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า และมีความสามารถที่จะยืดหยุ่นความคิดได้อย่างแคล่วคล่องในระดับสูง

จากการศึกษาค้นคว้าก็พอจะสรุปได้ว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. อยากรู้ อยากเห็น เป็นคนตื่นที่จะรับรู้ตลอดเวลา
2. อยากทำงานใหม่ ๆ แปลก ๆ
3. มีความสนุกกับการแก้ปัญหา
4. พอใจ และศรัทธาที่จะทำงานที่ยุ่งยากและซับซ้อน
5. อุทิศเวลา และเสียสละเพื่องาน
6. มีความยืดหยุ่นได้
7. มีความสนใจ และสนใจเมื่อพบของใหม่ ๆ

8. มีสมาธิ
9. ยอมรับสิ่งที่ไม่แน่นอนและสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้งได้
10. ไม่ชอบทำอะไรตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์
11. เป็นคนมีอารมณ์ขัน
12. ชอบถ่อมตนและยกย่องผู้อื่นเสมอ

ลำดับขั้นของการเกิดความคิดสร้างสรรค์

ซัลลิแวน (Sullivan. 1967 33) ได้กล่าวถึงขั้นต่าง ๆ ของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ดังนี้

1. ขั้นประสบปัญหา (Puzzlement) เป็นขั้นซึ่งบุคคลเกิดความรู้สึกว่ามีบางสิ่งบางอย่างเกิดความเข้าใจผิด ไม่แจ่มชัดหรือไม่สามารถเข้าใจได้
2. ขั้นคิดไตร่ตรองอย่างหนัก (Mental Labor) เป็นขั้นที่บุคคลคิดถึงวิธีการและความรู้ต่าง ๆ ที่ได้สะสมไว้ ขั้นนี้สมองทำงานอย่างหนัก แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้
3. ขั้นเพาะความคิด (Incubation or Gestation) เป็นขั้นที่ความคิดหยุดอยู่ขณะหนึ่งเพื่อคอยดูว่ามีอะไรเกิดขึ้น
4. ขั้นเกิดความคิดกระจ่าง (Illumination) เป็นขั้นที่เกิดความคิดอย่างทะลุปรุโปร่ง หรือเกิดการค้นพบแล้ว
5. ขั้นกลั่นกรองความคิด (Elaboration) เป็นขั้นที่ทำการพิสูจน์ ทบทวนเหตุและผลที่ได้จากการกระทำนั้น

ไทย์เลอร์ (Taylor. 1963 4 - 5) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดสร้างสรรค์ทำนองเดียวกัน แต่มีเพียง 4 ขั้นคือ

1. ขั้นไตร่ตรองปัญหาอย่างหนัก
2. ขั้นเพาะความคิด

3. ขั้นเกิดความกระจ่าง

4. ขั้นกลั่นกรองความคิด

ส่วน เวแกนค์ (Weigand. 1971 208) กล่าวว่า กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) เป็นการกำหนดตัวปัญหาให้แจ่มชัด

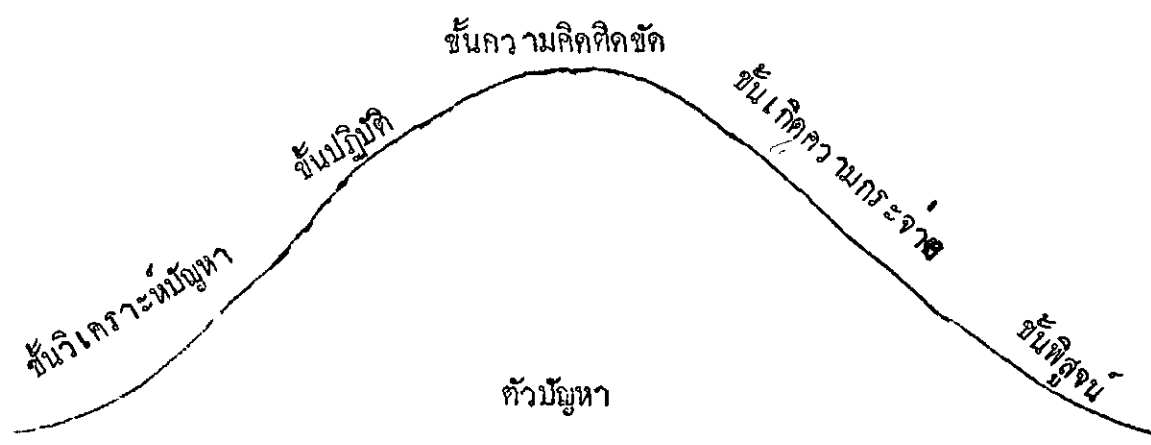
2. ขั้นปฏิบัติการ (Manipulation) เป็นขั้นรวบรวมวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้

3. ขั้นความคิดติดขัด (Impasse) เป็นขั้นที่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคได้

4. ขั้นเกิดความกระจ่าง (Eureka) เป็นขั้นที่เกิดความคิดแวบขึ้นมองเห็นทางแก้ปัญหาทันที

5. ขั้นพิสูจน์ (Verification) เป็นขั้นตรวจสอบให้แน่ใจ

เวแกนค์ ยังเสนอเพิ่มเติมอีกว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์ไม่จำเป็นต้องไปทีละขั้นตอนตามที่กล่าวมา แต่โดยทั่วไปแล้วจะเป็นไปตามลำดับดังกล่าว และได้เสนอโมเดลของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 โมเดลแสดงกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของ Weigand

ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

1. ยกย่องชมเชย และยอมรับผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียน

2. สนับสนุนความคิดใหม่ ๆ ของนักเรียน

3. สนับสนุนการสาธิต และการทดลองของนักเรียน

4. มอบหมายงานสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้ไปทำที่บ้าน

⑤ สนับสนุนโครงงานหรืองานวิจัยที่ต้องการภาวะสร้างสรรค์

6. อย่าเร่งรีบให้นักเรียนทำงานสร้างสรรค์จนเกินไป เพราะการสร้างสรรค์

จำเป็นต้องใช้เวลา

7. สนับสนุนให้นักเรียนได้ทำงานตามแนวความคิดใหม่ ๆ

8. ให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองในการทำงานสร้างสรรค์

9. อย่าเน้นการทำงานเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะจนเกินไป เพราะภาวะสร้างสรรค์

มักจะเกิดขึ้นในการทำงานตามลำพัง

10. สนับสนุนและให้กำลังใจนักเรียนในงานสร้างสรรค์เสมอ

①1. ควรนำผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียนมาแสดงแก่เพื่อน ๆ ในชั้นเรียน หรือบางโอกาสที่นำมานำมาจัดนิทรรศการ

12. สนับสนุนการแสดงออกทางสร้างสรรค์ที่แตกต่างจากผู้อื่น เช่น การทดลอง การประพันธ์ การเขียนเรียงความ การประดิษฐ์ งานศิลปะ ฯลฯ

เมื่อครูเนื้อหาวิชาจะเห็นว่าวิชาสังคมศึกษาเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์ และรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง แต่มีข้อแม้ว่าปัญหานั้นจะต้องเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ครู และนักเรียนควรได้พิจารณาปัญหาร่วมกัน และหาทางแก้ปัญหาหลาย ๆ ทาง แทนที่จะกำหนดทางแก้ที่คิดว่าถูกต้องไว้เพียงทางเดียว เช่น ครอบครัวมีขนาดใหญ่เท่าไรจึงจะดี อาชีพอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด เราจะป้องกันมิให้ต้นไม้ถูกลักลอบตัดได้อย่างไร ถ้าเด็กได้สรุปคำตอบด้วยตนเอง เด็กจะมีโอกาสนำไปปฏิบัติได้มากขึ้น

✧ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นวัยที่มีพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์สูง เพราะจากการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู 2522 : 62) พบว่า นักเรียนในระดับชั้น มศ.1 (ม.2) มีพัฒนาการของความคิดคล่องตัวจะสูงที่สุด มีความคิดริเริ่มสูงมาก และเมื่อใช้วิธีสอนแบบโครงการ คือ นักเรียนจะเป็นผู้กำหนดปัญหา ตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียน วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนแล้ว คงจะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้สูงยิ่งขึ้น เพราะขั้นตอนในการเรียนการสอนแบบโครงการจะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ตามลำดับขั้นของการเกิดความคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการ

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในด้านการศึกษาเปรียบเทียบการสอนแบบโครงการกับการสอนด้วยวิธีต่าง ๆ นั้น ยังมีผู้นำมาใช้ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษายังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาถึงแม้ว่าการวางโครงการจะมีมานานแล้ว แต่มักจะนำไปใช้ในการวางโครงการต่าง ๆ ไม่ได้นำมาใช้ในการสอน ในต่างประเทศเท่าที่พบคือ งานวิจัยของ คอลลินส์ (Collins. n.d. citing Monroe. 1956 : 54) ได้ทดลองวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีสอนแบบโครงการ โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการมีผลสัมฤทธิ์ในการคำนวณสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่ง คอลลินส์ อธิบายว่าเป็นเพราะการสอนแบบโครงการช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนรู้ และมีการฝึกฝนที่เป็นระบบด้วย

นอกจากนี้ไคมีผู้ทำการวิจัยการสอนที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับการสอนแบบโครงการคือ ให้นักเรียนวางแผนทำกิจกรรมด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษา ได้แก่ ไชแมนสกี และ แมทชีวส์ (Shymansky and Mathews. 1974 157 - 168) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลการสอน 2 แบบต่อพฤติกรรมของนักเรียนเกรด 5 คือ การสอนโดยให้นักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการสอนโดยครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมแก่นักเรียน โดยนักเรียนทั้งสองกลุ่มได้อุปกรณ์การทดลอง ความสะดวกสบายในการเรียนเหมือนกัน ต่างกันที่พฤติกรรมของครู เป็นระบบแนะแนวทางกับไม่แนะแนวทาง ผลปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบไม่แนะแนวทางแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่มีแนวโน้มมีความเชื่อมั่นในตนเอง และทักษะในการคิดสืบสวน (Investigative skill) สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบครูแนะแนวทาง

ครอคเกอร์ และคนอื่น ๆ (Crocker and others. 1976 267 - 274) ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบกิจกรรมกระบวนการสอนวิทยาศาสตร์แบบกำหนดแนวทางและแบบไม่กำหนดแนวทาง โดยมีวัตถุประสงค์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในเรื่องกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนเกรด 6 และความชอบในวิธีการสอน 2 แบบนี้ ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในเรื่องกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนเมื่อสอนโดยใช้กิจกรรมแบบกำหนดแนวทางสูงกว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมแบบไม่กำหนดแนวทาง สำหรับความชอบในวิธีสอนนักเรียนที่ IQ สูง จะชอบแบบไม่กำหนดแนวทางมากกว่าที่คาดไว้ และนักเรียนที่มี IQ ต่ำ จะชอบวิธีสอนแบบไม่กำหนดแนวทางน้อยกว่าที่คาดไว้

งานวิจัยในประเทศ

ประไพพิศ ไพรยวัล (ประไพพิศ ไพรยวัล 2526 : 140) ได้ทำการทดลองสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ โดยศึกษาความรับผิดชอบของนักเรียน ผลปรากฏว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบโครงการกับกลุ่มที่เรียนจากการสอนโดยใช้คู่มือครูของเขตการศึกษา 6 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1 กระบวนการเรียนการสอนของทั้งสองวิธีมีลักษณะโดยส่วนรวมที่คล้ายคลึงกัน

2 องค์ประกอบด้านตัวบุคคล จากการใช้หลักการจูงใจของผู้วิจัย ทำให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์

3. ระยะเวลาในการทดลอง เป็นการทดลองในระยะเวลาอันสั้นเพียง 5 สัปดาห์ ความแตกต่างของความรับผิดชอบจึงเห็นไม่เด่นชัด

นฤมล บุตุาคม (นฤมล บุตุาคม 2522 : 120) ได้ศึกษาอิทธิพลของการสอนโดยใช้การทดลองแบบกำหนดแนวทางต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทำการทดลองกับนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 75 คน เป็นกลุ่มควบคุม 38 คน กลุ่มทดลอง 37 คน กลุ่มควบคุมครูจะเป็นผู้กำหนดแนวทาง หรือวิธีการในการทดลองให้ ส่วนกลุ่มทดลองครูจะไม่กำหนดแนวทางให้นักเรียนเป็นผู้คิดวางแผน วิธีการในการทดลองเอง ผลปรากฏว่า-ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นวิธีการใหม่สำหรับนักเรียนในการที่จะคิดวางแผนในการทำงานด้วยตนเอง แต่ความคิดสร้างสรรค์ก็มีผลแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

2. งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นผลจากการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ

ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนำเอาวิธีสอนที่เป็นการทำกิจกรรมของนักเรียนไปใช้สอนวิชาต่าง ๆ เพื่อส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

สมภพ สิวิวรรณ (สมภพ สิวิวรรณ 2525 : 272) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ

พเยาว์ ทักษิณ (พเยาว์ ทักษิณ 2523 : 209) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกการเขียนอย่างสร้างสรรค์ที่นักเรียนเขียนได้อย่างอิสระ กับครูเป็นผู้กำหนดเนื้อเรื่อง ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่ใช้แบบฝึกการเขียนที่นักเรียนเขียนได้อย่างอิสระมีความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาสูงกว่านักเรียนที่เขียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนที่ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อเรื่อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิชาคณิตศาสตร์ รัชชกร กอบบุญช่วย (รัชชกร กอบบุญช่วย 2522 : 8) ได้ทำการศึกษาผลของเกมส์ และปริศนาทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) ผลปรากฏว่าหลังจากได้เล่นเกมส์และปริศนาคณิตศาสตร์ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์แตกต่างกัน ก่อนการเล่นเกมส์และปริศนาคณิตศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาค้นคว้าวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา มีความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม แตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างกัน
4. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังการเรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นดังนี้

1. ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. การดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชะอวดวิทยาคาร อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 80 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน สอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ

กลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน สอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษาของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

โดยการจับฉลากจาก 8 ห้องเรียน เอามา 2 ห้องเรียน

2. เขียนชื่อนักเรียนทั้ง 2 ห้องเรียนที่จับฉลากได้ ลงในใบฉลากใบละ
หนึ่งชื่อแล้วคละรวมกัน

3. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) อีกครั้งหนึ่ง โดยการจับสลากรายชื่อของนักเรียนทั้งหมด แยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการสอนแบบโครงการ
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
3. แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการสอนแบบโครงการ

1.1 ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียน และขอบข่ายของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา

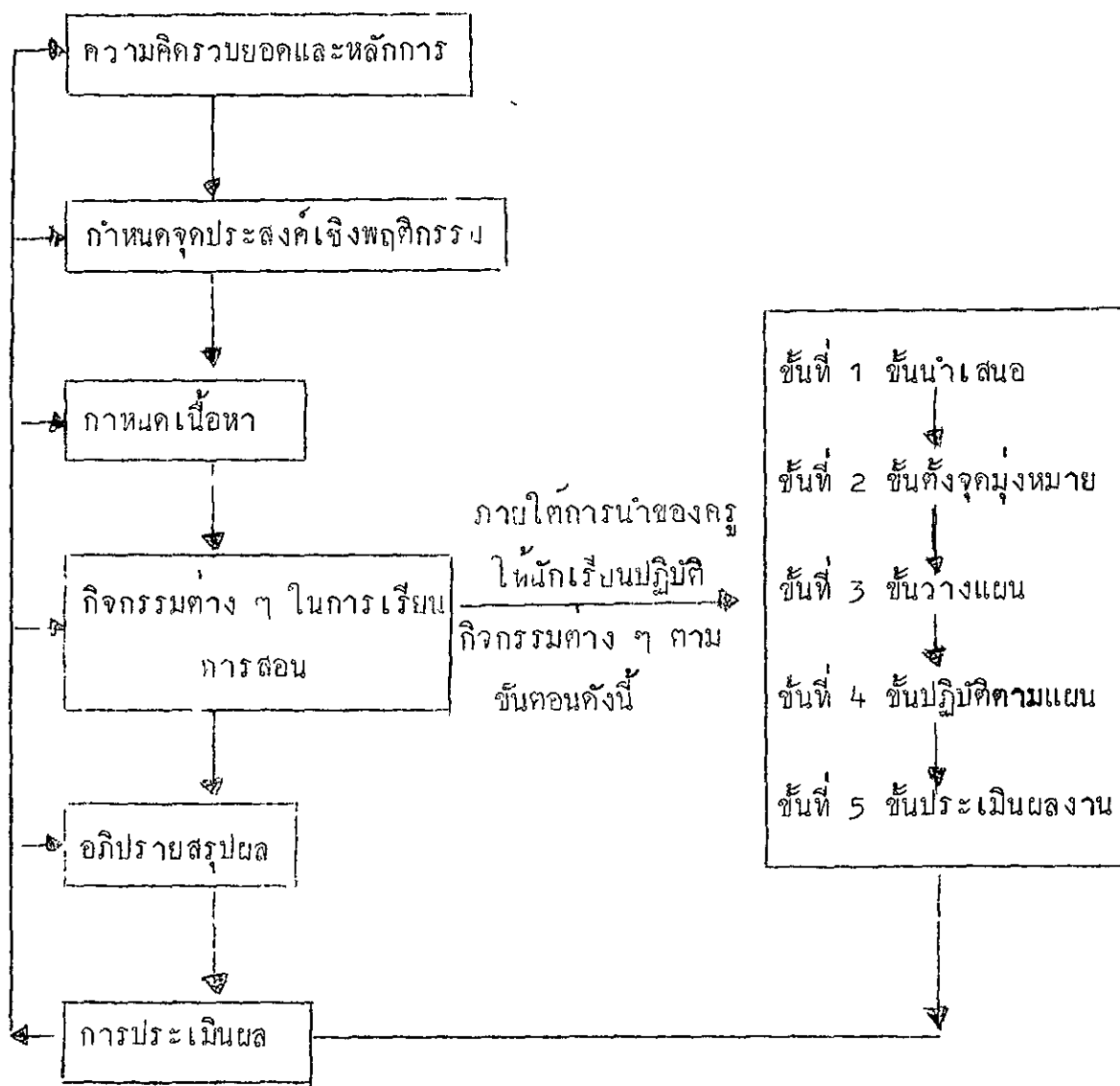
1.2 เลือกเนื้อหาที่จะมาใช้ทดลอง ได้แก่ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ส 204) เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย ประกอบด้วยเนื้อหาดังนี้

- 1.2.1 บทบาทและหน้าที่ของพลเมืองในท้องถิ่น
- 1.2.2 สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย
- 1.2.3 คุณธรรมและจริยธรรมของพลเมือง
- 1.2.4 ความมั่นคงของชาติ

สาเหตุที่เลือกเนื้อหานี้ เพราะ

1. เป็นเรื่องที่ต้องใช้และปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวัน และมักจะมีปัญหาในการปฏิบัติอยู่เสมอ จึงควรนำมาให้นักเรียนฝึกวางแผนโครงการในการแก้ปัญหา

2. เป็นเนื้อหาที่ทางโรงเรียนใช้สอนในช่วงเวลาที่ยุ้วิจัยไปทำการทดลอง
 - 1.3 จัดแบ่งเนื้อหาในเรื่อง "สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย" ออกเป็นหน่วย เพื่อใช้ในการวางแผนการสอน โดยแบ่งเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้คือ
 - 1.3.1 หน่วยบทบาทและหน้าที่ต่อครอบครัว
 - 1.3.2 หน่วยบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชน
 - 1.3.3 หน่วยบทบาทและหน้าที่ต่อประเทศชาติ
 - 1.4 ศึกษาวิธีสอนแบบโครงการ จากหนังสือวิธีสอนสังคมศึกษา และจากหนังสือวิธีสอนทั่วไป
 - 1.5 กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ของแต่ละหน่วย
 - 1.6 สร้างแผนการสอนแบบโครงการ โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังแสดงไว้ในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แนวทางขั้นตอนการวางแผนการสอนแบบโครงการ

1.7 นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

1.8 นำแผนการสอนที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 2 โรงเรียนเกาะจันทร์ประชาภิบาล อำเภอสระอวก จังหวัดนครศรีธรรมราช
จำนวน 40 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง เช่น การใช้สถานการณ์เพื่อจูงใจ ภาษาที่ใช้
และระยะเวลาที่ใช้แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

2.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบที่ดีจากหนังสือเทคนิคการวัดและ
ประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษาของ สมบูรณ์ จิตพงศ์ (สมบูรณ์ จิตพงศ์
2523 : 140)

2.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย โดยขอความร่วมมือจากคณะครูสอนวิชา
สังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก
จำนวน 100 ข้อ โดยสร้างตามพฤติกรรมในตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อหา
ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

2.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปทดลองสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โรงเรียนเกาะจันทร์ประชาภิบาล อำเภอสระอวก จังหวัดนครศรีธรรมราช
จำนวน 120 คน

2.5 นำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกได้ 1 คะแนน
ข้อที่ตอบผิดได้ 0 คะแนน

2.6 หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r)
เป็นรายข้อ โดยใช้หลักการตัดกลุ่ม 27 เปอร์เซนต์เป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ หาค่า

~

P_H และ P_L เปิดตารางสำเร็จรูปของ จุง เทห์ ฟาน (Fan. 1952 : 6 - 32) แล้วคัดเลือกเอาเฉพาะข้อสอบที่มีความยากง่าย .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

2.7 นำแบบทดสอบที่เลือกได้ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรหาค่าความเชื่อมั่น K-R 20 (Kuder - Richardson 20) ได้ค่าความเชื่อมั่น .8046

3. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

3.1 ลักษณะของแบบทดสอบ

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบของ สมภพ สิริวรณ (สมภพ สิริวรณ 2525 : 272) ซึ่งได้ปรับปรุงมาใช้กับนักเรียนระดับมัธยม จากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ พรณี เชงกำแหง (พรณี เชงกำแหง 2515 : 70) แปลมาจากของ ทอร์เรนซ์ มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบทดสอบมี 3 ฉบับคือ

3.1.1 แบบทดสอบฉบับที่ 1 เป็นแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา (Nonverbal task) ชื่อ "การสร้างภาพจากวงกลมและสี่เหลี่ยม" (Circles and squares task) แบบทดสอบมี 2 ข้อ

ข้อที่ 1 เป็นการสร้างภาพจากวงกลมที่กำหนดให้ 40 วง โดยนักเรียนจะสร้างภาพอะไรก็ได้ ให้มี เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของภาพ สร้างให้ได้มากที่สุดในเวลา 10 นาที

ข้อที่ 2 เป็นการสร้างภาพจากสี่เหลี่ยมที่กำหนดให้ 40 รูป โดยนักเรียนจะสร้างภาพอะไรก็ได้ ให้มี เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของภาพ สร้างให้ได้มากที่สุดในเวลา 10 นาที

3.1.2 แบบทดสอบฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบการใช้ภาษา (Verbal task) ชื่อ "ประโยชน์ของสิ่งของ" (Unusual uses)

ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของสิ่งที่กำหนดให้ ให้ได้มากที่สุด มี 4 ข้อ ใช้เวลา 10 นาที เช่น "จงบอกประโยชน์ของไม้บรรทัดมาให้มากที่สุด"

3.1.3 แบบทดสอบฉบับที่ 3 เป็นแบบทดสอบที่ใช้ภาษา (Verbal task) ชื่อ "ผลที่จะเกิดขึ้น (Consequences) ให้นักเรียนบอกสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการต่าง ๆ ที่กำหนดให้ ให้ได้มากที่สุด แบบทดสอบนี้จะมี 4 ข้อ ใช้เวลา 10 นาที เช่น "อะไรจะเกิดขึ้นถ้าคนเรารับได้เหมือนนก"

3.2 การให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์

การให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ฉบับ คือเกณฑ์พิจารณาคำตอบที่อยู่ในลักษณะที่เป็นความคิดหลายทิศทาง (Divergent thinking) ตามแบบของกิลฟอร์ด (Guilford) คือ

3.2.1 ความคล่องในการคิด (Fluency) หมายถึง คะแนนที่ได้จากการนับจำนวนคำตอบทั้งหมดที่แตกต่างกัน ให้คะแนนคำตอบละ 1 คะแนน เช่น

การสร้างภาพจาก ถ้าภาพที่นักเรียนสร้างได้แก่ นาฬิกา แดงโม จาน ส้ม

ก็จะได้คะแนนความคล่องในการคิด 4 คะแนน

3.2.2 ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง คะแนนที่ได้จากการนับคำตอบที่ไม่อยู่ในทิศทางเดียวกัน หรือคำตอบที่อยู่ในประเภท (Categories) ที่แตกต่างกัน ให้คะแนนคำตอบละ 1 คะแนน โดยไม่คำนึงว่าคำตอบเหล่านั้นจะไปซ้ำกับของคนอื่นหรือไม่ เช่น

การสร้างภาพจาก ถ้าภาพที่นักเรียนสร้างได้แก่ นาฬิกา แดงโม จาน ส้ม

จะได้คะแนนความยืดหยุ่นในการคิด 3 คะแนน เพราะแดงโมกับส้มอยู่ในทิศทางเดียวกัน

3.2.3 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง
คะแนนที่ได้จากคำตอบที่แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ (Uncommon responses)
โดยให้คะแนนตามสัดส่วนความถี่ของคำตอบตามหลักการของ ครอปเลย์ (Cropley.
1966 : 26 - 262) คำตอบใดที่ซ้ำกันมาก ๆ ก็จะได้คะแนนน้อยหรือไม่ได้คะแนน
เลย คำตอบที่ซ้ำกันน้อยหรือไม่ซ้ำกับของคนอื่นเลยจะได้คะแนนมาก โดยมีเกณฑ์
ให้คะแนนดังนี้

คำตอบที่ซ้ำกัน 12 เปอร์เซนต์ขึ้นไป ให้ 0 คะแนน
คำตอบที่ซ้ำกัน 6 - 11 เปอร์เซนต์ ให้ 1 คะแนน
คำตอบที่ซ้ำกัน 3 - 5 เปอร์เซนต์ ให้ 2 คะแนน
คำตอบที่ซ้ำกัน 2 เปอร์เซนต์ ให้ 3 คะแนน
คำตอบที่ซ้ำกันไม่เกิน 1 เปอร์เซนต์ ให้ 4 คะแนน

เช่นในการสร้างภาพจาก

ภาพนาฬิกา มีคำตอบซ้ำกันเกิน 12 เปอร์เซนต์ ได้ 0 คะแนน

ภาพดวงโม มีคำตอบซ้ำกัน 11 เปอร์เซนต์ ได้ 1 คะแนน

ภาพจาน มีคำตอบซ้ำกัน 5 เปอร์เซนต์ ได้ 2 คะแนน

ภาพหน้าคน มีคำตอบซ้ำกัน 2 เปอร์เซนต์ ได้ 3 คะแนน

ภาพแหวน มีคำตอบซ้ำกัน 1 เปอร์เซนต์ ได้ 4 คะแนน

3.3 การหาคุณภาพของแบบทดสอบ

นำแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับ คือ ทั้งที่ไม่ใช้ภาษาและที่ใช้ภาษา ไปทดลองกับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2526 โรงเรียนเกาะช้างประชาภิบาล
อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 40 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนน

ตามเกณฑ์ดังกล่าว นำคะแนนมาคำนวณหาค่าอ่านจำแนก โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวม โดยใช้สูตรผลคูณของเพียร์สัน (Pearson product moment) และหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีแบ่งครึ่งแบบทดสอบ (Split - half) แล้วใช้สูตรปรับขยายให้เป็นความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร สเปียร์แมน-บราวน์ (Spearman - Brown) รายละเอียดดังแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ค่าอ่านจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา

ข้อที่	ค่าอ่านจำแนก (r)
1. "วงกลม"	.78
2. "สี่เหลี่ยม"	.75

$$r_{.01} (df = 38) = .36$$

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า แบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษาทั้ง 2 ข้อ มีค่าอ่านจำแนกสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 2 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ 1
"ประโยชน์ของสิ่งของ"

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	.67
2	.95
3	.68
4	.69

$$r_{.01} (df = 38) = .36$$

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้
ภาษา ฉบับที่ 1 ทั้ง 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 3 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ 2
"ผลที่จะเกิดขึ้น"

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	.77
2	.71
3	.88
4	.85

$$r_{.01} (df = 38) = .36$$

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้
ภาษา ฉบับที่ 2 ทั้ง 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 4 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา

ประเภทของคะแนน	ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})
ความคล่องในการคิด	.78
ความคิดยืดหยุ่น	.61
ความคิดริเริ่ม	.81

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ค่าความเชื่อมั่นของคะแนนแต่ละประเภทของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา มีค่าสูง

ตาราง 5 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 1 "ประโยชน์ของสิ่งของ"

ประเภทของคะแนน	ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})
ความคล่องในการคิด	.94
ความคิดยืดหยุ่น	.83
ความคิดริเริ่ม	.84

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าค่าความเชื่อมั่นของคะแนนแต่ละประเภทของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ 1 มีค่าสูง

ตาราง 6 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 2
"ผลที่จะเกิดขึ้น"

ประเภทของคะแนน	ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})
ความคล่องในการคิด	.96
ความคิดยืดหยุ่น	.85
ความคิดริเริ่ม	.79

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่า ค่าความเชื่อมั่นของคะแนนแต่ละประเภทของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 2 มีค่าสูง

ฉะนั้นแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทดลองครั้งนี้ จึงเป็นแบบทดสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) ใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design (ลวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2524 : 226) ดังตารางแผนการวิจัยดังนี้

ตาราง 7 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E R	TE ₁	X	TE ₂
C R	TC ₁	~ X	TC ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการวิจัย

X	แทน	การสอนแบบโครงการ
~ X	แทน	การสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
E	แทน	กลุ่มทดลอง (Experimental group)
C	แทน	กลุ่มควบคุม (Control group)
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)
R	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random assigned)

วิธีดำเนินการทดลอง

หลังจากที่ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์
2. ทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยวิธีสอนแบบโครงการ ส่วนกลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

3. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบทั้ง 2 กลุ่มอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Independent
2. เปรียบเทียบความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Independent
3. เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Independent
4. เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ก่อนทำการทดลองและหลังทำการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Dependent

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1.1 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์ 2525 : 32)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

1.2 หาค่าความแปรปรวน ใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์ 2525 : 58)

$$s^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน
 N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของแบบทดสอบ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวม ใช้สูตรผลคูณของเพียร์สัน (Pearson product moment) (Garrett, 1966 : 143)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{\{N \sum X^2 - (\sum X)^2\} \{N \sum Y^2 - (\sum Y)^2\}}}$$

เมื่อ r แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
 $\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณของคะแนน X กับ Y
 $\sum X, \sum Y$ แทน ผลรวมของคะแนน X และคะแนน Y ตามลำดับ
 $\sum X^2, \sum Y^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนน X และคะแนน Y ตามลำดับ
 X แทน คะแนนในข้อที่ต้องการหาค่าอำนาจจำแนก
 Y แทน คะแนนรวมทุกข้อ
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยวิธี
แบ่งครึ่ง (Split half) ใช้สูตร (Garrett. 1966 : 154)

$$r_{\frac{1}{2}\frac{1}{2}} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ $r_{\frac{1}{2}\frac{1}{2}}$ แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบครึ่งฉบับ
 $\sum X, \sum Y$ แทน ผลรวมของคะแนนข้อคู่และข้อคี่ตามลำดับ
 $\sum X^2, \sum Y^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนข้อคู่และข้อคี่
ตามลำดับ
 $\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณของคะแนนข้อคู่และข้อคี่
 N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

เมื่อได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบครึ่งฉบับแล้ว นำมาขยายให้เป็น
ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ใช้สูตร (Garrett. 1966 : 339)

$$r_{tt} = \frac{2r_{\frac{1}{2}\frac{1}{2}}}{1 + r_{\frac{1}{2}\frac{1}{2}}}$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ
 $r_{\frac{1}{2}\frac{1}{2}}$ แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบครึ่งฉบับ

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ใช้สูตร K-R 20 (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2524 : 169)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ n แทน จำนวนข้อของข้อสอบ

p แทน สัดส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ

$$= \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$$

q แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือคือ $1 - p$

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของแบบทดสอบ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 ทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่าง

คะแนนสอบก่อนและสอบหลังการทดลองภายในกลุ่ม ใช้สูตร t -test แบบ

Dependent (ชูศรี วงศ์รัตน์ 2525 : 133)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{n - 1}}} \quad df = n - 1$$

เมื่อ D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่

N แทน จำนวนคู่

3.2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลต่างของการทดสอบก่อนและ

ทดสอบหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ใช้สูตร t -test

แบบ Independent (ฉ้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2524 : 96)

$$t = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2)(u_1 - u_2)}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)s_1^2 + (n_2 - 1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$df = n_1 + n_2 - 2$

เมื่อ $\bar{X}_1, \bar{X}_2$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

n_1, n_2 แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

s_1^2, s_2^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงให้ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}_{T_1}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง
$\bar{X}_{T_2}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
$\bar{X}_D$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง
s_D^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง
t	แทน	ค่าอัตราส่วนวิกฤติ t ใน t -distribution
df	แทน	ความเป็นอิสระที่คะแนนจะแปรไป
**	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ขอเสนอตามลำดับดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่ม

ควบคุม

2. การเปรียบเทียบความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
3. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
4. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยได้นำผลต่างของคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t-test ได้ผลดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	s_D^2	t
กลุ่มทดลอง	40	28.85	40.125	11.275	19.486	3.00**
กลุ่มควบคุม	40	28.425	36.925	8.5	19.794	

$$t_{.01} (df = 78) = 2.660$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการาง 8 พบว่า ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองกับก่อนการทดลองของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

1. การเปรียบเทียบความคล่องในการคิดระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
ผู้วิจัยได้นำผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความคล่องในการคิด หลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t-test ได้ผลดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบความคล่องในการคิดของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	s_D^2	t
กลุ่มทดลอง	40	50.45	71.925	21.475	93.9974	3.7217 **
กลุ่มควบคุม	40	50.95	66.85	15.90	75.6307	

$$t_{.01} (df = 78) = 2.660$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 9 พบว่า ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยของความคล่องในการคิด หลังการทดลองกับก่อนการทดลองของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคล่องในการคิดแตกต่างกัน

2. การเปรียบเทียบความคิดยืดหยุ่น ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้นำผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความคิดยืดหยุ่นหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t-test ได้ผลดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบความคิดยืดหยุ่นของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	s_D^2	t
กลุ่มทดลอง	40	31.05	44.775	13.725	39.9974	4.1545**
กลุ่มควบคุม	40	30.675	38.75	8.075	25.1051	

$$t_{.01} (df = 78) = 2.660$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 10 พบว่า ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความคิดยืดหยุ่น หลังการทดลองกับก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐาน

ที่ว่างไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาค้นคว้าวิธีสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษามีความคิดที่คึกคักแตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความคิดริเริ่ม ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้นำผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความคิดริเริ่มหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบ โดยใช้ t -test ได้ผลดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบความคิดริเริ่มของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	s_D^2	t
กลุ่มทดลอง	40	21.82	31.52	9.7	25.24	4.81 **
กลุ่มควบคุม	40	20.275	25.45	5.175	10.50	

$$t_{.01} (df = 78) = 2.660$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 11 พบว่า ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความคิดริเริ่ม หลังการทดลองกับก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาค้นคว้าวิธีสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคิดริเริ่มแตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยได้นำผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t-test ได้ผลดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	s_D^2	t
กลุ่มทดลอง	40	98.475	143.35	44.875	337.6262	3.8883**
กลุ่มควบคุม	40	101.375	131.375	30.00	247.7698	

$$t_{.01} (df = 78) = 2.660$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 12 พบว่า ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ หลังการทดลองกับก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ทั้งของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t -test ได้ผลดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ก่อนการเรียนกับหลังการเรียน
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	$\bar{X}_D$	t
กลุ่มทดลอง ก่อนเรียน	40	98.475	44.875	15.402 **
หลังเรียน	40	143.35		
กลุ่มควบคุม ก่อนเรียน	40	101.375	30.00	12.035 **
หลังเรียน	40	131.375		

$$t_{.01} (df = 39) = 2.704$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองสอนวิชาสังคมศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ สรุปผลการวิจัยและขั้นตอนในการวิจัยได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาคับวิธีสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาคับวิธีสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
4. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาคับวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาคับวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 13 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ หลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ทั้งของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ หลังจากเรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอน วิชาสังคมศึกษาแล้ว นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาสูงขึ้น

3. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน

4. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนการเรียนและหลังการเรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย-หญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชะอวดวิทยาคาร อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเลือกมาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน กลุ่มควบคุม 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 แผนการสอนแบบโครงการ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ส 204 หน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย โดยจัดเนื้อหาเป็นหน่วยย่อยให้อยู่ในลักษณะการบูรณาการเนื้อหา แบ่งได้เป็น 3 แผนการสอน คือ

แผนการสอนที่ 1 หน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองต่อครอบครัว

แผนการสอนที่ 2 หน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองต่อชุมชน

แผนการสอนที่ 3 หน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองต่อประเทศชาติ

ผู้วิจัยได้นำแผนการสอนแบบโครงการที่สร้างขึ้นไปทดลอง (Tryout)

กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเกาะจันทร์ประชาภิบาล อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนจะนำไปทดลองจริง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8046

2.3 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบของ สมภพ ลิวิวรรณ (สมภพ ลิวิวรรณ 2525 : 272) ซึ่งได้ปรับปรุงมาใช้กับนักเรียนระดับมัธยม จากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ พรณี เกษก่าแหง (พรณี เกษก่าแหง 2515 : 70) แปลมาจากของ ทอร์เรนซ์ โดยนำมาหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นใหม่ ได้ดังนี้

ค่าอำนาจจำแนก มีค่าตั้งแต่ .67 - .95

ค่าความเชื่อมั่น มีค่าตั้งแต่ .61 - .96

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

3.2 ทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยวิธีสอนแบบโครงการ ส่วนกลุ่มควบคุม สอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

3.3 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบทั้ง 2 กลุ่มอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Independent

2. เปรียบเทียบความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t -test แบบ Independent
3. เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t -test แบบ Independent
4. เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ก่อนทำการทดลองและหลังทำการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t -test แบบ Dependent

สรุปผลการทดลอง

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ก่อนการเรียนและหลังการเรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีสอนแบบโครงการและการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่สอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และนักเรียนที่สอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กอลลินส์ (Monrae, 1956: 24 citting Conllins.) ซึ่งได้ทดลองสอนวิชาคณิตศาสตร์ โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการมีผลสัมฤทธิ์ในการคำนวณสูงกว่ากลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า

1.1 วิธีสอนแบบโครงการ เป็นวิธีสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้แก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติจริง จึงเป็นการช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนรู้ และเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง ดังปรัชญาของ คิวอี้ (Risk, 1958 470) ที่ว่า "ความรู้ที่แท้จริงนั้นควรจะได้มาจากการแก้ปัญหา"

1.2 เนื้อหาที่นำมาใช้ในการทดลอง คือ หน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติกันในชีวิตประจำวัน ฉะนั้นเมื่อให้นักเรียนแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ นักเรียนจึงใช้วิธีการรวบรวมประสบการณ์เดิม มาแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติจริง จากผลงานที่เกิดขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในผลสำเร็จของตน มีความสนใจ อยากรู้ อยากเรียน ต้องการปฏิบัติงานอื่น ๆ อีก จึงทำให้เกิดความเข้าใจต่อเรื่องที่เรียนอย่างลึกซึ้ง

1.3 การสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา นักเรียนจะเรียนตามขั้นตอนที่ในคู่มือกำหนดให้ ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่นักเรียนได้พบเห็นในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว จึงทำให้ขาดความกระตือรือร้น ไม่ต้องการคิดและแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา และจะคอยรับฟังจากครูและอ่านจากหนังสือเป็นส่วนใหญ่

2. ความคิดสร้างสรรค์

2.1 จากการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้านความคิด ในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 และ 3 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า

2.1.1 วิธีสอนแบบโครงการ เป็นการสอนที่มีระบบ

ดำเนินการสอนไปตามขั้นตอน คือ ร่วมกันศึกษาข้อมูล และวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาที่พบเห็นเป็นลำดับขั้น เน้นให้นักเรียนได้คิดเอง และลงมือปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเท่านั้น จึงทำให้นักเรียนมีอิสระในการคิดที่จะวางแผนดำเนินงาน และจากผลงานที่เกิดขึ้น ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่า มีความสำคัญ ซึ่งภาวะเช่นนี้ โรเจอร์ส (Rogers. 1970 : 146) พบว่า เป็นภาวะที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมภพ สิริวรรณ (สมภพ สิริวรรณ 2525 : 272) ที่หาการศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ พบว่ากลุ่มที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนปกติ และจากงานวิจัยของ นฤมล บุตาคม (นฤมล บุตาคม 2522 : 120) ซึ่งได้ศึกษาอิทธิพลของการสอนโดยใช้การทดลองแบบกำหนดแนวทางและไม่กำหนดแนวทาง ต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ผลปรากฏว่ากลุ่มที่ครูไม่กำหนดแนวทางให้นักเรียนเป็นผู้คิดวางแผนหาวิธีการในการทดลองเองนั้น มีความคิดสร้างสรรค์ที่สูงกว่ากลุ่มที่ครูกำหนดแนวทางให้

2.1.2 จากขั้นตอนในการสอน ซึ่งเริ่มจากสถานการณ์ที่

เป็นปัญหา นักเรียนจะต้องระดมพลังสมอง เพื่อกำหนดเป้าหมายและวิธีการปฏิบัติการ เพื่อไปสู่เป้าหมาย จะได้วิธีการจากความคิดของนักเรียนมามากมาย จึงต้องมี

การวิเคราะห์เพื่อเลือกแนวทางที่ได้จากการระดมพลังสมองชั้นนี้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความคล่องในการคิด ทำให้นักเรียนมีความคิดยืดหยุ่นในระดับสูง เพราะนักเรียนจะเกิดเหตุผลในการเลือกแนวทางดำเนินงาน นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนได้พยายามหลีกเลี่ยงคำตอบที่อยู่ในแนวเดียวกันจึงเกิดความคิดริเริ่ม โดยที่นักเรียนจะคิดหาคำตอบที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่ซ้ำใคร

2.2 จากการทดลองที่พบว่าทั้งกลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการ และกลุ่มที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในข้อ 4 ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่า

2.2.1 กลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ มีขั้นตอนในการสอนคือ เริ่มจากขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผนในการดำเนินงาน ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และขั้นสุดท้ายมีการประเมินผลงานด้วยตัวของนักเรียนเอง ซึ่งมีลักษณะเกี่ยวข้องกับขั้นต่าง ๆ ของกระบวนการ เกิดความคิดสร้างสรรค์ คือ เมื่อประสบปัญหา ก็จะมีการวิเคราะห์ปัญหา รวบรวมหาวิธีการที่จะแก้ปัญหาได้ ปัญหาใดที่แก้ไม่ได้ จะเกิดความคิดติดขัด หลังจากคิดหาวิธีการต่าง ๆ ก็เกิดความคิดแวบขึ้น มองเห็นทางแก้ปัญหาขั้นสุดท้ายก็ทำการพิสูจน์ ว่าเป็นการแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ ฉะนั้นเมื่อขั้นตอนในการเรียนและขั้นตอนการเกิดความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนด้วยวิธีสอนแบบโครงการแล้ว นักเรียนจึงมีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น

2.2.2 กลุ่มที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา จะมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงละคร แสดงบทบาทสมมุติ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีอิสระในการพูดแสดงความคิดเห็น การแสดงท่าทางและบทบาทต่าง ๆ จากการที่นักเรียนได้กระทำกิจกรรม

เหล่านี้ ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย รู้สึกว่าตนเองมีค่า ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ มีอิสระและเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งจากภาวะดังกล่าวนี้ โรเจอร์ส (Rogers. 1970 : 140) ได้ศึกษา พบว่า เป็นภาวะที่ส่งเสริมให้บุคคลกล้าคิดอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในโอกาสต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ควรจะได้นำวิธีสอนแบบโครงการมาใช้ในการสอนสังคมศึกษา เพราะการสอนตามวิธีนี้เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดได้ทำ เพื่อฝึกการแก้ปัญหา ซึ่งตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 แต่ในการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการสอนแบบนี้จะให้ได้ผลนั้น อาจารย์ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงในเรื่องต่อไปนี้

1.1.1 เนื้อหาที่นำมาใช้ในการสอน ไม่ควรเป็นเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นนามธรรม แต่ควรเลือกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและต้องใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน เพราะเมื่อนักเรียนได้ร่วมกันวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติกันนั้น นักเรียนจะหวังผลสำเร็จ และเมื่อผลงานปรากฏออกมาเป็นชิ้นเป็นอัน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจในผลงาน ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความต้องการที่จะทำงานชิ้นอื่นต่อไป

1.1.2 ลักษณะของเนื้อหาที่ใช้ในการสอน ควรจะอยู่ในรูปแบบของการบูรณาการเนื้อหา คือ หน่วยการเรียนรู้หนึ่ง ๆ ไม่ควรมีเนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ประชากร เศรษฐศาสตร์ เพียงวิชาใดวิชาหนึ่งเพียงเนื้อหาวิชาเดียว แต่ควรดึงเนื้อหาเหล่านี้จัดเข้าเป็น

หน่วยการเรียนรู้ให้อยู่ในลักษณะที่สัมพันธ์กัน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน

1.1.3 ระยะเวลาที่ใช้ การนำวิธีสอนแบบโครงการมาใช้ไม่ควรใช้พรวดเดียว หรือใช้ติดต่อกันในช่วงเวลาที่ยาวนานเกินไป เมื่อเสร็จสิ้นโครงการหนึ่งควรจะต้องทิ้งช่วงเวลาไว้ ไม่ควรทำติดต่อกันหลายโครงการ ยกเว้นว่าจะมีโครงการต่อเนื่อง

1.1.4 กิจกรรมขั้นสรุปผล มีความสำคัญมาก นักเรียนจะเข้าใจเนื้อหาและเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนเพียงใด จะขึ้นอยู่กับกิจกรรมขั้นนี้ ฉะนั้นครูผู้สอนควรตั้งคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนจะได้ใช้ความคิดสรุปหลักการของบทเรียนได้

1.2 ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายศึกษานิเทศก์ ควรจัดให้มีการอบรมเผยแพร่ให้คณะครู อาจารย์ ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้เข้าใจถึงความสำคัญและวิธีการในการสอนแบบโครงการ เพราะครู อาจารย์ส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจว่าวิชาการสอนแบบนี้เสียเวลาและนักเรียนจะไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำวิธีสอนแบบโครงการไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ในเนื้อหาเดียวกันและระดับชั้นเดียวกัน หรือเนื้อหาอื่น ๆ ในระดับเดียวกัน

2.2 ควรนำวิธีสอนแบบโครงการไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่น ๆ และเนื้อหาอื่น ๆ

เพื่อจะได้ทราบว่าวิธีการสอนแบบนี้เหมาะกับเนื้อหาวิชาใด และเหมาะกับนักเรียนในระดับชั้นใดมากที่สุด

2.3 ควรนำวิธีสอนแบบโครงการไปเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ นอกจากการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา เช่น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ซินติเคต สถานการณ์จำลอง เป็นต้น เพื่อคว่ำดลัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนา
ของความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันหรือไม่

2.4 ควรมีการศึกษาดูการสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการ ที่จะ
ส่งผลให้เกิดตัวแปรอื่น ๆ เช่น ตัวแปรเกี่ยวกับเพศ การเกิดความคิดรวบยอด
ความสามารถในการแก้ปัญหา ความคงทนในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบ คุณธรรม
ต่าง ๆ การมีเหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

นร ธณานุภน

บรรณานุกรม

- กาญจนา เกียรติประวัติ วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน ภาคหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ม.ป.ป., 258 หน้า
- คงศักดิ์ สังฆมานนท์ การวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียนในชั้นเรียน
วิชาสังคมศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 194 หน้า อัดสำเนา
- จรรยา คุ้มมี การสอนสังคมศึกษา กาฬสินธุ์ โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์ 2520,
236 หน้า
- จำรัส น้อยแสงศรี คู่มือการศึกษาเทคนิคและวิธีสอนของครู ภาควิชาภูมิศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 60 หน้า
- ชาญชัย ศรีไธยเพชร ทักษะและเทคนิคการสอน โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร 2525,
224 หน้า
- ชาญชัย อินทรประวัติ "ระเบียบความคิดสร้างสรรค์" วิทยาสาร 26(23)
8 กรกฎาคม 2518
- ฐาติ เจริญลาภ หลักการสอน ซีรพจน์การพิมพ์ 2524, 204 หน้า
- ฐศรี วงศ์รัตน์ เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย โรงพิมพ์เจริญผล 2525, 252 หน้า
- ชัยยง พรหมวงศ์ "แนวความคิดจัดระบบพัฒนาหลักสูตรและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์
การเรียน" วารสารครูศาสตร์ 5 : 29 - 31 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2517
- นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล โรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช 2520, 181 หน้า
- เขาวนา ยุทธสุรพันธ์ การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ระหว่างโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรปกติ
ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514, 118 หน้า
อัดสำเนา

ครูเนตร อักษรสวัสดิ์ สิ่งนำรู้สำหรับผู้นำ ม.ป.ท., ม.ป.ป., 103 หน้า

นฤมล ยุตะคม อิทธิพลของการสอนโดยใช้การทดลองแบบกำหนดแนวทางกับการทดลองแบบไม่กำหนดแนวทางต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2522, 120 หน้า อัสสำเนา
 น้อมฤดี จงพยุหะ คู่มือการศึกษาจิตวิทยาการศึกษา โรงพิมพ์มิตรสยาม 2516,
 192 หน้า

นิมิตวาล ทศวัฒน์ การสอนสังคมศึกษาโดยวิธีสอบสวนสืบสวน โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง 2522, 239 หน้า

บรรจง ชูสกุลชาติ "เรียนรู้เรียนรู้ : บทสนทนาระหว่างรัฐมนตรีกับอธิบดี" สารพัฒนา
หลักสูตร ฉบับที่ 21 มิถุนายน 2526

บำรุง บุญยงค์ การศึกษาลดการสอนแบบสืบสวน-สอบสวน (Combined Inquiry)
ที่มีต่อความคิดแบบสืบสวนสอบสวน ความคิดสร้างสรรค์ และทัศนคติเกี่ยวกับการควบคุม
จากภายนอก-ภายใน (External-Internal Control) วิทยานิพนธ์
 กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2515, 107 หน้า อัสสำเนา

ประไพพิศ ไพรวัล การทดลองสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้แก่นักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2526, 140 หน้า อัสสำเนา

ประสาน ทิพย์ธารา คู่มือประกอบการศึกษาวิชาจิตวิทยาการศึกษา โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต
 2520, 144 หน้า

พเยาว์ ทักมิล การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนอย่างสร้างสรรค์ที่นักเรียนเขียนได้อย่างอิสระกับครู
เป็นผู้กำหนดเนื้อเรื่อง วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2523, 209 หน้า อัสสำเนา

พรณี เกษก้าแหง ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ความวิตกกังวล และพฤติกรรมด้านเป็นผู้นำ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษา ชั้นปีที่ 1 และ 2 ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร 2515, 70 หน้า อัดสำเนา

บุญโญ ศันพิทยคุปต์ วิธีสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ม.ป.ท., 2521,
175 หน้า

มัทนา สุรมิตรไมตรี การศึกษาวิเคราะห์และประเมินผลกระบวนการเรียนการสอน
รายวิชาการศึกษาทางรายวิชาในหลักสูตร กศ.ม. ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัย
วิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 246 หน้า อัดสำเนา

บุญนิน พิธิขกุล การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร
2519, 209 หน้า

ระวี ภาวิไล "การอภิปรายสาระและรูปแบบของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
ที่พึงประสงค์ในอนาคต 2517 บนเส้นทางแสวงหาโฉมหน้าใหม่ของการศึกษาไทย"
รายงานการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2516 กรมสามัญศึกษา สำนักพิมพ์
พิชเนศ

รัชกร กอบูช่วย การศึกษาค้นคว้าของเกมส์และปริศนาคณิตศาสตร์ที่มีต่อทัศนคติต่อวิชา
คณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2522, 81 หน้า อัดสำเนา

รัศมี ภิบาลแทน พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา 1 เรื่อง เตรียมประสบการณ์การสอน
สังคมศึกษา พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดออฟเซตโปรดักชั่น 2524, 305 หน้า

ละออ การุณยวนิช และคนอื่น ๆ วิธีสอนทั่วไป โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม ม.ป.ป.,
266 หน้า

ฉวน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา โรงพิมพ์ทวีกิจการพิมพ์
2524, 285 หน้า

- วันชัย ศุภนคร การศึกษาวิเคราะห์ และประเมินผลกระทบของการเรียนการสอนรายวิชา
บางวิชาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร 2515, 239 หน้า อัดสำเนา
- วิจิตร สิ้นสิริ "ตัวอย่างเรื่องนวัตกรรมการสอน การวัดผล และอุปกรณ์การสอนวิชา
สังคมศึกษา" นวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา สุนทรการพิมพ์ 2517,
118 หน้า
- วิชัย วงษ์ใหญ่ พัฒนาหลักสูตรและการสอน โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2523, 220 หน้า
เอกสารประกอบการเรียน "กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน"
ม.ป.ท. 2523, 65 หน้า
- วินิจ เกตขำ และชาญชัย ศรีไสยเพชร หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์
ภาคปฏิบัติ โอเคียนสโตร์ 2522, 472 หน้า
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง กรมวิชาการ คู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อนบ้านของเรา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2522, 145 หน้า
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด
วงเจริญการพิมพ์ 2520, 252 หน้า
- ศึกษานิเทศก์, หน่วย กรมการฝึกหัดครู การวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไทย
2522, 62 หน้า
- ศุภร ศรีแสน การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนกิลธรรม ระดับประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษา ปี 2516 ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
2517, 92 หน้า อัดสำเนา
- ศรีปริญญา รามโกนุก "ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการพัฒนา
เศรษฐกิจในแนวคิดของเฮแกน" ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การขายและการซื้อ 2515, 1032 หน้า

สนิท ทิพย์วัลย์ "การสอนสังคมศึกษาแบบต่าง ๆ" วิทยาสาร 26(19) 8 มิถุนายน 2518

สิริวรรณ สุวรรณอากาศ "แนวโน้มการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน" ครูปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 พฤษภาคม 2523

สุวัฒน์ มุทขเมธา การเรียนการสอนปัจจุบัน โอเคียนสโตร์ 2522, 374 หน้า

สุนทร สุนันท์ชัย เทคนิคและวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา พิมพ์ที่สหพันธ์พิทย 2514, 344 หน้า

สมบูรณ์ ชิตพงศ์ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 140 หน้า

สมภพ สิริวรรณ การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนปกติ ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 277 หน้า อักษรานา

หทัย พันหยง การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก วิทยาเขตภาคเหนือ 2525, 606 หน้า

อังคณา สายยศ วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ม.ป.ท. 2523, 175 หน้า

อัญชลี แจ่มเจริญ และสุกัญญา ชารีวรรณ หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ ภาควิชาปฏิบัติ เฉลิมการพิมพ์ 2523, 304 หน้า

อุบล หวานันท์ "วิธีสอนแบบโครงการ" จันทร์เกษม ฉบับปฐมฤกษ์ : 7 - 8, 37 - 41, 2496

Barry, Gerald C., Jr. "Teacher Open-close Mindedness as a Predictor of Student Creativity Progress," Dissertation Abstracts International, 34 7577-A, June, 1974.

- Crocker, Robert K. and others. "A Comparison of Structured and Unstructured Modes of Teaching Science Progress Activities," Journal of Research in Science Teaching. 13(30) : 267 - 274, 1976.
- Cropley, A.L. "Creative and Intelligence," The British Journal of Educational Psychology. XXXVI · 259 - 266, November, 1966.
- _____. "S - R Psychology and Cognitive Psychology," In Creativity. Harmondsworth, Penguin Books, Ltd., 1970. 124 p.
- Edward, Krug A. Social Study : Inquiry in Elementary Classroom. Indianapolis, Bobbs - massil Company, Inc., 1966.
- Fan, Chung-Teh. Item Analysis Table. New Jersey, Education Testing Service, Princeton, 1952. 32 p.
- Fenton, Edwin. The New Social Studies. London, Halt, Rinehart and Winston, Inc., 1969. 144 p.
- Fitzgerald, James A. and Patricia G. Fitzgerald. Methods and Curricula in Elementary. Milwaukee, Bruce, Pub., Co., 1955. 591 p.
- Freud, S., "The Interpretation of Dreams," in A.A. Brill (ed.) The Basic Writing of Sigmund Freud. New York, The Modern Library, 1938. p.193
- Garrett, Henry E. Statistic in Phychology and Education. Bombay, Feffer and Simonds Privated Ltd., 1969. 443 p.
- Guildford, Joy Paul. Personality. New York, McGraw-Hill, 1959. 562 p.
- Hillgard, Ernest R. and Richard C. Atkinson. Introduction to Psychology. New York, Bruce and World, Inc., 1967. 388 p.
- Ladizabal, Amparo S. and others. Methods and Principles of Teaching. Quezon City, Alemar-Phoenix, 1970. 352 p.

- Mackinson, Donal W. "What Makes a Person Creative," Contemporary Reading in General Psychology. Houghton Mifflin Company, 1959. 154 p.
- Monroe, Walter S. Encyclopedia of Education Research . A Project of American Educational Research Association. New York, The Macmillan Company, 1956. 1520 p.
- Preston, C. Ralph. Teaching Social Studies in the Elementary School. New York, Rinehart, 1958.
- Risk, Thomas M. Principle and Practices of Teaching in Secondary Schools. New York, American Book, Co., 1958. 728 p.
- Rogers, G.R. "Toward a Theory of Creative," in Creativity. Harmon Worth Penquin Books, Ltd., 1970. p.146 - 149.
- Ryburn, W.M. and D.B. Forgeo. Principles of Teaching. 2nd. ed., W.S. Cowell, Ltd., 1957. 216 p.
- Sullivan, John J. and Calvin W. Taylor. Learning and Creativity with Special Science Emphasis on Science. Washington D.C., National Science Teachers Association, 1967.
- Sund, Robert B. and Leslie W. Trawbridge. Student Centered Teaching in the Secondary School. Columbus Ohio, Abell and Howell, Co., 1974.
- Shymansky, James A. and Charles C. Mathews. "A Comparative Laboratory Study of the Effects of Two Teaching Patterns on Certain Aspects of the Behavior of Students in Fifth Grade," Science Journal of Research in Science Teaching. 1974. 11(2) : 157 - 168.
- Skeel, Porathy J. The Challenge of Teaching Social Studies in Elementary School. Good Year Poklishing Company, 1970. 196 p.
- Taylor, Calvin W. Clues to Creative Teaching : The Creative Process in Education the Instructor. 1963. 73(11) : 4 - 5.

- Taylor, Calvin W. Multiple Talent Approach. A Teaching Scheme in Which Most Student can be Above Average. The Instructor. April, 1968. 28 : 27, 142 - 144.
- Torrance, E. Paul. Educational the Creative Potential. Minneapolis, The Lund Press, 1964.
- Wallach, Michel A. and Nathan Kongan. Modes of Thinking in Young Children 1. Holt Rinehart and Winston, Inc., 1963. 357 p.
- Weigand, James E. Developing Teacher Competences. Englewood Cliffs, Prentice - Hall, 1971. 321 p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 แสดงค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย
มาตรฐาน ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ข้อ	P	r		ข้อ	P	r	
1	.29	.20	15.2	19	.45	.41	13.5
2	.70	.24	10.9	20	.78	.40	9.9
3	.62	.27	11.8	21	.59	.44	12.1
4	.53	.25	12.7	22	.78	.35	9.8
5	.48	.32	13.2	23	.30	.39	15.1
6	.30	.24	15.1	24	.67	.54	11.3
7	.36	.36	14.4	25	.78	.75	9.9
8	.61	.37	11.9	26	.56	.20	12.4
9	.76	.46	10.1	27	.65	.30	11.5
10	.64	.36	11.6	28	.47	.64	13.3
11	.53	.31	12.7	29	.62	.47	11.8
12	.51	.46	12.9	30	.56	.27	12.4
13	.51	.43	12.9	31	.72	.51	10.7
14	.80	.39	9.6	32	.73	.39	10.5
15	.65	.32	11.4	33	.55	.30	12.5
16	.42	.30	13.8	34	.77	.57	10.1
17	.55	.34	12.5	35	.53	.42	12.7
18	.39	.48	14.1	36	.46	.37	13.4

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อ	P	r		ข้อ	P	r	
37	.56	.60	12.4	49	.54	.43	12.6
38	.69	.69	11.1	50	.80	.61	9.7
39	.62	.53	11.8	51	.78	.55	10.0
40	.58	.59	12.2	52	.53	.54	12.6
41	.64	.36	11.6	53	.53	.49	12.7
42	.57	.25	12.3	54	.32	.29	14.8
43	.63	.52	11.7	55	.48	.40	13.2
44	.65	.77	11.4	56	.40	.56	14.0
45	.55	.40	12.5	57	.51	.66	12.9
46	.74	.69	10.5	58	.54	.46	12.6
47	.57	.29	12.3	59	.40	.31	14.1
48	.42	.24	13.8	60	.26	.21	15.5

ตาราง 2 คะแนนความคิดสร้างสรรค์จากการทดลองแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา "วงกลม"
และ "สี่เหลี่ยม" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 40 คน

เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	รวม (Y)	เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	รวม (Y)
1	24	18	42	21	20	22	42
2	32	20	52	22	40	34	74
3	15	22	37	23	29	24	53
4	35	34	69	24	27	23	50
5	34	21	55	25	18	24	42
6	29	23	52	26	34	35	69
7	20	19	39	27	28	32	60
8	5	6	11	28	20	13	33
9	33	39	72	29	34	21	55
10	12	10	22	30	21	22	43
11	25	22	47	31	23	36	59
12	26	23	49	32	22	21	43
13	19	39	58	33	19	39	58
14	27	23	50	34	32	40	72
15	23	36	59	35	29	23	52
16	33	37	70	36	33	28	61
17	26	37	63	37	26	27	63
18	38	34	72	38	25	31	56
19	8	19	37	39	24	29	53
20	48	26	74	40	33	40	73

ตาราง 3 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ จากการทดลองแบบทดสอบที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 1
 "ประโยชน์ของสิ่งของ" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 40 คน

เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	ข้อ 3 (X)	ข้อ 4 (X)	รวม (Y)	เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	ข้อ 3 (X)	ข้อ 4 (X)	รวม (Y)
1	22	19	9	12	62	21	18	14	17	21	70
2	12	7	7	6	32	22	9	11	10	10	40
3	22	5	7	9	32	23	13	15	14	13	55
4	9	11	12	10	42	24	30	26	9	7	72
5	10	11	15	6	42	25	8	5	7	5	25
6	13	21	5	15	54	26	6	4	6	4	20
7	12	17	11	12	52	27	11	8	9	5	33
8	5	5	8	5	22	28	9	13	9	10	41
9	19	4	13	5	41	29	12	15	14	12	53
10	8	21	10	15	54	30	10	8	9	8	35
11	9	4	21	44	31	31	7	5	7	4	23
12	10	2	9	24	45	32	11	8	12	12	43
13	7	15	15	6	43	33	8	6	7	4	25
14	3	17	29	26	75	34	3	5	4	5	17
15	20	8	3	8	39	35	10	12	9	14	45
16	13	10	12	14	49	36	7	21	15	10	43
17	14	27	5	17	63	37	11	15	17	23	66
18	2	4	5	2	13	38	12	9	13	9	43
19	11	7	10	8	36	39	11	5	7	9	32
20	16	7	5	10	38	40	9	8	8	5	30

ตาราง 4 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ จากการทดลองแบบทดสอบที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 2
 "ผลที่จะเกิดขึ้น" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 40 คน

เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	ข้อ 3 (X)	ข้อ 4 (X)	รวม (Y)	เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	ข้อ 3 (X)	ข้อ 4 (X)	รวม (Y)
1	25	12	7	8	52	21	13	9	11	13	46
2	5	6	5	4	20	22	6	12	8	8	34
3	6	4	10	9	29	23	13	17	10	12	52
4	12	7	10	12	41	24	13	7	10	12	42
5	6	5	6	6	23	25	11	4	9	18	42
6	13	10	11	13	47	26	8	13	10	8	39
7	5	4	5	2	16	27	6	4	5	3	18
8	5	5	6	5	21	28	14	13	16	15	58
9	2	2	1	1	6	29	4	4	5	2	15
10	14	10	11	9	44	30	1	2	1	1	5
11	4	6	7	10	27	31	6	9	7	2	24
12	6	14	17	13	50	32	6	12	9	14	41
13	14	12	16	15	57	33	17	6	16	15	54
14	6	4	5	3	18	34	4	7	8	10	29
15	13	6	12	5	36	35	3	3	8	10	24
16	2	3	6	3	14	36	4	7	7	10	28
17	6	13	9	5	32	37	6	9	7	2	24
18	11	5	9	19	44	38	10	14	16	15	55
19	6	14	17	13	50	39	10	10	12	11	43
20	7	12	6	7	32	40	5	3	5	2	14

ตาราง 5 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ จากการทดลองแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา "วงกลม" และ "สี่เหลี่ยม" ของกลุ่มตัวอย่าง 40 คน แยกตามประเภทที่ตรวจ

เลขที่	ความคล่อง ในการคิด		ความคิด ยืดหยุ่น		ความคิด ริเริ่ม		เลขที่	ความคล่อง ในการคิด		ความคิด ยืดหยุ่น		ความคิด ริเริ่ม	
	ข้อ ค (X)	ข้อ ค (Y)	ข้อ ค (X)	ข้อ ค (Y)	ข้อ ค (X)	ข้อ ค (Y)		ข้อ ค (X)	ข้อ ค (Y)	ข้อ ค (X)	ข้อ ค (Y)	ข้อ ค (X)	ข้อ ค (Y)
1	14	16	5	8	4	0	21	9	8	6	5	8	6
2	12	12	10	8	10	0	22	16	16	8	10	10	14
3	11	13	4	8	0	1	23	14	17	7	6	10	13
4	19	20	9	7	6	8	24	10	14	7	8	8	3
5	12	14	8	6	7	8	25	9	10	7	6	6	4
6	12	10	8	6	10	6	26	15	18	9	5	11	11
7	10	11	8	8	2	0	27	10	20	7	11	8	4
8	2	4	1	1	3	0	28	10	12	6	6	0	1
9	17	20	10	10	8	7	29	10	12	6	5	8	4
10	3	5	3	4	2	5	30	12	8	8	5	7	3
11	11	12	9	6	6	3	31	14	15	10	12	3	5
12	10	12	8	8	5	6	32	14	10	9	8	1	3
13	13	15	5	8	8	9	33	10	20	7	7	2	12
14	10	10	9	5	10	6	34	18	15	10	8	12	9
15	16	11	9	9	5	9	35	13	21	8	10	0	0
16	14	12	10	11	13	10	36	12	18	8	5	7	11
17	15	17	10	7	9	5	37	18	18	10	12	2	3
18	18	20	7	12	6	9	38	13	15	7	11	5	5
19	8	13	7	7	2	0	39	10	17	8	6	8	4
20	20	25	6	9	8	6	40	16	25	7	9	10	6

ตาราง 6 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง 40 คน จากการทดลองแบบทดสอบ
ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 1 "ประโยชน์ของสิ่งของ" แยกตามประเภทของคะแนนที่ตรวจ

เลขที่	ความคล่อง ในการคิด		ความคิด ยืดหยุ่น		ความคิด ริเริ่ม		เลขที่	ความคล่อง ในการคิด		ความคิด ยืดหยุ่น		ความคิด ริเริ่ม	
	ข้อก (X)	ข้อค (Y)	ข้อก (X)	ข้อค (Y)	ข้อก (X)	ข้อค (Y)		ข้อก (X)	ข้อค (Y)	ข้อก (X)	ข้อค (Y)	ข้อก (X)	ข้อค (Y)
1	13	12	10	8	7	12	21	14	12	14	10	8	12
2	10	7	9	5	1	0	22	9	8	8	8	5	2
3	3	6	3	5	9	6	23	10	11	10	11	6	7
4	9	7	9	6	5	6	24	12	14	11	14	9	12
5	10	9	10	6	3	4	25	7	5	5	5	3	0
6	6	7	6	4	12	9	26	6	4	4	2	1	3
7	9	10	6	6	7	8	27	5	6	4	3	9	6
8	5	5	3	5	0	4	28	12	10	10	6	3	0
9	8	9	8	8	3	5	29	11	8	11	4	11	8
10	10	10	10	7	7	10	30	9	8	9	5	1	3
11	10	8	10	5	6	5	31	2	4	1	2	8	6
12	8	8	6	8	9	6	32	10	10	7	7	2	7
13	9	10	8	8	3	5	33	6	5	4	5	4	1
14	15	13	15	12	11	9	34	6	4	1	4	0	2
15	7	6	6	2	8	10	35	10	9	9	6	5	6
16	10	10	6	9	5	9	36	8	9	7	6	8	5
17	12	14	11	9	3	4	37	17	17	13	11	3	5
18	3	4	2	4	0	0	38	9	10	9	8	3	4
19	8	9	7	7	2	3	39	8	5	7	5	4	3
20	7	8	7	5	4	7	40	3	4	3	3	7	10

ตาราง 7 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง 40 คน จากการทดสอบแบบทดสอบ
ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ 2 "ผลที่จะเกิดขึ้น" แยกตามประเภทของคะแนนที่ตรวจ

เลขที่	ความคล่อง ในการคิด		ความคิด ยืดหยุ่น		ความคิด ริเริ่ม		เลขที่	ความคล่อง ในการคิด		ความคิด ยืดหยุ่น		ความคิด ริเริ่ม	
	ข้อดี (X)	ข้อด้อย (Y)	ข้อดี (X)	ข้อด้อย (Y)	ข้อดี (X)	ข้อด้อย (Y)		ข้อดี (X)	ข้อด้อย (Y)	ข้อดี (X)	ข้อด้อย (Y)	ข้อดี (X)	ข้อด้อย (Y)
1	14	12	11	9	6	4	21	8	10	5	7	8	8
2	5	5	5	3	1	1	22	7	5	6	5	5	6
3	9	7	6	5	0	2	23	15	12	5	8	9	3
4	8	8	8	7	6	4	24	9	10	5	6	5	7
5	7	3	5	3	1	4	25	8	8	10	8	5	3
6	9	9	6	7	9	7	26	10	9	5	6	4	5
7	6	4	3	2	1	0	27	4	5	1	1	3	4
8	3	7	3	4	1	2	28	12	10	10	9	8	9
9	1	2	1	2	0	0	29	5	3	2	3	1	1
10	10	12	5	6	3	8	30	2	1	1	1	0	0
11	6	4	5	3	5	4	31	4	5	4	3	3	5
12	11	13	4	5	8	9	32	7	8	6	7	6	7
13	15	14	7	8	6	7	33	14	13	6	3	7	11
14	6	3	4	2	3	0	34	6	7	6	5	1	3
15	9	6	7	5	5	4	35	5	5	5	4	0	5
16	4	2	2	1	0	5	36	11	9	4	4	0	0
17	7	7	4	4	4	6	37	4	7	4	6	1	2
18	10	9	5	5	8	7	38	15	18	4	8	3	7
19	14	13	8	6	4	5	39	10	9	6	4	5	9
20	7	7	4	3	7	4	40	3	5	2	4	0	0

ตาราง 8 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างการสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	39	48	9	1	26	35	9
2	29	43	14	2	32	44	12
3	43	51	8	3	42	46	4
4	33	42	9	4	30	47	17
5	37	48	11	5	32	40	8
6	29	42	13	6	28	31	3
7	28	36	8	7	44	43	-1
8	44	50	6	8	37	41	4
9	14	26	12	9	40	45	5
10	24	41	17	10	34	36	2
11	26	40	14	11	26	39	13
12	23	35	12	12	16	23	7
13	28	47	19	13	22	36	14
14	34	43	9	14	17	30	13
15	27	40	13	15	40	46	6
16	32	41	9	16	26	31	5
17	39	44	5	17	32	36	4
18	24	35	11	18	30	42	12
19	29	43	14	19	28	31	3
20	28	41	13	20	8	18	10

ตาราง 8 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
21	26	31	5	21	21	32	11
22	28	41	13	22	24	30	6
23	25	39	14	23	18	25	7
24	21	31	10	24	31	45	14
25	33	46	13	25	23	36	13
26	32	49	17	26	19	19	0
27	26	38	12	27	31	50	19
28	29	36	7	28	22	37	15
29	28	34	6	29	22	32	10
30	27	35	8	30	32	37	5
31	26	29	3	31	31	41	10
32	28	38	10	32	37	43	-
33	9	34	25	33	32	44	12
34	23	39	16	34	40	42	2
35	39	43	4	35	31	40	9
36	41	53	12	36	20	33	13
37	22	38	16	37	30	38	8
38	27	35	8	38	25	36	11
39	26	37	11	39	30	40	10
40	28	43	15	40	28	37	9

ตาราง 9 คะแนนความคล่องในการคิด ระหว่างการสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	49	94	45	1	42	82	40
2	49	70	21	2	58	64	6
3	45	70	25	3	42	57	15
4	38	69	31	4	64	77	13
5	65	74	9	5	67	78	11
6	45	65	20	6	92	96	4
7	50	67	17	7	63	87	24
8	44	79	35	8	65	64	-1
9	49	65	16	9	50	72	22
10	49	72	23	10	48	59	12
11	43	60	17	11	59	80	21
12	56	79	23	12	43	60	17
13	54	87	33	13	47	54	7
14	40	67	27	14	66	69	3
15	67	98	31	15	41	58	17
16	60	88	28	16	69	77	8
17	34	50	16	17	40	60	20
18	56	65	9	18	39	51	12
19	43	68	25	19	50	58	8
20	55	63	8	20	55	75	20

ตาราง 9 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
21	42	69	27	21	66	84	18
22	58	76	18	22	48	71	23
23	62	73	11	23	46	64	18
24	55	79	24	24	55	74	19
25	69	65	-4	25	48	55	7
26	42	72	30	26	42	64	22
27	92	106	14	27	40	61	21
28	69	93	24	28	59	61	2
29	50	65	15	29	40	58	18
30	44	72	28	30	23	47	24
31	45	66	21	31	31	61	30
32	54	88	34	32	51	73	22
33	52	88	36	33	45	57	12
34	49	65	16	34	41	58	17
35	59	70	11	35	73	79	6
36	39	46	7	36	45	66	21
37	48	75	27	37	59	91	32
38	25	57	32	38	42	65	23
39	31	45	14	39	44	53	9
40	42	57	15	40	40	54	14

ตาราง 10 คะแนนความคิดยืดหยุ่นในการคิด ระหว่างการสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	28	56	28	1	24	44	20
2	37	53	16	2	39	42	3
3	30	46	16	3	26	34	8
4	27	49	22	4	31	37	6
5	41	47	6	5	35	39	4
6	27	41	14	6	42	44	2
7	38	52	14	7	27	36	9
8	27	50	23	8	32	30	-2
9	31	42	11	9	28	36	8
10	37	53	16	10	36	42	6
11	37	52	15	11	29	38	9
12	30	43	13	12	25	53	8
13	32	52	20	13	33	36	3
14	29	46	17	14	40	41	1
15	37	53	16	15	28	35	9
16	32	48	16	16	36	39	3
17	25	36	11	17	29	43	14
18	35	41	6	18	28	34	7
19	26	42	16	19	37	41	4
20	37	42	5	20	30	38	8

ตาราง 10 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
21	23	39	16	21	40	48	8
22	38	48	10	22	28	39	11
23	40	46	6	23	31	43	12
24	31	44	13	24	38	48	10
25	45	43	-2	25	32	35	3
26	12	36	24	26	24	37	14
27	38	45	7	27	24	38	14
28	35	47	12	28	40	40	0
29	34	44	10	29	28	37	9
30	26	43	17	30	18	33	15
31	31	46	15	31	19	37	18
32	35	58	23	32	33	45	12
33	27	46	19	33	30	37	7
34	26	35	9	34	30	41	11
35	34	40	6	35	40	42	2
36	26	32	5	36	29	41	12
37	30	46	16	37	28	42	14
38	16	38	22	38	27	41	14
39	22	30	8	39	27	31	4
40	30	41	40	40	26	33	7

ตาราง 11 คะแนนความคิดริเริ่ม ระหว่างการสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	20	40	20	1	17	28	11
2	16	24	8	2	15	17	2
3	20	31	11	3	23	29	6
4	11	22	11	4	16	19	3
5	14	17	3	5	22	25	3
6	24	35	11	6	32	33	1
7	25	34	9	7	17	23	6
8	21	40	19	8	12	12	0
9	17	25	8	9	20	27	7
10	39	55	16	10	21	24	3
11	18	26	8	11	21	27	6
12	28	40	12	12	25	32	7
13	22	36	14	13	25	28	3
14	29	48	19	14	20	21	1
15	29	44	15	15	16	22	6
16	28	41	13	16	16	19	3
17	5	8	3	17	18	25	7
18	15	18	3	18	16	19	3
19	20	32	12	19	16	30	14
20	27	31	4	20	17	21	4

ตาราง 11 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
21	14	24	10	21	26	31	5
22	42	53	11	22	21	28	7
23	29	34	5	23	31	39	8
24	14	20	6	24	16	20	4
25	35	33	-2	25	26	26	2
26	16	28	12	26	12	15	3
27	42	50	8	27	27	39	12
28	33	44	11	28	24	25	1
29	18	23	5	29	23	30	7
30	10	18	8	30	15	25	10
31	18	27	9	31	12	18	6
32	25	42	17	32	20	26	6
33	19	33	14	33	20	24	4
34	19	26	7	34	19	25	6
35	22	26	4	35	34	35	1
36	23	27	4	36	32	43	11
37	18	27	9	37	14	19	5
38	11	27	16	38	16	22	6
39	12	17	5	39	19	21	2
40	25	35	10	40	19	24	5

ตาราง 12 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างการสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	97	190	93	1	83	154	71
2	102	147	45	2	112	122	11
3	82	134	52	3	91	120	29
4	78	142	64	4	111	133	22
5	121	139	18	5	113	142	29
6	97	142	45	6	166	173	7
7	116	156	40	7	107	146	39
8	101	178	77	8	109	106	-3
9	86	121	35	9	98	135	37
10	103	158	55	10	105	125	20
11	86	126	40	11	109	145	36
12	106	154	48	12	93	125	32
13	102	169	67	13	105	118	13
14	87	147	60	14	126	131	5
15	125	188	63	15	85	145	30
16	115	172	57	16	121	135	14
17	62	92	30	17	87	128	41
18	102	120	18	18	83	124	41
19	89	142	53	19	103	129	26
20	108	125	17	20	102	134	32

ตาราง 12 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
21	81	134	53	21	132	163	31
22	125	164	39	22	97	138	41
23	112	134	22	23	108	145	37
24	100	143	43	24	109	142	33
25	90	82	-8	25	106	118	12
26	72	136	64	26	78	114	36
27	182	211	29	27	91	137	46
28	132	179	47	28	123	124	1
29	97	127	30	29	91	125	34
30	82	133	51	30	56	105	49
31	95	140	45	31	62	116	54
32	121	200	79	32	104	143	39
33	97	166	69	33	95	118	23
34	94	126	32	34	90	124	34
35	105	126	21	35	147	156	9
36	88	105	17	36	106	160	44
37	96	148	52	37	101	152	51
38	54	124	70	38	85	128	43
39	62	89	27	39	90	105	15
40	89	125	36	40	75	111	36

ภาคผนวก ข

แผนการสอนแบบโครงการ

ความคิดรวบยอดและหลักการ

สมาชิกในครอบครัวควรรับบทบาทและหน้าที่ของตน และปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ ตามสิทธิอันพึงมีโดยชอบธรรม ก็จะทำให้เกิดความสงบสุขและความเจริญขึ้นภายในครอบครัว

จุดมุ่งหมาย

1. ด้านเนื้อหา
 - 1.1 ยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวได้
 - 1.2 บอกบทบาทหน้าที่ของบุคคลต่อครอบครัว ญาติพี่น้อง และการใช้สิทธิอันพึงมีของแต่ละบุคคลได้
 - 1.3 บอกวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวได้
 - 1.4 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ได้
 - 1.5 สรุปความสำคัญของการมีความอดทน ความเสียสละ ความยุติธรรม และความสามัคคี ในการปฏิบัติหน้าที่และประพฤติปฏิบัติต่อสมาชิกหรือบุคคลในครอบครัวได้
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์
 - 2.1 ฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ
 - 2.2 ฝึกให้นักเรียนรู้จักการอภิปรายกลุ่ม
 - 2.3 ฝึกให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของผู้ร่วมงาน
 - 2.4 ฝึกให้นักเรียนยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

3. คำนึงประโยชน์

3.1 นักเรียนสามารถวางโครงการในการปฏิบัติตนเพื่อช่วยเหลือ
ครอบครัวได้

3.2 นักเรียนสามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้

เนื้อหา

1. สภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลในครอบครัว
2. บทบาท สิทธิ และหน้าที่ของบุคคลครอบครัว ญาติพี่น้อง ตามกฎหมาย
3. คุณธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันภายในครอบครัว ได้แก่ ความสามัคคี
ความเสียสละ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบและความอดทน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. ชี้นำเสนอ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม โดยใช้กระบวนการสังคมมิติ คือ
ให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนที่นักเรียนเห็นว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำมา
1 คน จากรายชื่อที่นักเรียนเสนอมาคัดเลือกเอาคนที่เพื่อน ๆ ให้ความไว้วางใจ
มากที่สุด จำนวน 5 คน ให้เข้าอยู่ประจำกลุ่มกลุ่มละ 1 คน ส่วนนักเรียนที่เหลือ
ให้เลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 8 คน แต่มีข้อตกลงว่าจะต้องมีทั้งหญิง
และชายภายในกลุ่ม

2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน
กรรมการ และเลขานุการ ครูแจ้งให้ทราบถึงหน้าที่ของแต่ละบุคคล

3. ตัวแทนกลุ่มรับกรณีตัวอย่าง อ่านและช่วยกันวิเคราะห์ว่า "สาเหตุ
ที่ครอบครัวของบุญเรือนไม่มีความสุขเพราะเหตุใด

4. ทุกกลุ่มเสนอคำตอบของกลุ่ม เช่น

- สมาชิกในครอบครัวทะเลาะกัน
- สมาชิกในครอบครัวไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่
- สมาชิกในครอบครัวได้รับการศึกษาน้อย
- เงินสำหรับใช้จ่ายภายในครอบครัวไม่เพียงพอ

5. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุปได้ว่า เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นเนื่องจากครอบครัวประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ คือรายได้ของหัวหน้าครอบครัวไม่พอสำหรับการใช้จ่ายภายในครอบครัว

ข. ชี้้นกำหนดจุดประสงค์

1. เมื่อพบปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ถ้าสมมุติว่าปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นกับครอบครัวของนักเรียน นักเรียนคิดว่านักเรียนควรมีโครงการทำอะไรบ้างเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

2. ใช้วิธีระดมพลังสมอง ให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เช่น

- ปลูกผัก
- เลี้ยงสัตว์
- หาขนม
- ผลิตภัณฑ์ประเภทจักสานอย่างง่าย ๆ

3. ร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ของโครงการที่จะทำ เช่น

- ทำกล้วยฉาบ	- เลี้ยงไก่
- ทำกล้วยกวน	- ทำพริกขี้หนูไม่
- ทอดกล้วยแขก	- ทำมะพร้าวแก้ว
- ปลูกผักกาด	- เพาะถั่วงอก
- ปลูกดอกเบญจมาศ	ฯลฯ

4. แต่ละกลุ่มเสนอโครงการที่จะทำ

ค. ขั้นตอนวางแผน

1. ครูชี้แจงให้ทราบถึงขั้นตอนในการวางแผนพร้อมกับแจกรูปแบบในการเขียนโครงการให้
2. ทุกกลุ่มศึกษาข้อมูล แหล่งวัตถุดิบและวิธีการทำ จากเอกสาร แหล่งวัตถุดิบในชุมชน และสอบถามจากผู้รู้
3. นักเรียนภายในกลุ่มร่วมกันพิจารณาวางแผนในการดำเนินงาน โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำ โดยใช้คำถามชี้แนะ เช่น
 - ทำไมจึงต้องจัดทำโครงการนั้น
 - การกระทำครั้งนี้ก่อให้เกิดผลอะไรบ้าง
 - ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
 - ใช้เวลามากน้อยเพียงใดในการปฏิบัติตามโครงการ
 - มีขั้นตอนในการดำเนินงาน และมีวิธีการอย่างไร
 - ใช้วัตถุดิบและอุปกรณ์เครื่องใช้อะไรบ้าง
 - จะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานเท่าไร เป็นค่าอะไรบ้าง
 - คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งใด ในด้านใดบ้าง
4. ทุกกลุ่มเสนอโครงการที่วางแผนเรียบร้อยแล้วต่อครู ครูและนักเรียนทั้งหมดร่วมกันพิจารณาแผนงานของแต่ละกลุ่ม

ง. ขั้นตอนดำเนินงานตามแผน

แต่ละกลุ่มดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ครูจะต้องติดตามดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้นจะต้องร่วมกันอภิปรายแก้ปัญหาานั้น ๆ โดยครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ

จ. การประเมินผล

1. ทุกกลุ่มรายงานผลการดำเนินงานและเสนอผลงานให้สมาชิกในชั้นเรียนทราบ โดยการอภิปราย จัดแสดงผลงาน สมาชิกในชั้นเรียนทุกคนสามารถวิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม

2. นักเรียนหาการประเมินผลงานของโครงการและกระบวนการทำงานของกลุ่ม โดยครูแจกแบบการประเมินผลให้

การอภิปรายสรุปผล

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป ให้เห็นว่าสมาชิกของครอบครัวควรรู้บทบาทและหน้าที่ของตน และปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ ไปตามสิทธิอันพึงมีและโดยชอบธรรม ก็จะทำให้เกิดความสงบสุข และความเจริญขึ้นภายในครอบครัว โดยใช้วิธีการในการสรุปดังนี้

1. ตัวแทนกลุ่มรับบัตรกำหนดงาน แล้วทำการศึกษาร่วมกันอภิปรายสรุปผลภายในกลุ่มตามคำสั่งที่ได้รับในบัตรกำหนดงาน
2. ส่งตัวแทนของกลุ่มรายงานผล
3. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลอีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายไทย
2. รูปแบบการเขียนโครงการ
3. กรณีตัวอย่าง
4. บัตรกำหนดงาน
5. แบบประเมินผลงาน
6. วัสดุต่าง ๆ ที่ต้องใช้ตามโครงการของแต่ละกลุ่ม

การประเมินผล

1. ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
 - 1.1 ความคิดริเริ่มในการออกแบบโครงการ การเลือกใช้วัสดุ และเครื่องมือ
 - 1.2 ความร่วมมือกันภายในกลุ่ม
 - 1.3 การใช้ทักษะต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ความคล่องแคล่วรวดเร็ว ในการเตรียมการและการปฏิบัติงาน
 - 1.4 เจตคติต่อการทำงาน ความสนใจ ความตั้งใจในการทำงาน
2. ตรวจสอบผลงาน
 - 2.1 คุณภาพและประโยชน์ที่ได้
 - 2.2 ความคิดสร้างสรรค์
 - 2.3 ความประหยัดในการใช้วัสดุ เวลา และงบประมาณ

กรณีตัวอย่าง

บุญวงศ์เป็นเศรษฐีเจ้าของสวนยางแห่งตำบลเกาะขันธุ์ เขามีบุตรชายเพียงคนเดียว ชื่อสมวงศ์ เนื่องจากภรรยาของบุญวงศ์เสียชีวิตไปตั้งแต่ตอนคลอดสมวงศ์ สมวงศ์จึงได้รับการเลี้ยงดูจากบุญเรือนผู้เป็นอา ถึงแม้จะเป็นลูกชายคนเดียวของเศรษฐี ได้รับทั้งความรักและเงินทองในการใช้จ่ายอย่างเพียงพอ แต่ผลจากการอบรมเลี้ยงดูของบุญเรือนทำให้สมวงศ์ไม่หลงลืมตัว เขาได้ช่วยเหลือพ่อและอาทำงานทุกอย่างที่วัยของเขาพอจะทำได้

ต่อมาบุญเรือนแต่งงานจึงแยกไปอยู่บ้านสาปี และมีลูกด้วยกันหลายคน สามีของบุญเรือนมีฐานะเดิมที่ไม่ร่ำรวยนัก รายได้จากการทำงานในปัจจุบันก็น้อยจึงไม่พอกับรายจ่ายภายในบ้าน บุญวงศ์ทราบเรื่องก็จะให้ความช่วยเหลือบ้าง แต่สามีของบุญเรือนไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากพี่ของภรรยา เขาต้องการหาเงินเลี้ยงดูและภรรยาด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง บุญเรือนจึงต้องไปหางานทานอกบ้านเพื่อมีรายได้ช่วยเหลือครอบครัวอีกทางหนึ่ง จึงทำให้ไม่มีเวลาดูแลอบรมสั่งสอนลูก ๆ เท่าที่ควร ลูก ๆ จึงมักทะเลาะกันอยู่เสมอ ไม่รับผิดชอบในงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่พ่อแม่มอบหมายให้ ไม่มีระเบียบ คบเพื่อนนิสัยเกเร สมวงศ์เคยไปพบเห็นเหตุการณ์เหล่านี้ก็ได้แนะนำตักเตือน แต่ลูก ๆ ของบุญเรือนก็ไม่ยอมเชื่อฟัง ครอบครัวของบุญเรือนจึงอยู่กันอย่างไม่มีความสุขเท่าที่ควร

บัตรกำหนดงาน

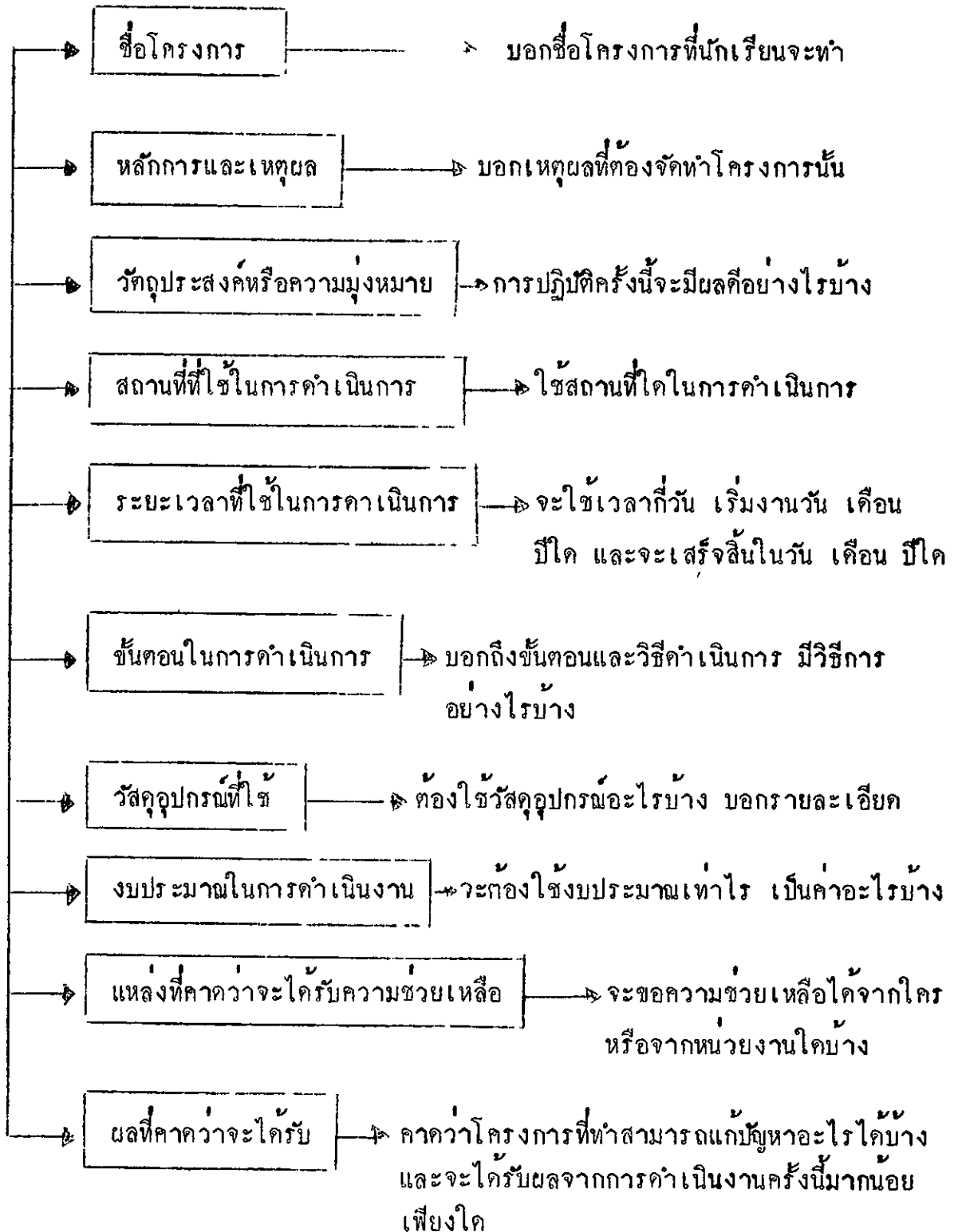
ให้นักเรียนศึกษาเอกสารต่อไปนี้แล้วร่วมกันอภิปรายตอบคำถามภายในกลุ่ม
เสร็จแล้วส่งตัวแทนรายงาน 1 คน

1. หนังสือสังคมศึกษา เพื่อนบ้านของเรา ของกระทรวงศึกษาธิการ
หน้า 245 - 262
2. กรณีตัวอย่าง
3. เอกสารเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย และความรู้เบื้องต้น
เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป ซึ่งครูจัดไว้ให้

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนควรมีบทบาทและหน้าที่ที่ครอบคลุมคร่าวๆ อย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างประกอบ
2. จากกรณีตัวอย่างต่างๆ ของบุญเรือนช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัว
อย่างเช่นที่นักเรียนได้ร่วมกันวางโครงการและปฏิบัติกันมาแล้ว นักเรียนคิดว่าครอบครัว
ของบุญเรือนจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง
3. สิทธิและหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างไร จงยกตัวอย่างให้เห็นถึงความ
สัมพันธ์ของการใช้สิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในครอบครัว
4. สมมติว่านักเรียนเป็นผู้มีอันจะกินคนหนึ่งของตำบล มีทรัพย์สินหลายอย่าง
เช่น มีที่นา 100 ไร่ ไก่ 200 ตัว หมู 50 ตัว วัว 10 ตัว รถยนต์ 2 คัน
เรือยนต์ 1 ลำ บ้านให้เช่า 5 หลัง จากทรัพย์สินทั้งหมดนักเรียนจะต้องทำหนังสือ
และจดทะเบียนกับเจ้าหน้าที่ในทรัพย์สินส่วนใดบ้าง
5. จากกรณีตัวอย่างด้านบุญวงศ์บอกยกสวนยางจำนวน 30 ไร่ ให้แก่บุญเรือนโดย
ไม่ได้ทำหนังสือยกให้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่บุญเรือนสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จาก
สวนยางมาเป็นเวลา 5 ปี นักเรียนคิดว่าบุญเรือนจะขายสวนยางนั้นได้หรือไม่เพราะเหตุใด
6. คุณธรรมใดบ้างที่มีความจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ถ้าขาด
คุณธรรมเหล่านั้นไปจะก่อให้เกิดผลเสียอย่างไรบ้าง

รูปแบบการเขียนโครงการ

แบบประเมินผลโครงการ

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงและระบุ
รายละเอียดในช่องว่างที่มีไว้

1. โครงการของนักเรียนสำเร็จตามจุดประสงค์หรือไม่
☐ สำเร็จ ☐ ไม่สำเร็จ
2. ในการดำเนินงานมีปัญหาด้านใด
☐ ผู้ร่วมงาน ☐ งบประมาณ
☐ อุปกรณ์ ☐ สถานที่
3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โปรดระบุรายละเอียดพร้อมวิธีการแก้ปัญหา
ของกลุ่ม
 1.
 วิธีการแก้ปัญหา
 2.
 วิธีการแก้ปัญหา
4. ผลที่ได้รับเหมาะสมกับงบประมาณ เวลา และแรงงานในการดำเนินงาน
หรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
5. ภายในกลุ่มมีความร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
6. จากโครงการของนักเรียน นักเรียนคิดว่าควรมีโครงการต่อเนื่องอีก
หรือไม่
☐ ควรมีโครงการต่อเนื่อง ☐ ไม่จำเป็นต้องมีโครงการต่อเนื่อง
7. ถ้ามีโครงการต่อเนื่อง ควรจะทำโครงการอะไร โปรดระบุรายละเอียด
ชื่อโครงการ.....
 เหตุผลในการทำ.

หน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ

ประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการวางแผน และแนวทางที่ถูกต้องให้แก่ คณะกรรมการ สรุปนโยบายในการดำเนินงาน เพื่อให้คณะกรรมการทั้งหมดได้ปฏิบัติงาน อย่างมีประสิทธิภาพ

รองประธานกรรมการ มีหน้าที่ช่วยเหลือประธานดำเนินงาน (อาจไม่ต้อง มีก็ได้ถ้าเป็นกลุ่มเล็ก)

คณะกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินงานโดยได้รับการมอบหมายจากประธานหรือ สมาชิกใจรับผิดชอบเองก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายการประชุมนั้น ๆ และทุกคนร่วมกัน ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ

เลขานุการ มีหน้าที่จัดบันทึกการประชุม และนำผลการประชุมที่ตกลงกัน มาเสนอในที่ประชุม ตลอดจนมีหน้าที่จัดทำเอกสารการประชุมทั้งหมด (การเลือกเลขา- นุการนั้นส่วนมากประธานเป็นผู้เลือก)

หน่วยบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชน

ความดีความชอบและหลักการ

พลเมืองในชุมชนควรรับบทบาทและหน้าที่ของตัวเองที่จะต้องปฏิบัติ ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ในการปฏิบัติถ้ายึดหลักธรรมและปฏิบัติไปตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย จะก่อให้เกิดความมีระเบียบและความสงบสุขขึ้นในสังคมหรือชุมชนนั้น

จุดมุ่งหมาย

1. ด้านเนื้อหา
 - 1.1 ยกตัวอย่างสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้
 - 1.2 บอกถึงความต้องการของชุมชนได้
 - 1.3 บอกบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองในชุมชน ทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมได้
 - 1.4 บอกสาเหตุที่ทำให้พลเมืองในชุมชนไม่รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และใช้สิทธิที่ไม่ถูกต้องได้
 - 1.5 บอกถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนได้ ถ้าพลเมืองไม่รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และใช้สิทธิที่ไม่ถูกต้อง
 - 1.6 บอกวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้
 - 1.7 สรุปความสำคัญของการมีวินัยและมีความรับผิดชอบต่อสังคมได้
 - 1.8 ยกตัวอย่างบุคคลที่เสียสละความสุขส่วนตัว อุทิศตนให้เป็นประโยชน์ของสังคมในชุมชนได้

2. คำนมนุษย์สัมพันธ์
 - 2.1 ฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ
 - 2.2 ฝึกให้นักเรียนรู้จักสัมพันธมุขสากรทั้งภายในโรงเรียนและชุมชน
 - 2.3 ฝึกให้นักเรียนรู้จักการอภิปรายกลุ่ม
3. คำนประยุกต์ใช้
 - 3.1 นักเรียนสามารถวางโครงการ การใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ต่อ
 - 3.2 นักเรียนสามารถดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ได้

ชุมชนได้

เนื้อหา

1. สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. บทบาท สิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมายต่อชุมชน
3. คุณธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในชุมชน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความเสียสละ การงดเว้นการทาบาป

กิจกรรมการเรียนรู้

ก. ชันนาเสนอ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม โดยใช้กระบวนการสังคมมิติ คือ ให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนที่นักเรียนเห็นว่าเป็นผู้มีลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำมา 1 คน จากรายชื่อที่นักเรียนเสนอมา คัดเลือกเอาคนที่เพื่อน ๆ ให้ความไว้วางใจมากที่สุดจำนวน 4 คน ให้เข้าอยู่ประจำกลุ่มละ 1 คน นักเรียนที่เหลือเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 10 คน แต่มีข้อแม้ว่ากลุ่มหนึ่ง ๆ จะต้องมืทั้งหญิงและชาย
2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการ และเลขาธิการ ครูแจ้งให้ทราบถึงหน้าที่ของแต่ละบุคคล

3. ให้แต่ละกลุ่มไปสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยการไปสัมภาษณ์จากบุคลากรในชุมชนหรือในโรงเรียน

4. ทุกกลุ่มเสนอปัญหาที่ได้รับมา เช่น

- ไม่มีความรู้ศัพท์พอในอาชีพที่ประกอบอยู่
- ผลผลิตของชุมชน ขายได้ในราคาถูก
- ต้องซื้อสินค้าอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันในราคาแพง
- ไม่ได้รับความสะดวกในการไปติดต่อราชการกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ
- ไม่มีความเป็นระเบียบในชุมชน
- ตลาดในชุมชนสกปรก

5. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาเหล่านั้น พร้อมกับแยกแยะให้เห็นว่า ปัญหาเหล่านั้นเป็นปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจหรือสังคม

6. ให้แต่ละกลุ่มศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของพลเมือง จากเอกสารที่ครูจัดไว้ให้และจากห้องสมุด

7. นักเรียนร่วมกันคิดว่า จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ปัญหาใดที่นักเรียนสามารถวางแผนโครงการ เพื่อช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น เลือกลงขันสังคม ปัญหาตลาดในชุมชนสกปรก

ข. ชัยกำหนดจุดประสงค์

1. เมื่อได้ปัญหาแล้วให้นักเรียนช่วยกันคิดว่า ทำอย่างไรชุมชนของเราจึงจะสะอาดมีระเบียบ

2. ใช้วิธีระดมพลังสมองให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น กำหนดจุดประสงค์ว่าโครงการนั้นจะทำอะไรบ้าง เช่น

- จัดทำถังขยะไปวางไว้ตามจุดต่าง ๆ ในบริเวณตลาด
- ช่วยกันทำความสะอาดด้วยการไปเก็บกวาดขยะในบริเวณตลาด
- เขียนป้ายคำขวัญเชิญชวนคนในชุมชนร่วมใจกันรักษาความสะอาด
- ช่อมแซมอุปกรณ์เครื่องใช้ในตลาดที่ชำรุดทรุดโทรม

3. แต่ละกลุ่มเสนอโครงการที่จะทำ

ค. ขั้นตอนวางแผน

1. ครูชี้แจงให้ทราบถึงขั้นตอนในการวางแผน พร้อมกับแจกรูปแบบในการเขียนโครงการให้

2. ทุกกลุ่มศึกษาข้อเท็จจริงและข้อมูลในการวางแผนโครงการ

3. นักเรียนภายในกลุ่มร่วมกันพิจารณาวางแผนในการดำเนินงาน โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำ โดยใช้คำถามชี้แนะ เช่น

- ทำไมจึงต้องจัดทำโครงการนั้น
- การปฏิบัติงานครั้งนี้จะมีผลดีอย่างไรบ้าง
- ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
- ใช้เวลาในการปฏิบัติตามโครงการมานาน้อยเพียงใด
- มีขั้นตอนในการดำเนินงานและมีวิธีการอย่างไร
- ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง
- จะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานเท่าไร
- จะได้รับความช่วยเหลือจากแห่งใด ในด้านใดบ้าง

4. ทุกกลุ่มเสนอผลงานหรือโครงการที่วางแผนแล้วต่อครู ครูและนักเรียนทั้งหมดร่วมกันพิจารณาแผนงานของแต่ละกลุ่ม

ง. ขั้นตอนดำเนินงานตามแผน

แต่ละกลุ่มดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ครูจะต้องติดตามดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้นจะต้องร่วมกันอภิปรายแก้ปัญหา โดยผู้เรียน

จะต้องกึกก้องจิตใจและเสนอข้อคิดเห็นในการแก้ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ

จ. การประเมินผลงาน

1. แต่ละกลุ่มรายงานผลการดำเนินงานและเสนอผลงานให้สมาชิกภายในชั้นเรียนทราบ โดยการอภิปราย จัดป้ายนิเทศ และนักเรียนทุกคนสามารถวิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะการทำงานของแต่ละกลุ่มได้

การอภิปรายสรุปผล

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป ให้เห็นว่าพลเมืองในชุมชนจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชน ในด้าน การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม และจะต้องใช้สิทธิและหน้าที่นั้นให้ถูกต้องตามกฎหมายและหลักจริยธรรมสังคมจึงจะอยู่กันอย่างสงบสุข โดยใช้วิธีการสรุปดังนี้

1. แต่ละกลุ่มรับบัตรกำหนดงาน แล้วร่วมกันอภิปราย สรุปผล ตอบคำถามภายในกลุ่ม ตามคำสั่งที่ได้รับ
2. ตัวแทนกลุ่มรายงานผล
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปอีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการเรียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย
2. รูปแบบวิธีการเขียนโครงการ
3. แบบกำหนดงาน
4. แบบประเมินผลงาน
5. วัสดุต่าง ๆ ที่ต้องใช้ตามโครงการของแต่ละกลุ่ม

การประเมินผล

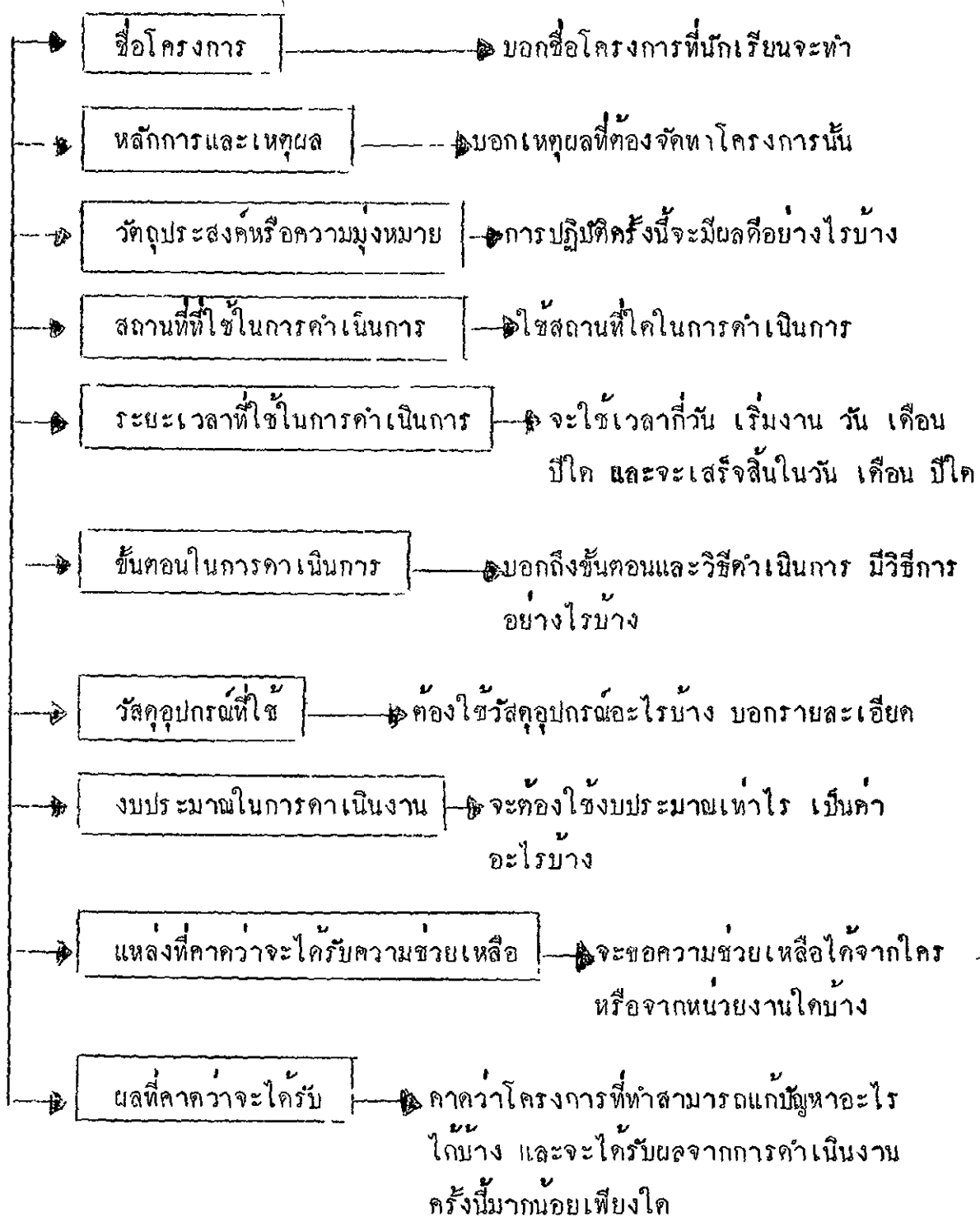
1. ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
 - 1.1 ความคิดริเริ่มในการออกแบบโครงการ
 - 1.2 ความร่วมมือกันภายในกลุ่ม
 - 1.3 การใช้ทักษะต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ความคล่องแคล่ว รวดเร็ว ทำงานทันตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติงานถูกต้องตามขั้นตอน
 - 1.4 เจตคติต่อการทำงาน ความสนใจ ความตั้งใจในการทำงาน
2. ตรวจสอบผลงาน
 - 2.1 คุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ
 - 2.2 ความคิดสร้างสรรค์
 - 2.4 ความประหยัด การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนอ่านคำถามต่อไปนี้ แล้วร่วมกันอภิปรายหาคำตอบภายในกลุ่ม
เสร็จแล้วส่งตัวแทนรายงาน 1 คน

1. นักเรียนควรมีบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชนอย่างไรบ้าง
2. การปฏิบัติตนเช่นไรถือว่าเป็นการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองอันพึงมีตามกฎหมาย
3. เพราะเหตุใดพลเมืองในชุมชนจึงไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน และใช้สิทธิไม่ถูกต้อง
4. ถ้าพลเมืองทุกคนรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และใช้สิทธิในทางที่ถูกต้อง ควร นักเรียนคิดว่าชุมชนของเราจะเป็นอย่างไร
5. คุณธรรมใดบ้างที่มีความจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน ถ้าขาดคุณธรรมเหล่านั้นไปจะก่อให้เกิดผลเสียอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบ

รูปแบบการเขียนโครงการ

แบบประเมินผลโครงการ

ให้นักเรียนหาเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงและระบุ
รายละเอียดในช่องว่างที่มีไว้

1. โครงการของนักเรียนสำเร็จตามจุดประสงค์หรือไม่
☐ สำเร็จ ☐ ไม่สำเร็จ
2. ในการดำเนินงานมีปัญหาด้านใด
☐ ผู้ร่วมงาน ☐ งบประมาณ
☐ อุปกรณ์ ☐ สถานที่
3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โปรดระบุรายละเอียด พร้อมวิธีการแก้ปัญหา
 ของกลุ่ม
 1.
 วิธีการแก้ปัญหา
 2.
 วิธีการแก้ปัญหา
4. ผลที่ได้รับเหมาะสมกับงบประมาณ เวลา และแรงงานในการดำเนินงาน
 หรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
5. ภายในกลุ่มมีความร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
6. จากโครงการของนักเรียน นักเรียนคิดว่าควรจะมีโครงการต่อเนื่องอีก
 หรือไม่
☐ ควรมีโครงการต่อเนื่อง ☐ ไม่จำเป็นต้องมีโครงการต่อเนื่อง
7. ถ้ามีโครงการต่อเนื่อง ควรจะทำโครงการอะไร โปรดระบุรายละเอียด
 ชื่อโครงการ
 เหตุผลในการทำ

หน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ

ประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการวางแผน และนำทางที่ถูกต้องให้แก่ คณะกรรมการ สรุปนโยบายในการดำเนินงาน เพื่อให้คณะกรรมการทั้งหมดได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

รองประธานกรรมการ มีหน้าที่ช่วยเหลือประธานดำเนินงาน (อาจไม่ต้องมีก็ได้ถ้าเป็นกลุ่มเล็ก)

คณะกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินงานโดยได้รับการมอบหมายจากประธานหรือสมัครใจรับผิดชอบเองก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายการประชุมนั้น ๆ และทุกคนร่วมกันปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ

เลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกการประชุม และนำผลการประชุมที่ตกลงกันมาเสนอในที่ประชุม ตลอดจนมีหน้าที่จัดทำเอกสารการประชุมทั้งหมด (การเลือกเลขานุการนั้นส่วนมากประธานเป็นผู้เลือก)

หน่วยบทบาทและหน้าที่ต่อประเทศชาติ

ความคิดรวบยอดและหลักการ

ความมั่นคงของชาติเกิดขึ้นจากการที่พลเมืองทุกคนรู้หน้าที่ และปฏิบัติตนในทางสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จุดประสงค์

1. ด้านเนื้อหา

1.1 ยกตัวอย่างการกระทำที่ทำลายความมั่นคงของชาติได้อย่างถูกต้อง

1.2 อภิปรายถึงสาเหตุและผลของภัยที่กำลังคุกคามความมั่นคงของชาติ

ได้อย่างถูกต้อง

1.3 อธิบายหลักการที่เสริมสร้างความมั่นคงในการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยได้

1.4 ยกตัวอย่างสิ่งที่ยุทธศาสตร์ได้ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนในชนบท

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

1.5 บอกถึงความสำคัญของคุณธรรมต่าง ๆ ที่มีต่อความมั่นคงของชาติ

เช่น ความเสียสละ ความสามัคคี ความมีวินัย ความรับผิดชอบหน้าที่ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

1.6 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงของชาติกับความมั่นคงทาง

การเมือง การปกครอง ทางเศรษฐกิจ และสังคม

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์

2.1 ฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานอย่างมีระบบ

2.2 ฝึกให้นักเรียนรู้จักการอภิปรายกลุ่ม

2.3 ฝึกให้นักเรียนรู้จักเสาะแสวงหาแหล่งความรู้และแหล่งวิทยากร

2.4 ฝึกให้นักเรียนสามารถคิดต่อเชิญบุคคลฝ่ายต่าง ๆ มาเป็นวิทยากรได้

3. ด้านประยุกต์ใช้

3.1 นักเรียนสามารถวางโครงการเพื่อหาความรู้ในเรื่องบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อประเทศชาติได้

3.2 นักเรียนสามารถดำเนินงานตามโครงการที่วางไว้ได้

เนื้อหา

1. สภาพปัญหาและภัยที่คุกคามประเทศชาติ
2. บทบาทและหน้าที่ของพลเมืองต่อการรักษาความมั่นคงของชาติ
3. คุณธรรมที่ควรปลูกฝัง ความสามัคคี ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
4. ความช่วยเหลือของรัฐบาลที่ให้แก่ประชาชน

กิจกรรมการเรียนรู้

ก. ชี้นำเสนอ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้กระบวนการสังคมมิติ คือ ให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนที่นักเรียนเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำมา 1 คน จากรายชื่อที่นักเรียนเสนอมาคัดเลือกเอาคนที่เพื่อน ๆ ให้ความไว้วางใจมากที่สุดจำนวน 3 คน ให้เข้าอยู่ประจำกลุ่มละ 1 คน นักเรียนที่เหลือให้เลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจกลุ่มละ 13 - 14 คน

2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการ ครูแจ้งให้ทราบถึงหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

3. ให้ตัวแทนกลุ่มรับกรณีตัวอย่าง "จดหมายของสมชาย" แจกให้สมาชิกในกลุ่มอ่าน

4. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเหตุการณ์จากกรณีตัวอย่าง โดยครูตั้งคำถามว่า

- ทำไมสมชายจึงต้องหนีการเป็นทหาร
- การหนีทหารเกิดผลต่อตนเองและส่วนรวมอย่างไรบ้าง
- ถ้าทุกคนทำอย่างสมชายจะเกิดอะไรขึ้นต่อประเทศชาติ

5. ให้นักเรียนยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นปัญหาต่อประเทศชาติ เช่น

- ประชาชนส่วนหนึ่งหลีกเลี่ยงไม่ยอมเข้ารับการเกณฑ์ทหาร
- มีการประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต
- ประชาชนภายในชาติขาดความสามัคคี ความเสียสละ
- ประชาชนยังไม่เข้าใจในระบบการปกครอง
- ปัญหาคอการร้ายคอมมิวนิสต์

6. จากปัญหาเหล่านี้ นักเรียนก็ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการที่จะแก้ปัญหา จึงเกิดปัญหากับตัวนักเรียนในขณะนี้ว่า จะมีโครงการอะไรเพื่อให้ความรู้ในเรื่องเหล่านี้

ข. ชัยกำหนดจุดประสงค์

1. ระดมพลังสมองร่วมกันคิดโครงการและกำหนดจุดประสงค์ของโครงการที่จะทำ เช่น

1.1 เชิญวิทยากรมาบรรยาย ได้แก่

- เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจ ทหาร
- บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพต่าง ๆ
- พระภิกษุสงฆ์

1.2 จัดทัศนอาจรเพื่อไปถึงแหล่งความรู้ เช่น

- ธรรมสังญจร

1.3 จัดนิทรรศการ

2. แต่ละกลุ่มร่วมกันกิดและเสนอโครงการที่จะทำ

ค. ช้้นวางแผน

1. ครูชี้แจงให้ทราบถึงขั้นตอนในการวางแผน พร้อมกับแจกรูปแบบในการเขียนโครงการให้

2. นักเรียนภายในกลุ่มร่วมกันพิจารณาวางแผนในการดำเนินงาน โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำโดยใช้คำถามชี้แนะ เช่น

- นักเรียนวางแผนโครงการนี้เพื่ออะไร
- การดำเนินงานตามโครงการ ครั้งนี้จะมีผลคืออย่างไรบ้าง
- ใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
- เวลาที่ต้องใช้ในการดำเนินงานตามโครงการมากน้อยเพียงใด
- มีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร
- ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง
- คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากใครในก้านใดบ้าง

3. ทุกกลุ่มเสนอผลงานหรือโครงการที่วางแผนแล้วต่อครู ครูและนักเรียนทั้งหมดร่วมกันพิจารณาแผนงานของแต่ละกลุ่ม กำหนดเวลาของแต่ละโครงการให้แน่ชัดเพื่อเวลาจะไม่ซ้ำกัน

ง. ช้้นดำเนินงานตามแผน

แต่ละกลุ่มดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ครูจะต้องติดตามดูแลการดำเนินงานและให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

จ. การประเมินผลงาน

1. แต่ละกลุ่มรายงานผลการดำเนินงานและเสนอผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ โดยจัดป้ายนิเทศสรุปผลการบรรยาย อภิปรายของวิทยากร และผลที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษา
2. นักศึกษาทำการประเมินผลงานของโครงการที่ตนรับผิดชอบ โดยครูแจกแบบประเมินผลให้

การอภิปรายสรุปผล

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเพื่อให้เห็นว่า ความมั่นคง ความเจริญของประเทศไทย มาจากการที่พลเมืองรู้จักสิทธิ และปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งจะต้องปูพื้นฐานในเรื่องเหล่านี้มาตั้งแต่หน่วยครอบครัวและชุมชน โดยใช้วิธีการในการสรุปดังนี้

1. แต่ละกลุ่มรับบัตรกำหนดงาน แล้วร่วมกันอภิปราย ตอบคำถาม
2. ทัวแทนกลุ่มรายงานผล
3. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลอีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนรู้

1. แสดงวิธีการเขียนโครงการ
2. บัตรกำหนดงาน
3. แบบประเมินผลงาน
4. อุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละโครงการ

การประเมินผล

1. ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
 - 1.1 ความคิดริเริ่มในการออกแบบโครงการ การเลือกแหล่งความรู้ และบุคคลที่จะมาให้ความรู้
 - 1.2 ความร่วมมือกันภายในกลุ่ม
 - 1.3 การใช้ทักษะต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ความคล่องแคล่วรวดเร็ว ในการติดต่อ ทำงาน ทันตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติงานถูกต้องตามขั้นตอน
 - 1.4 เจตคติต่อการทำงาน ความสนใจ ความตั้งใจในการทำงาน
2. ตรวจสอบผลงาน
 - 2.1 คุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ
 - 2.2 ความคิดสร้างสรรค์
 - 2.3 ความประหยัด

กรณีตัวอย่าง (จดหมายของสมชาย)

130 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะจันทร์

30 มีนาคม 2527

กราบเท้าคุณพ่อคุณแม่ที่เคารพอย่างสูง

เมื่อพ่อและแม่ได้รับจดหมายฉบับนี้ ผมคงจะไปอยู่ต่างจังหวัดเสียแล้ว พ่อแม่คงจะเสียใจและกังวลใจมากที่ผมตัดสินใจหนีการเข้ารับการคัดเลือกทหาร

คุณพ่อคุณแม่ครับที่ผมตัดสินใจหนี เพราะผมคิดว่าถ้าหากผมต้องไปเป็นทหารเกณฑ์ ผมไม่ชอบและกลัวมาก เพราะเพื่อนที่เคยคิดเกณฑ์เอาไว้ฟังว่า การไปเป็นทหารเกณฑ์ก็เหมือนกับทกรกทั้งเป็น เวลาจะกินก็ถูกบังคับ จะนอนก็ถูกบังคับ ต้องฝึกหนักและยังถูกทารุณจากผู้ฝึกด้วย ซึ่งผมคิดว่าผมจะทนต่อสิ่งเหล่านั้นไม่ได้แน่ ๆ ประเทศชาติไม่ใช่ของผมเพียงคนเดียว ถึงแม้ผมไม่ไปเลือก เขาก็เกณฑ์ทหารได้ครบตามจำนวนที่เขาต้องการ ถ้าผมเข้ารับการคัดเลือกและติดเกณฑ์ไป ผมก็คงจะไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลย

ผมตัดสินใจแล้วว่าผมจะไม่เข้ารับการคัดเลือกเป็นทหาร จึงเขียนจดหมายฉบับนี้กราบลาคุณพ่อคุณแม่ คุณพ่อคุณแม่ไม่ต้องติดตามผมหรอก ไว้สักระยะหนึ่งผมจะมากกราบเท้าคุณพ่อคุณแม่

ด้วยความเคารพอย่างสูง

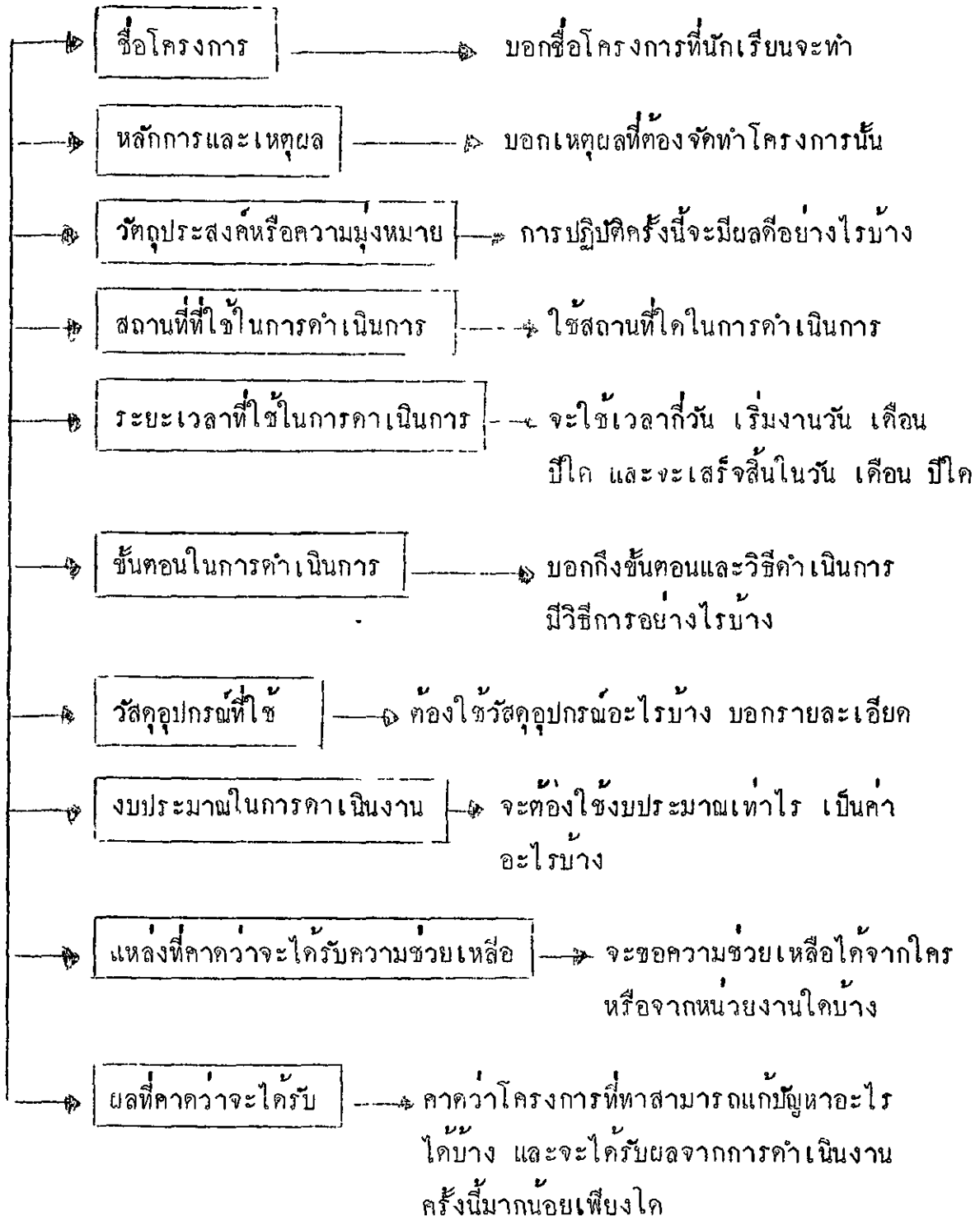
ลูก

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนอ่านคำถามต่อไปนี้ แล้วร่วมกันอภิปรายภายในกลุ่มเพื่อหาคำตอบ
เสร็จแล้วส่งตัวแทนรายงานผล 1 คน

1. หน้าที่ป้องกันประเทศเป็นหน้าที่ของใคร
2. ถ้าพลเมืองในชาติไม่ได้เข้ารับการศึกษอบรม ประเทศชาติจะเป็น
อย่างไร
3. ชาติ ศาสนา มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างไร
4. การกระทำเช่นไรที่แสดงว่ามีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
5. การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างไร
6. ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนควรมีคุณธรรมข้อใดบ้าง เพราะเหตุใด
7. ถ้าประชาชนในชาติไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ในการทำงาน
ทุกอย่าง นักเรียนคิดว่าประเทศชาติของเราจะเป็นอย่างไร
8. การประกอบอาชีพของพลเมืองมีผลต่อความมั่นคงของชาติอย่างไร
9. ภัยที่กำลังคุกคามความมั่นคงของชาติอยู่ในขณะนี้ มีสาเหตุมาจากการ
ขาดความมั่นคงทางการเมือง การปกครอง ทางเศรษฐกิจและสังคม นักเรียนคิดว่า
จะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร จงบอกวิธีแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในแต่ละด้าน
10. จากสถานการณ์ในปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนใน
ด้านใด ด้วยวิธีการอย่างไรบ้าง

รูปแบบการเขียนโครงการ

แบบประเมินโครงการ

ให้นักเรียนหาเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงและระบุ
รายละเอียดในช่องว่างที่มีไว้

1. โครงการของนักเรียนสำเร็จตามจุดประสงค์หรือไม่
☐ สำเร็จ ☐ ไม่สำเร็จ
2. ในการดำเนินงานมีปัญหาด้านใด
☐ ผู้ร่วมงาน ☐ งบประมาณ
☐ อุปกรณ์ ☐ สถานที่
3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โปรดระบุรายละเอียด พร้อมวิธีการแก้ปัญหา
 ของกลุ่ม
 1.
 วิธีการแก้ปัญหา
 2.
 วิธีการแก้ปัญหา
4. ผลที่ได้รับเหมาะสมกับงบประมาณ เวลา และแรงงานในการดำเนินงาน
 หรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
5. ภายในกลุ่มมีความร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
6. จากโครงการของนักเรียน นักเรียนคิดว่าควรจะมีโครงการต่อเนื่อง
 อีกหรือไม่
☐ ควรมีโครงการต่อเนื่อง ☐ ไม่จำเป็นต้องมีโครงการต่อเนื่อง
7. ถ้ามีโครงการต่อเนื่อง ควรจะทำโครงการอะไร โปรดระบุรายละเอียด
 ชื่อโครงการ
 เหตุผลในการทำ

หน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ

ประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการวางแผน และนำทางที่ถูกต้องให้แก่ คณะกรรมการ สรุปนโยบายในการดำเนินงาน เพื่อให้คณะกรรมการทั้งหมดได้ปฏิบัติงาน อย่างมีประสิทธิภาพ

รองประธานกรรมการ มีหน้าที่ช่วยเหลือประธานดำเนินงาน (อาจไม่ต้อง มีก็ได้ ถ้าเป็นกลุ่มเล็ก)

คณะกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินงานโดยได้รับการมอบหมายจากประธานหรือ สภครุใจรับผิดชอบเองก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายการประชุมนั้น ๆ และทุกคนร่วมกัน ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ

เลขานุการ มีหน้าที่จัดบันทึกการประชุม และนำผลการประชุมที่ตกลงกันมา เสนอในที่ประชุม ตลอดจนมีหน้าที่จัดหาเอกสารการประชุมทั้งหมด (การเลือกเลขานุการ นั้นส่วนมากประธานเป็นผู้เลือก)

ภาคผนวก ค

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ชั้น ม. 2 เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 60 ข้อ ใช้เวลาทำ 50 นาที
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วกากบาทลงใส่ช่อง ก ข ค ง หรือ จ ใน กระดาษคำตอบ
3. คำถามในข้อหนึ่งมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ห้ามกากบาทเกินหนึ่งคำตอบ ถ้าทำเกินหนึ่งคำตอบถือว่าผิด จะได้ศูนย์คะแนน

✓ 1. การที่ประชาชนต้องเสียภาษีให้รัฐ
เป็นการกระทำตามหน้าที่คล้ายข้อใด

- ก. พ่อแม่มีต่อลูก
ข. ลูกมีต่อพ่อแม่
ค. เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้
ง. จ่าเลยมีต่อเจ้าทุกข์
จ. ผู้จัดกิจกรรมมีต่อพนักงาน

✓ คนไร้สัญชาติ
สิทธิ ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๒๙, ๓๐, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๓๔, ๓๕, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๑, ๔๒, ๔๓, ๔๔, ๔๕, ๔๖, ๔๗, ๔๘, ๔๙, ๕๐

✓ 2. การปฏิบัติหน้าที่ตามข้อใดเป็นการช่วยเหลือครอบครัวให้มีความสุข

- ก. อยู่บ้าน งดงานสังคม
ข. ใช้จ่ายอย่างประหยัดซื้อเฉพาะของที่จำเป็น
ค. ทำงานทุกอย่างเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว
ง. เงินเดือนที่ได้รับมอบให้ภรรยาเป็นผู้เก็บหมด
จ. จัดตกแต่งบ้านให้สวยงามด้วยเฟอร์นิเจอร์ราคาแพง

- ✓ 3. รัฐบาลใช้วิธีการใดแก้ปัญหา
พลเมืองไม่รู้หนังสือ
- ก. เปิดสอนการศึกษาผู้ใหญ่
 - ข. ให้การอบรมเดือนละครั้ง
 - ค. เปิดโรงเรียนอาชีวะให้มากขึ้น
 - ง. ให้นักเรียนกลับไปสอนพ่อแม่ที่บ้าน
 - จ. ให้ผู้ที่ไม่รู้หนังสือไปเรียนร่วมกับนักเรียน

- ✓ 4. เสียของไปเสียภาษีอากรร้านค้า
เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามข้อใด
- ก. ทางสังคม
 - ข. ทางกฎหมาย
 - ค. ทางเศรษฐกิจ
 - ง. ทางการเมืองการปกครอง
 - จ. เป็นการช่วยเหลือประเทศชาติ

5. ปัญหาครอบครัวข้อใดที่เป็นต้นเหตุ
สำคัญทำให้เกิดปัญหาสังคม
- ก. พ่อแม่ไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่
 - ข. พ่อแม่ไปทำงานนอกบ้านไม่มีเวลา
อบรมลูก
 - ค. พ่อแม่ต้องออกไปทำงานไม่สนใจ
ซึ่งกันและกัน

- ง. พ่อแม่มีความรู้น้อยไม่สามารถอบรม
สั่งสอนลูกได้
- จ. พ่อแม่ทำงานคนเดียวรายได้จึงไม่
พอใช้จ่ายภายในครอบครัว

6. สิ่งใดเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหา
ด้านอาชญากรรม อายุมุข ในถิ่นที่อุดม
สมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุ ซึ่งประชาชนหลังไหล
เข้าไปประกอบอาชีพ
- ก. ประชาชนมีการศึกษาต่ำ
 - ข. รายได้ดี หาเงินได้คล่อง
 - ค. ทุกคนต้องการแสดงความเป็นใหญ่
 - ง. ไม่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองควบคุม
 - จ. ประชาชนไม่เข้าใจถึงหลักการอยู่
ร่วมกัน

7. สิทธิหมายถึงข้อใด
- ก. ข้อจำกัดในการใช้สิทธิ
 - ข. สิทธิของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อลูกหนี้
 - ค. การเปลี่ยนตัวเจ้าของผู้ถือสิทธิ
 - ง. สิทธิที่เกี่ยวข้องกับสงฆ์หรือพระภิกษุ
 - จ. สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน
ที่ไม่มีรูปร่าง

8. สิทธิตามข้อใดถือการมีสิทธิ

เหนือทรัพย์สินของตนเอง

ก. กรรมสิทธิ

ข. สิทธิจำนอง

ค. สิทธิจำยอม

ง. สิทธิยึดหน่วง

จ. สิทธิเหนือพื้นดิน

✓ 9. หน้าที่ตามกฎหมายไม่บังคับ แต่เป็น

ความรับผิดชอบต่อการใช้สิทธิ

ก. เสียภาษีอากร

ข. การเกณฑ์เข้ารับราชการทหาร

ค. การเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ

ง. การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

ทางการเมือง

จ. การรักษาไว้ซึ่งการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย

10. ถ้าสิทธิเปรียบได้กับเงินแล้ว

หน้าที่เปรียบได้กับสิ่งใด

ก. การใช้เงิน

ข. ค่าของเงิน

ค. ชนิดของเงิน

ง. การฝากเงิน

จ. การแลกเปลี่ยนเงิน

11. ลักษณะใดเป็นสิทธิในครอบครัว

ก. สิทธิของบุคคลในการสร้างบ้าน

ข. สิทธิของทายาทในการรับมรดก

ค. สิทธิของบุคคลในการนับถือศาสนา

ง. สิทธิในการเลือกคู่แทนของผู้ที่มี

อายุครบ 20 ปี

จ. การอนุญาตให้ญาติเก็บเกี่ยวผล

ประโยชน์จากทรัพย์สินส่วนหนึ่ง

12. บุญมีกู้เงินสมสุข 50,000 บาท โดย

ใช้โฉนดที่ดินจำนวน 10 ไร่ トラไว้

ถ้าบุญมีไม่มีเงินมาคืนให้สมสุข สมสุข

สามารถยึดที่ดินเป็นของตนเองได้ตาม

สิทธิข้อใด

ก. บุริมสิทธิ

ข. สิทธิจำนำ

ค. สิทธิจำนอง

ง. สิทธิยึดหน่วง

จ. สิทธิเหนือพื้นดิน

13. การกระทำในสถานการณ์ใดเป็น
การทำนิติกรรมซื้อขาย

ก. แดงยึดทรัพย์คำไว้เพราะคำ
ไม่จ่ายค่าหนี้

ข. อาโวนสิทธิในที่ดินให้แก่
ผู้ที่เป็นบุตรชาย

ค. ปู่และเป้าแลกเปลี่ยนกรรมสิทธิ์
ในที่ดินแก่กัน

ง. โยโอนสิทธิในที่ดินให้แก่
เบน โดยเบนจ่ายเงินให้กับโย

จ. สีซอใช้ค่าเสียหายให้แก่
สา เพราะทำให้เกิดไฟไหม้

คำชี้แจง จงพิจารณาสถานการณ์ในข้อ
14 - 18 ว่าเกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิ
และการระงับสิทธิตามข้อใด จาก

ก - จ

ก. การโอนสิทธิ

ข. การรับช่วงสิทธิ

ค. สิทธิระงับเพราะหน้าที่ระงับ

ง. สิทธิระงับเพราะขาดผู้ทรงสิทธิ

จ. สิทธิระงับเพราะวัตถุแห่งสิทธิ
ดับสูญ

14. บ้านของสาถูกไฟไหม้อยู่อาศัยไม่ได้
สายอมหมดสิทธิในตัวบ้านเพราะเหตุใด

15. ถ้านักเรียนป่วยไม่สามารถไปลงคะแนน
เสียงเลือกตั้งได้ สิทธิการลงคะแนนใน
ชื่อของนักเรียนย่อมหมดไปเพราะเหตุใด

16. นายก. ชำระหนี้ให้แก่นาย ข. หมด
สิ้นแล้ว ข. หมดสิทธิจะเรียกร้องจาก
ก. อีก เพราะเหตุใด

17. อานาจขายรถยนต์ให้แก่สมปอง สิทธิ
ในรถยนต์ของอานาจหมดไป เพราะ
เหตุใด

18. เมื่อสีทำให้เกิดไฟไหม้บ้านของสา แต่
สาประกันอัคคีภัยไว้กับบริษัทประกันภัย
บริษัทจึงจ่ายเงินค่าเสียหายให้แก่สา
แต่บริษัทจะเป็นผู้ฟ้องร้องสีแทน บริษัท
ใช้สิทธิข้อใดในการฟ้องร้อง

19. ข้อใดแสดงให้เห็นว่า การสิ้นสุดของหน้าที่ทำให้สิทธิกับสูญ

ก. ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้หมดแล้ว

ข. การอุทธรณ์สิทธิในกองมรดก

ค. เมื่อลูกบุรณัติภักดิ์หมาคหน้าพี่พ่อแม่

ง. ผู้ปกครองผู้เยาว์ตาย สิทธิของผู้เยาว์ยอมด้วยสูญ

จ. เมื่อนักเรียนจบจากโรงเรียนแล้วครูไม่มีสิทธิจะตักเตือน

✓ 20. ทำไมประชาชนจึงต้องเสียภาษีให้รัฐ

ก. เพราะรักชาติ

ข. เพราะรัฐมีรายได้น้อย

ค. เพราะประชาชนร่ำรวย

ง. เพราะประชาชนมีความเสียสละ

จ. เพราะประชาชนมีหน้าที่ตอบแทนที่ได้รับประโยชน์จากรัฐ

21. ก. ควรมอบทรัพย์สินในข้อใดให้ ข. ไว้ เมื่อ ก. ยืมเงินของ ข. 5,000 บาท

ก. บ้าน

ข. ที่ดิน

ค. รถยนต์

ง. สร้อยคอ

จ. สัตว์เลี้ยง

22. บริษัทก่อสร้างถูกปรับฐานสร้างอาคารไม่เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด การปรับครั้งนี้ยึดหลักอะไร

ก. ตามสิทธิ

ข. ตามสัญญา

ค. ตามพฤติกรรมการ

ง. กฎหมายกำหนดไว้โดยตรง

จ. ตามหลักระเบียบการปฏิบัติงาน

✓ 23. เพราะเหตุใดกฎหมายจึงต้องกำหนดสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

ก. เพื่อให้คนในชาติสามัคคี

ข. เพื่อให้คนในชาติมีความสุข

ค. เพื่อให้คนในชาติรู้จักอดทน

ง. เพื่อให้คนในชาติรู้จักประหยัด

จ. เพื่อให้คนในชาติรู้จักทำมาหากิน

- ✓24. การที่ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
ส.ส. น้อย มีผลกระทบต่อการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตยอย่างไร
ก. ไม่ไ้คนที่ขาดค้องการ
ข. ทำให้เกิดการปฏิบัติไ้ง่าย
ค. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย
ง. ทำให้ฝ่ายตรงข้ามมีข้อโจมตี
จ. ไม่ไ้ตัวแทนที่แท้จริงของ
ประชาชน

- ✓25. "คนเราเกิดมามีอิสระ สามารถ
ทำการใด ๆ ไ้ตามต้องการ
เรียกว่ามีเสรีภาพ แต่อาจหาความ
เดือดร้อนไ้แก่อื่น ไ้ต้องกาหนด
สิทธิและหน้าที่ระหว่างกันไว้ไ้
แน่นอน" สรุปไ้ว่า
ก. เราไม่ควรทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
ข. เราเกิดมาแล้วสามารถหาอะไร
ไ้ทุกอย่าง
ค. ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำ
อะไรไ้ทุกอย่าง
ง. ถ้าคนเรามีเสรีภาพจะนาความ
เดือดร้อนมาสู่ผู้อื่น
จ. เราสามารถหาอะไร ไ้ทุกอย่าง
แต่ให้อยู่ภายในขอบเขต

26. สุขสร้างบ้านอยู่ในที่ดินของสายมาเป็น
เวลา 20 ปี ทุกคนเข้าใจว่าที่ดินแปลง
นั้นเป็นของสุข เมื่อมีผู้มาขอซื้อในราคา
สูง สุขมีสิทธิที่จะขายหรือไม่
ก. มี เพราะสายยกให้เป็นสมบัติ
ของสุขแล้ว
ข. มี เพราะทุกคนเข้าใจว่าเป็นที่ดิน
ของสุข
ค. มี เพราะสุขมีสิทธิตามกฎหมายใน
การมีกรรมสิทธิในที่ดิน
ง. ไม่มี เพราะสุขยอมรื้ออยู่แก่ใจว่า
เป็นของสาย
จ. ไม่มี เพราะตามกฎหมายกรรมสิทธิ
ในที่ดินเป็นของสาย

27. "ความประเพณีที่ดีที่ชอบที่ถูกต้อง
ที่พลเมืองควรประพฤติ" เป็นความ
หมายของคำใด
ก. อบายมุข
ข. ฆราวาสธรรม
ค. ธรรมมีอุปการะคุณ
ง. คุณธรรมและจริยธรรม
จ. วิทยุขัมมิกัตถประโยชน์

✓28. กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ
แบบแผน เป็นข้อบังคับทางสังคม
เพื่อก่อให้เกิดอะไร

- ก. ความมีวินัย
- ข. ความสามัคคี
- ค. ความซื่อสัตย์
- ง. ความเสียสละ
- จ. ความรับผิดชอบต่อนานาชาติ

29. ข้อใดเป็นบาปทางใจ

- ก. การทำหลักฐานเท็จ
- ข. การหาเงินทางทุจริต
- ค. การใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น
- ง. การพูดกระทบกระทั่ง
- จ. การคิดอาฆาตพยาบาท

30. มนุษย์ไปโรงเรียนทุกวันถึงแม้ว่า
จะต้องเดินตามคันนาในระยะทาง
ไกล แสดงว่ามนุษย์มีคุณธรรมข้อใด

- ก. ความขยัน
- ข. ความอดทน
- ค. ความซื่อสัตย์
- ง. ความเสียสละ
- จ. ความรับผิดชอบ

✓31. ลักษณะใดแสดงถึงความมีวินัย

- ก. ทำรวจจับผู้ร้าย
- ข. นักเรียนมาโรงเรียนทุกวัน
- ค. พลทหารทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา
- ง. พนักงานธนาคารไม่เคยทำเงินขาด
- จ. พ่อแม่ทำงานหนักเพื่อหาเงินส่งลูก

32. ถ้าสังคมขาดคนเสียสละแล้ว ผลจะเป็น
อย่างไร

- ก. คนจะไม่รู้จักกัน
- ข. ทุกคนจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- ค. ทุกคนจะพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
- ง. ทุกคนจะมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน
- จ. จะมีการกระทบกระทั่งกันเป็นประจำ

33. การกระทำของบุคคลใดได้ชื่อว่าเป็น
การทำบาปทางใจ

- ก. ทวีค่าของหนีภาษี
- ข. มนุษย์ส่งวางแผนทุจริต
- ค. วินัยหาหลักฐานเท็จ
- ง. สนิทชอบยิงนกตกปลา
- จ. วิธชอบพูดใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น

- ✓ 34. การปฏิบัติเช่นไรจัดว่าเป็นผู้มีระเบียบวินัย
- ก. อยู่ในระเบียบแบบแผน
 - ข. ไม่ประพฤติดินหรือล่วงละเมิดระเบียบ
 - ค. สรรวมใจให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและชอบบังคับ
 - ง. สรรวมกายให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและชอบบังคับ
 - จ. สรรวมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและชอบบังคับ

- ✓ 35. ในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัวนักเรียนควรมีความรับผิดชอบในเรื่องใด
- ก. พึ่งต้องส่งให้ตนเองเรียน
 - ข. ทำงานอดิเรกตามที่ตนชอบ
 - ค. เล่นกีฬาให้เก่งเพื่อนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว
 - ง. หาเงินพิเศษเป็นค่าเล่าเรียนโดยไม่ต้องรบกวนพ่อแม่
 - จ. ตั้งใจเล่าเรียนและทำงานบ้านตามที่ได้รับมอบหมาย

- ✓ 36. สมชายเป็นทหารและสมัครไปอยู่ชายแดน การกระทำของสมชายไม่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมข้อใด
- ก. ความซื่อสัตย์
 - ข. ความอดทน
 - ค. ความมีวินัย
 - ง. ความเสียสละ
 - จ. ความจงรักภักดี

37. บุญเรือนมีลูกหลายคน แต่ลูก ๆ มักทะเลาะกันอยู่เสมอ แสดงว่าครอบครัวบุญเรือนขาดคุณธรรมข้อใด
- ก. ความอดทน
 - ข. ความสามัคคี
 - ค. ความซื่อสัตย์
 - ง. ความเสียสละ
 - จ. ความรับผิดชอบต่อน้ำใจ

- ✓ 38. สมทรงซื้อไก่ไข่มารเลี้ยง 100 ตัว แต่เมื่อนับดูที่บ้านมีเพียง 97 ตัว ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- ก. สมทรงมีความเสียสละ
 - ข. สมทรงขาดความซื่อสัตย์
 - ค. พ่อค้าไม่มีความรับผิดชอบ
 - ง. สมทรงไม่มีความรับผิดชอบ
 - จ. เพราะพ่อค้าขาดความซื่อสัตย์

39. ในสถานการณ์ปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ทรงมีความสำคัญต่อประชาชนชาวไทยในแง่ใดมากที่สุด
- ก. ทรงเป็นนักภทที่สามารถ
 - ข. ทรงช่วยเหลือชาวไร่ชาวนา
 - ค. ทรงเป็นผู้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน
 - ง. ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยทุกคน
 - จ. ทรงช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความเดือดร้อน

40. สาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาและความวุ่นวายทางสังคมเนื่องมาจากเหตุใด
- ก. ค่าครองชีพสูง
 - ข. พลเมืองเพิ่มขึ้น
 - ค. บ้านเมืองเจริญรวดเร็ว
 - ง. ชาวต่างชาติเข้ามาอยู่มาก
 - จ. ประชาชนขาดคุณธรรมและจริยธรรม

41. การทำงานส่วนรวมจะประสบความสำเร็จคุณธรรมข้อใดมีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญที่สุด
- ก. ความซน
 - ข. ความมีวินัย
 - ค. ความสามัคคี
 - ง. ความเสียสละ
 - จ. ความรับผิดชอบ

42. พันท้ายนรสิ่งที่ยอมถูกประหารชีวิต เพราะมีพฤติกรรมใดมากที่สุด
- ก. ความอดทน
 - ข. ความซื่อสัตย์
 - ค. ความเสียสละ
 - ง. ความกล้าหาญ
 - จ. ความจงรักภักดี

คำชี้แจง อ่านเหตุการณ์ต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 43 - 45

นายทองใบเป็นบุคคลหนึ่งซึ่งมีบ้านอยู่ชอยห่า ซึ่งน้ำท่วมมาก ชาวบ้านจึงร่วมกันออกเงินซื้อเครื่องสูบน้ำในชอย แต่นายทองใบได้ทำเชือกกันหน้าบ้านตนเองแล้วไม่ยอมจ่ายเงิน ชาวบ้านโกรธแอบไปพังเชือกหน้าบ้านนายทองใบ ทำให้นายทองใบโกรธมากและยิงชาวบ้านตายไป 2 คน

43. เมื่อนายทองใบไม่ยอมจ่ายเงิน
ชาวบ้านไปแจ้งความแต่ตำรวจ
เอาผิดนายทองใบไม่ได้ เพราะ
เหตุใด

- ก. เพราะชาวบ้านแจ้งความเท็จ
- ข. เพราะเป็นสิทธิของนายทองใบ
- ค. เพราะนำไม่ได้เข้าบ้าน
นายทองใบ
- ง. เพราะนายทองใบออกเงิน
สร้างเชื่อนแล้ว
- จ. เพราะชาวบ้านไม่ชอบพอ
นายทองใบอยู่จนแล้ว

44. การกระทำของชาวบ้านที่ไปพึ่ง
เชื่อนหน้าบ้านนายทองใบ เป็น
การกระทำที่ถูกต้องหรือไม่

- ก. ถูกต้อง เพราะชาวบ้านเห็น
แกส่วนตัว
- ข. ถูกต้อง เพราะชาวบ้านมีสิทธิ
ที่จะกระทำ
- ค. ถูกต้อง เพราะนายทองใบ
ไม่ได้ให้ความร่วมมือ
- ง. ไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการ
ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

จ. ไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการกระทำ
ที่รุนแรงเกินไป

45. การที่นายทองใบไม่ยอมจ่ายเงิน
นักเรียนคิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง
หรือไม่

- ก. ถูก เพราะเขาลงทุนสร้างเชื่อน
แล้ว
- ข. ถูก เพราะเขาไม่ได้ทำให้ใคร
เดือดร้อน
- ค. ถูก เพราะนำไม่ได้เข้าบ้านเขา
จึงไม่จำเป็นต้องจ่าย
- ง. ไม่ถูก เพราะเขาไม่มีความรับผิดชอบ
- จ. ไม่ถูก เพราะเขาไม่เห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวม

46. นายมานพรำรวยจากการค้า
ยาเสพติด เขาบริจาคเงินช่วย
เหลือผู้ยากจนถึง 10,000 บาท
การบริจาคของมานพรำครั้งนี้จะได้
บุญมากหรือไม่

- ก. ได้มาก เพราะบริจาคเงิน
จำนวนมาก
- ข. ได้มาก เพราะบริจาคใหญ่ที่
เคือกรอน
- ค. ได้มาก เพราะเขาบริจาค
ด้วยใจบริสุทธิ์
- ง. ได้น้อย เพราะเขาบริจาค
ด้วยใจที่ไม่บริสุทธิ์
- จ. ได้น้อย เพราะเงินที่บริจาค
ได้มาด้วยความไม่บริสุทธิ์

47. มารศรี บอกที่รอนเฮโรอื่นซึ่งพี่ชาย
ขอนไว้แก่ตำรวจ ทาให้พี่ชายต้อง
ติดคุก การกระทำของมารศรี
ถูกตองหรือไม่

- ก. ถูก เพราะมารศรีมีความรัก
ชาติ
- ข. ถูก เพราะมารศรีทำตาม
กฎหมาย

ค. ถูก เพราะถ้าตำรวจตรวจพบ
มารศรีมีความผิดควย

ง. ไม่ถูก เพราะมารศรีมีความ
อยากดัง

จ. ไม่ถูก เพราะมารศรีไม่ซื่อสัตย์
ต่อพี่ชาย

48. การให้พระช่วยสอนศีลธรรมดีหรือไม่
เพราะเหตุใด

- ก. ดี เพราะพระรู้เรื่องนี้ดี
- ข. ดี เพราะพระมีจริยวัตรที่เหมาะสม
- ค. ดี เพราะพระได้แทรกหลักธรรม
ไปควย
- ง. ไม่ดี เพราะพระต้องปฏิบัติศาสนกิจ
- จ. ไม่ดี เพราะพระต้องศึกษาหลักธรรม

49. ความมั่นคงของชาติ หมายถึงอะไร

- ก. ความปลอดภัยของดินแดน
- ข. ความปลอดภัยของประชาชน
- ค. ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ
- ง. ความสมบูรณ์พูนสุขของประชาชน
- จ. ความสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง
ของประเทศ

50. ลักษณะใดเป็นการบ่อนทำลายชาติ

- ก. หลบหน้การเกณฑ์ทหาร
- ข. ขายสินค้าเอากำไรเกินควร
- ค. หลีกเลียงการเสียภาษีเงินได้
- ง. ให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่บ้านเมือง
- จ. ผลิตเฮโรอีนจำหน่ายแก่ประชาชน

✓ 51. "การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองโดยประชาชน เพื่อประชาชน" ข้อความนี้เกี่ยวข้องกับข้อใด

- ก. สิทธิ
- ข. หน้าที่
- ค. เสรีภาพ
- ง. การปกครอง
- จ. ความเสมอภาค

52. ทำไมประเทศไทยจึงต้องมีการเกณฑ์ทหาร

- ก. เพื่อแก้ปัญหาคนว่างงาน
- ข. เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา
- ค. เพื่อป้องกันการเข้าป่าของชาย
- ง. มีการเกณฑ์เฉพาะในช่วงที่มีภัยคุกคาม

จ. เป็นหน้าที่ตามกฎหมายของชายไทยทุกคน

✓ 53. ในสถานการณ์ปัจจุบันนักเรียนมีส่วนช่วยเหลือประเทศชาติอย่างไร

- ก. เสียภาษีอากร
- ข. ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ค. เข้ารับการศึกษอาบรม
- ง. เข้ารับราชการเมื่อจบการศึกษา
- จ. สอดส่องดูแลความสงบสุขของสังคม

54. รัฐบาลไทยใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหาเรื่องสวัสดิภาพของประชาชนที่เห็นเด่นชัดที่สุด

- ก. สร้างโรงพยาบาลทุกอำเภอ
- ข. ประกันราคาสินค้า เช่น ข้าว
- ค. ให้ประชาชนกู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำ
- ง. ลดราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพ
- จ. จัดโครงการ กสช. ให้ประชาชนได้มีงานทำ

55. การกระทำในข้อใดช่วยให้เกษตรกร
มีอำนาจในการต่อรอง

ก. อำเภอก. มีตลาดใหญ่รับซื้อ
ส้มแปรรูป

ข. ชาวสวนยางอำเภอก. รวม
กลุ่มจัดตั้งสหกรณ์

ค. อำเภอก. มีการทำกล้วย
ฉาบจึงรับซื้อกล้วยมาก

ง. นายบุญส่ง เจ้าของสวนส้ม
ส่งส้มไปขายยังตลาดกรุงเทพฯ

จ. เจ้าของโรงสีอำเภอก. หัก
ไปรับซื้อข้าวถึงบ้านชาวนา

✓ 56. หลักการใดในระบบประชาธิปไตย
ที่มีความจำเป็นน้อยที่สุด

ก. มีพรรคการเมือง

ข. มีการเลือกตั้งผู้แทน

ค. ยึดความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่

ง. ประชาชนมีส่วนร่วมในการ
ปกครอง

จ. ประชาชนมีเสรีภาพในการ
แสดงความคิดเห็น

✓ 57. การปกครองระบอบประชาธิปไตย
ไม่เจริญ ถ้าประชาชนในชาติปฏิบัติ
ตามข้อใด

ก. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ข. รู้จักใช้ความคิดเห็นพิจารณาแก้ปัญหา

ค. ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ง. ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง

จ. ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ทำ
ร้ายกัน

58. ความมั่นคงของชาติ ขึ้นอยู่กับปัจจัย
อะไรเป็นสำคัญ

ก. ประชาชนมีการศึกษาดี

ข. เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง

ค. มีกำลังทหารจำนวนมาก

ง. ความสามัคคีของคนในชาติ

จ. ได้รับความช่วยเหลือจากต่าง
ประเทศ

59. เพื่อให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี
จะต้องมีการพัฒนาประเทศด้านใด

ก. การเกษตร

ข. การคมนาคม

ค. การเศรษฐกิจ

ง. การอุตสาหกรรม

จ. การชลประทาน

60. การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องหรือไม่ ที่ประชาชนในชาติ
ต้องมีการศึกษา

ก. จำเป็น เพราะมีความรู้พัฒนาได้เร็ว

ข. จำเป็น เพราะประชาชนต้องเสียภาษีให้รัฐ

ค. จำเป็น เพราะประชาชนเป็นกำลังสำคัญ
ในการผลิต

ง. ไม่จำเป็น เพราะประชาชนเพียงแค่ทำตามคำสั่ง

จ. ไม่จำเป็น เพราะหน้าที่ในการพัฒนาประเทศ
เป็นของรัฐบาล

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา

ฉบับที่ 1

การสร้างภาพจากวงกลม

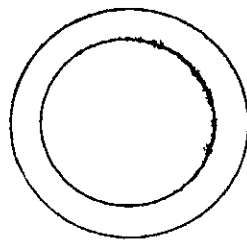
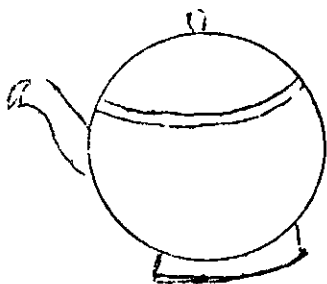
โรงเรียน.....ชั้น.....

ชื่อ - สกุล.....เลขที่.....

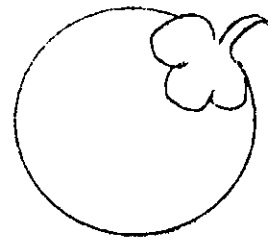
คำชี้แจง

จากวงกลมที่กำหนดให้ ให้นักเรียนสร้างภาพอะไรก็ได้ โดยใช้วงกลมเป็น ส่วนหนึ่งของภาพ และการสร้างภาพนั้นนักเรียนสามารถเติมเส้นหรือจุดลงไปภายใน หรือภายนอกวงกลม เพื่อให้ภาพสมบูรณ์ได้ตามที่ต้องการ หรือนักเรียนจะใช้วงกลม มากกว่า 1 วงในการสร้างภาพ 1 ภาพ ก็ได้

ถ้าภาพที่สร้างไม่เหมือนตามที่ต้องการ จงเขียนชื่อกำกับไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

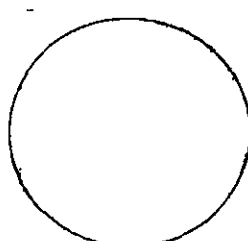
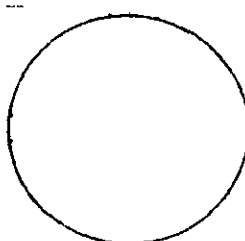
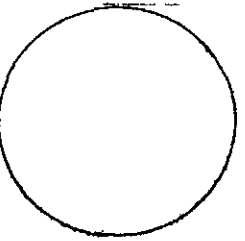
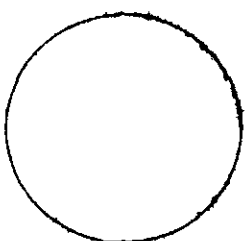
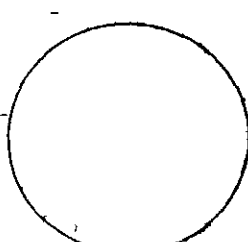
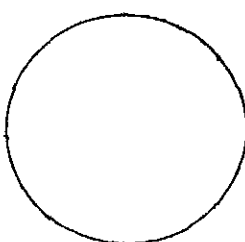
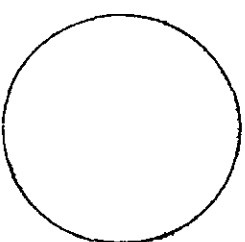
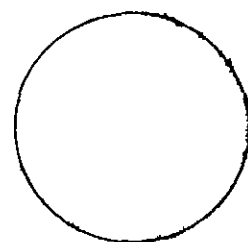
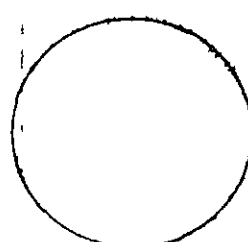
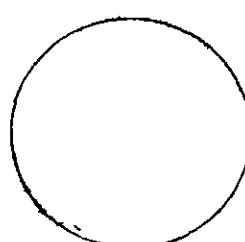
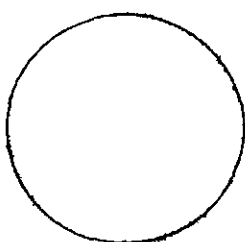
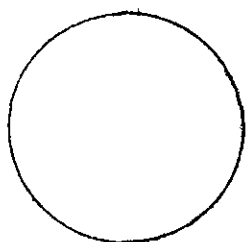
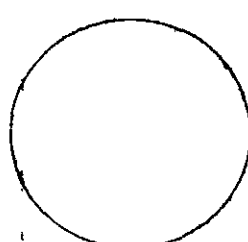
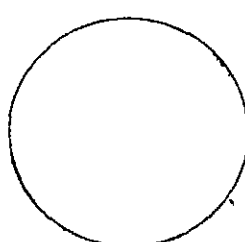
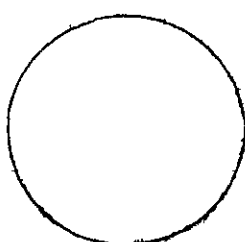
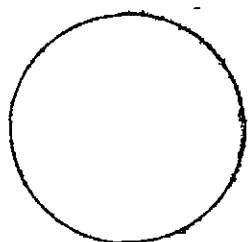
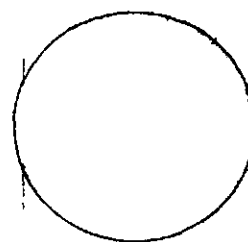
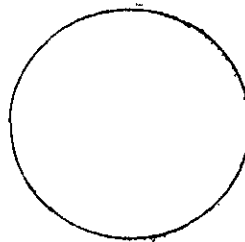
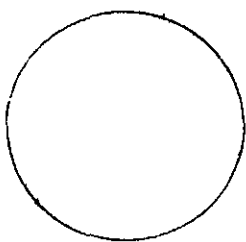
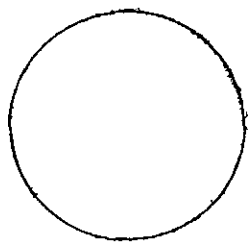

จาน

จงพยายามสร้างให้ได้ภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภายในเวลา 10 นาที และพยายามสร้างภาพที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่เหมือนของใคร จึงจะได้คะแนนมาก

จงสร้างรูปจากวงกลมที่กำหนดให้

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา

ฉบับที่ 2

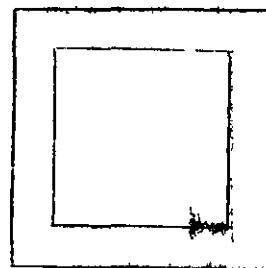
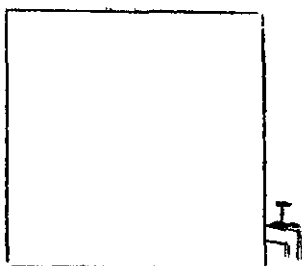
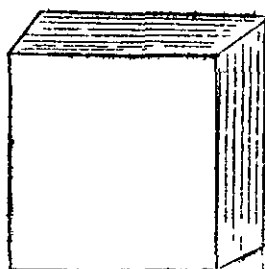
การสร้างภาพจากสี่เหลี่ยม

โรงเรียน.....ชั้น.....
ชื่อ - สกุล.....เลขที่.....

คำชี้แจง

จากสี่เหลี่ยมที่กำหนดให้ ให้นักเรียนสร้างภาพอะไรก็ได้โดยให้มีสี่เหลี่ยมเป็นส่วนหนึ่งของภาพ และในการสร้างภาพนั้นนักเรียนสามารถเติมเส้นหรือจุดลงไปภายในหรือภายนอกสี่เหลี่ยม เพื่อให้ภาพสมบูรณ์ได้ตามที่ต้องการ หรือนักเรียนจะใช้สี่เหลี่ยมมากกว่า 1 รูป ในการสร้างภาพ 1 ภาพ ก็ได้

ถ้าภาพที่สร้างได้ไม่เหมือนตามที่ต้องการ จงเขียนชื่อกำกับไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

กรอบรูป

จงพยายามให้ได้ภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภายในเวลา 10 นาที และพยายามสร้างภาพที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่เหมือนของใครจึงจะได้คะแนนมาก

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา

ฉบับที่ 1

ประโยชน์ของสิ่งของ

โรงเรียน.....ชั้น.....
 วิชา - สกอล.....เลขที่.....

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้ให้เวลาทำ 10 นาที

2. ในแต่ละข้อให้นักเรียนบอกประโยชน์ของสิ่งของที่กำหนดให้ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเขียนคำตอบลงในช่องว่างข้างล่างข้อนั้น ๆ พยายามเขียนให้ชัดเจนและอ่านง่าย ดังตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างข้อ (๐)

๐ จงบอกประโยชน์ของไม้บรรทัดมาให้มากที่สุด

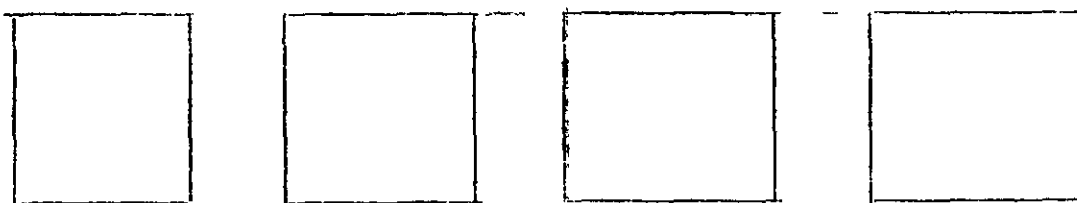
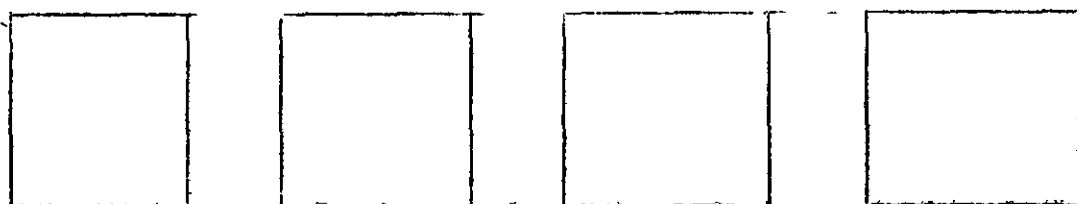
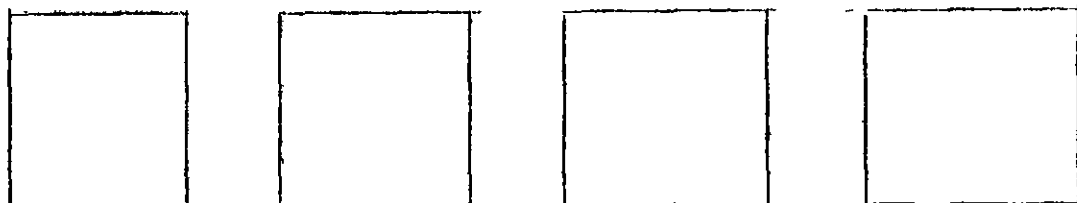
คำตอบ ใช้วัดความยาว ใช้ตัด ใช้ขีดเส้น ใช้เกาหลัง.....

นักเรียนจะเห็นว่าไม้บรรทัดใช้ทำประโยชน์ได้หลายอย่าง นักเรียนพยายามคิดหาคำตอบในหลาย ๆ แง่หลายมุม ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นสิ่งที่นักเรียนเคยเห็นมาแล้วหรือไม่ นักเรียนอาจนำมาดัดแปลงใช้ทำอย่างอื่นได้ เช่น ไม้บรรทัดอาจทำเป็นของเล่น โดยเอาเชือกผูกแกว่งให้เกิดเสียงดัง เป็นต้น ดังนั้นคำตอบของนักเรียนอาจเป็นความคิดที่แปลกใหม่ ไม่เหมือนใครเลยก็ได้

3. ข้อสอบมี 4 ข้อ นักเรียนต้องทำทุกข้อ ถ้าข้อใดยังนึกคำตอบไม่ได้ ให้หาข้ออื่นที่นึกได้ก่อน

4. จงจำไว้ว่าพยายามหาคำตอบให้ได้มากที่สุด และนึกหาคำตอบที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ จะได้คะแนนดี

จงสร้างภาพจากสี่เหลี่ยมที่กำหนดให้

1. จงบอกประโยชน์ของหนังสือพิมพ์มาให้มากที่สุด

คำตอบ

2. จงบอกประโยชน์ของผ้าขาวม้ามาให้มากที่สุด

คำตอบ

3. จงบอกประโยชน์ของกระป๋องนมเก่ามาให้มากที่สุด

คำตอบ

4. จงบอกประโยชน์ของกล่องกระดาษมาให้มากที่สุด

คำตอบ

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา

ฉบับที่ 2

ผลที่จะเกิดขึ้น

โรงเรียน.....ชั้น.....
ชื่อ - สกุล.....เลขที่.....

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้มี 4 ข้อ ให้เวลาทำ 10 นาที
2. ในแต่ละข้อให้นักเรียนบอกผลที่จะเกิดขึ้นตามมา จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดให้ พยายามนึกหาคำตอบแปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่ซ้ำกับใคร ดังตัวอย่าง
ตัวอย่างข้อ (๐)

๐ อะไรจะเกิดขึ้นถ้าคนเราบินได้เหมือนนก

คำตอบ เช่น

- คงต้องมีตำรวจจราจรทางอากาศ
- ไม่มีเครื่องบินหรือยานอื่น ๆ
- ไม่ต้องเปลืองเงินงบประมาณสร้างถนน
- อาจมีอุบัติเหตุเพิ่มมากขึ้น

ฯลฯ

3. นักเรียนต้องทำทุกข้อ ถ้าข้อใดนึกหาคำตอบไม่ได้ให้เว้นไปทำข้ออื่นก่อน แล้วค่อยย้อนกลับมาทำทีหลัง

4. จงพยายามตอบให้ได้มากที่สุด จะได้คะแนนมาก

1. อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าคนเรารู้และเข้าใจภาษาสัตว์ได้

คำตอบ

•

2. อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าคนเราหายตัวได้

คำตอบ

3. อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าคนเราไม่ตาย

คำตอบ

4. อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าเราสามารถเนรมิตรทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามความต้องการ

คำตอบ